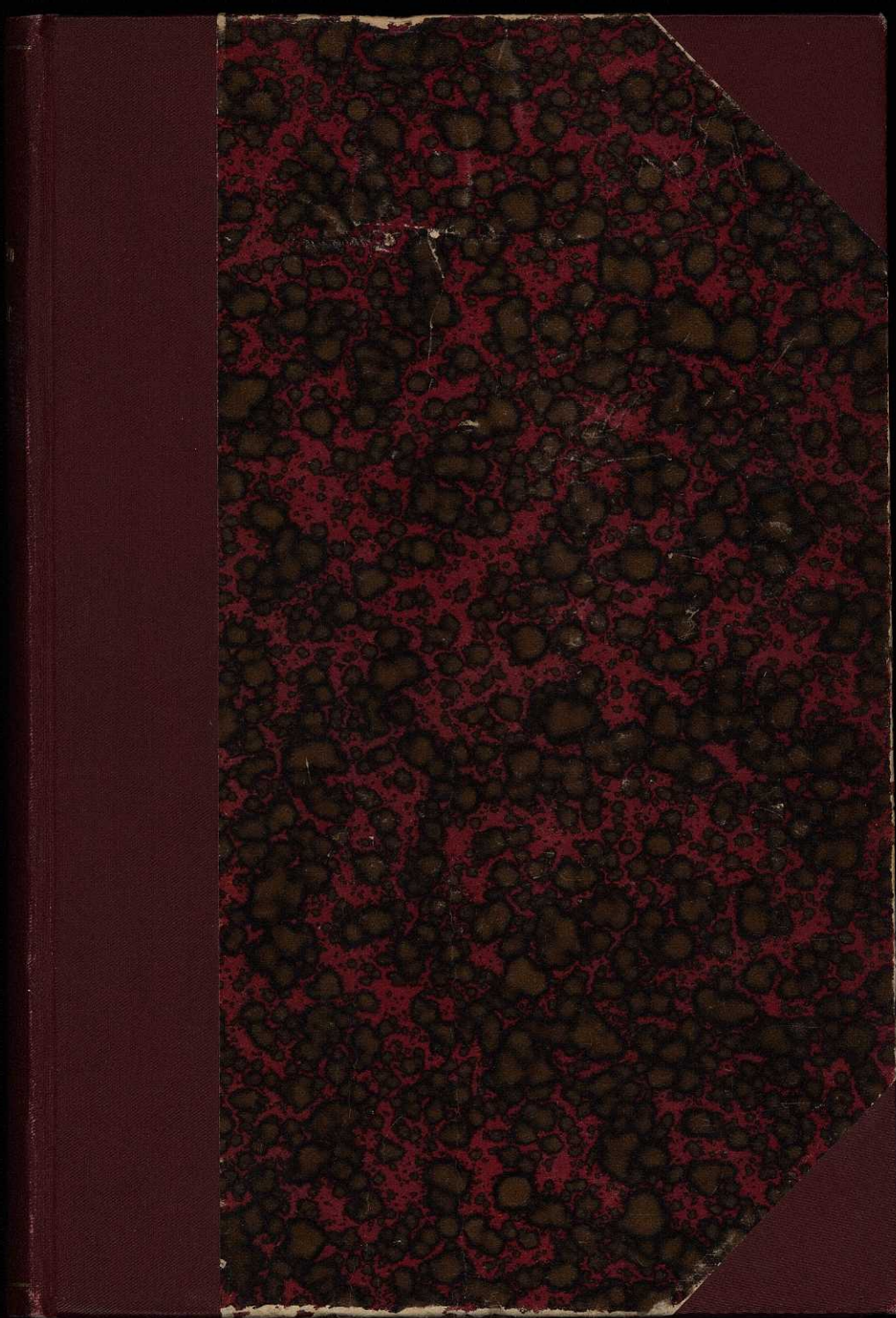

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Litt.
Sv.

MIN
5
te
BOK

BERÄTTELSEER OCH
STÄMNINGAR AF
ALBERT ENGSTRÖM

MIN 5TE BOK

BERÄTTELSE

OCH

STÄMNINGAR

AF

ALBERT ENGSTRÖM

STOCKHOLM
E. LUNDQUISTS BOKFÖRLAG

19

TRYCKT HOS
P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1910

Företal.

»Jag skrifver hällre en hel roman än ett företal. Detta var det värsta jag råkat ut för. Men då brodern förläggaren nödvändigt» — —

Så långt hade jag hunnit efter en half dags funderingar och ämnade just slänga pännan i väggen och ge tappt, då Matts Åman, fiskaren, kom med en half val strömming som present, naturligtvis för att få en kaffehalfva.

— Nå, det var då riktigt treffligt att få se Matts! Nu ska vi ha oss en ordentlig gök, det kan jag behöfva. Jag är arg som en geting.

— Hva ä dä som fallerar?

— Jo jag skulle skrifva ett företal till en bok, och det är svårt ska Matts se. Det går helt enkelt inte alls.

— Nänä, känner te et, känner te et! På mej ä fingrarna så omöjliga å styfva så ja knappt kan kröka dom om en sån liten kröppling som ett pännskaft. Har Engström också gikt?

— Inte precis det, men det är svårt ändå.

— Känner te et, känner te et! Iblann ä dä som näfven inte ville lyda utan sprätter te så bläcket yr, å så ä dä för räxten inte alla bokstäfver en kommer ihåg, ska ja säja, när en blir gammal.

— Ja det är inte så mycket själfva skrifningen, utan jag kan inte hitta på hvad jag skall skrifva. —

— Va dä inte värre? Ock, ock, ock! Ge då faen i'et, Engström! Hva ska de tjäna te mä så möcke skrifverier? Ja tror folk ä rent stollia nu för tiden mä sitt skrifvande. Bara processer på många hundra ark mä dyr lösen, å så ska dä gå igenom alla rätterna å dä kostar pängar, så vinner en, så förlorar en ändå. Men om han nödvändigt vill ha skrefvet, Engström, så ska han gå te Johan Österberg i Norrviken — dä en jävel te å kunna lägga ut'et, så länsmänner å häradshöfdingar bara står å gapar, å så fort han skrifver sen, mä krokelifuser å krodediler på hvar-eveli bokstaf som den värste skollärare! å dyr är han inte håller, dä va ljug! Har Engström rå

å kosta på'en en liter för å få spelevärket i gång på'en, så säger han inte nej. Va dä likt, dä? Men kom i håg dä, att han ä bäst, när som att han ä lite halfluri. Ä han full, så ä han omöjli å liksom högfärdstoki, å underlit ä väl inte dä, mä all den lärdomen, för han har läst igenom hela lagboka bå fram å baklänges å dä finns väl ingen domare i Roslagen som kan hvareveli paragraf å monument så bra som han. Hva va dä Engström ville ha skrefvet, sa han?

— Det var ett företal till en bok.

— Dä ingen process då, kan ja förstå. Ä dä någe gudfruktigt?

— Ja, det beror på hur man tar det.

— Ja si då, Engström, då ä just Johan Österberg rätter person, för när faen flyger i'en så prädikar han å lägger ut ordet som den värste kalpitör, när han ä på den bogen förstås. Jae, han ä rent oförnuftit märkvärdi. Hade Engström gått te honom, så hade inte Engström behöft förlora sin process om vattengården bå i häradsrätten å hofrätten, för han hade lagt ut 'et så bå notarier å domare skulle ha stått å sitt ut som får, för när en har lärdomen, så har en, dä ett sant ord, å han har lärdomen.

— Ja tack, Matts, nu har Matts hjälpt mig

på trafven. Det här företalet skall vara färdigt i morgon, så jag hinner inte gå till Norrviken, men får jag inte skrifva, att om någon behöfver ett bra företal, så går Matts i god för att Johan Österberg kan skrifva det och att han icke är dyr?

— Dä kan han skrifva, Engström, å få bevitnadt mä! Vill han att ja skrifver unner, så ä ja inte den som säjer nej åt Engström, fast ja vet väl hur farlit dä ä å skrifva sitt namn på papper. Dä har många fått gå ifrån gård och grund för. Som Abrahams Jannes Krestins Agust för äxämpel på krogen i Öregrund. Han hade seglat dit mä saltströmming för å få pängar te hybeteket å jäklar anacka — full va han förstås — lura di honom inte å spela bort strömming å båt å så feck han skrifva sitt namn på ett papper å sen feck han gå som pråmskeppare, tess han drunkna en natt utanför Örnköldsvik. Men Engström skrifver ja på åt, dä må bli hur som hälst för ja har inget å förlora, ekan å skötarna förstås, men dom får di visst inte ta ifrån en. —

Ja, käre läsare, på det sättet fick jag ett företal för en kaffegök och mitt namn dessutom bevitnadt.

Albert Engström.

En brusten illusion.

Harön ägdes af sex bönder af hvilka en var storpamp ty han besatt ett sjättedels mantal. Jag giljade till jakträtten på hela ön.

Jag var ganska ung och kom till ön med en mycket poetisk blick på bönder. Hos dem borde den gamla svenskheten bo inne. Deras händer borde man kunna trycka och se dem in i ögonen och känna lugn och trygghet inför den sedan sekler inrotade och osvikliga hedern. Enkelhet i seder och trofasthet i sinnelag borde ha stannat kvar hos dem som ett hugstort arf från tider då bonden länkade gamla Sveriges öden.

Jag vände mig till en af haröbönderna, som jag kände litet förut, och frågade honom om möjligheten att få jakten och om en eventuell ekonomisk öfverenskommelse. Efter en toddy och en liten supé med nubbe och kalops upplyste han mig om att det vore ganska lätt att få jakten. Det behöfde icke kosta något. Jag behöfde bara

bjuda ihop samtliga hemmansägare på toddy och kalops.

Skulle han vilja gå kring med inbjudningarne?

Han ville det och jag ställde i gång arrangemangen till den lilla fästen.

De kommo alla utom storpampen. Efter åtskilliga toddar och några tons kalops var jag ägare af jakten på mina gästers hemmansdelar. Vi åtskildes under trohjärtade handtryckningar och tändande af svarta bjudcigarrer. Horden försvann genom mina grindar ut i natten.

Dagen efter kom storpampen ensam. Jag bjöd honom på cigarr och punsch och beklagade att han icke velat delta i min ganska lyckade lilla festivitas.

— Ja, ja feck vesserligen bjudning, men sådan kar ä ja, så ja går inte bort te nån som inte gör vesit förut!

— Så-å! Det var ledsamt det. Jag trodde inte att det var så noga, för jag är inte så noga själf, men nu kan vi väl komma öfverens om jakten i alla fall.

— Jo, inte för jaktas skull, men harren ska sega te mej hvar enda kväll, innan harren tänker säj ut på jakt.

— Nå då passar jag på med detsamma och

säger till en gång för alla. Jag tänker jaga hvar-
enda dag.

— Ja, dä nog bäst ändå å sega te hvar kväll
då, för sådan kar ä ja, så ja knäpper harrens
hunna, om di går öfver mia marker. För räxten
sir harrens hunna dålia ut, men ja har en hunn,
som ä te salu. Dä ä den bästa stöfvarn i hela
skeppslaget å han kostar femhundra reksdaler,
å dä har harren rå å betala.

— Nej, det har jag visst intel!

Jag hade sett en svart ullhund som jag miss-
tänkte vara den märkvärdiga jakthunden. Det
var en pudel som kommit i land från en tysk
skonare vid en strandning.

— Jo, det har harren vesst, dä. För räxten
skulle jag be att harren uppger sia inkomster.

— Hvarför det?

— Jo si ja ä i taxeringsnämnda, å ja vell
bara säja harren dä, att om vi blir komsamser
å håller ihop här på ön, så ä ja sån kar, så har-
ren behöfver bara hålla sej te meg, så bler dä
nog bra mä oppgefterna om inkomsta.

Han sträckte fram en svart näfve.

— Håll sej bara te meg å latt oss ha vårt
ihop, så bler dä billiare för harren mä beskatt-
ninga, sån kar ä ja!

Nå, mannen var ju min gäst och som det var viktigt för mig att få jakten på ön, slog jag till. Jag körde icke ut honom, utan bjöd honom till och med på nubbe, kalops och afskeds-cigarr.

Han stöflade iväg.

Emellertid roade det mig att ta reda litet närmare på denna underliga ledamot i taxeringsnämnden som icke stod på kommunens bästa gent emot en främling. Det befanns att han för några år sedan varit suppleant i nämnden, men på grund af åsikter af samma slag som han uttalat hos mig ansetts olämplig. Han hade alltså bara velat imponera, som han trodde.

Ett par dagar efteråt kom han tillbaka. Jag förstod att han längtade efter min punsch och min kalops och inbillade sig ha gjort ett djupt intryck på mig.

Jag såg honom genom fönstret och beslöt i min ordning att söka imponera på honom. Jag mötte honom i tamburen.

— Nå, hvad gör mig äran af ett nytt besök?

— Jo, jag kommer för taxeringa igän.

— Ja men Österman vill ju söka bedra socknen på en inkomst. Nog är det ett konstigt slags taxeringsman.

— Ja, jag säger bara dä, att håller vi ihop, så går dä bra för harren.

— Och så har jag fått höra att Österman inte är med i taxeringsnämnden.

Han tittade litet konsternerad.

— Nääj, dä ja förstås inte, men si — — —

— Nå, nu säger jag en gång för alla, att om Österman visar sig en gång till på gården här, så länge jag hyr den, så händer det Österman något otrefligt. Har Österman förstått?

Han gapade.

— Gå genast, annars blir det smörj!

— Åja, det är väl inte så brådtom, kan ja tro — — —

Hvarpå jag tog Österman i kragen och kastade ut honom.

Han visade sig aldrig på min gård mera. Men jag har aldrig träffat en så artig karl som han blef efteråt. Gick förbi mig med mössan i hand, hvilket jag också gjorde — naturligtvis. Vår ömsesidiga höflighet blef till slut nästan krypande. Någon gång stannade han och frågade mig om han inte fick göra mig några gratistjänster med körslor eller om jag inte ville ta emot fisk, om han skickade ned den. Då jag afböjde, suckade han, hälsade djupt och gick.

Nu sitter han på ett moln och spelar harpa
i de saligas stora orkester.

Han gjorde en god gärning mot mig. Han
tog bort en af mina illusioner.

Gårdvaren.

Förre rådmannen och bleckslagarmästaren Bogren hade dragit sig från affärerna och lefde på sina försvarliga räntor. Han hade sålt huset och verkstaden och köpt ett litet ställe strax utanför tullen. Där bodde han nu med sin gamla hushållerska, ty han var ungtkarl och hade så långt han kunde minnas tillbaka föräktat och afskytt kvinnor och barn, men hushållerskan var döfstum och lagade bra mat. Därför tolererade han henne.

Hans gård var omgifven af ett högt plank, ty huset låg midt i en gammal trädgård med de utsöktaste äpple- och päronträd. För säkerhets skull stod dessutom på tre ställen på planket med stora bokstäfver: *Varning för hunden!* Ty Bogren var en erfaren man och visste att för pojkar och annat löst folk äro inga plank för höga.

Om höstkvällarna hördes dofva skall därinifrån.

Men Bogren hade icke beräknat att pojkar, näst kvinnor, äro listigare än andra djur på marken.

Vi började undra, hvarför hunden ej skällde annat än under frukttiden och då endast om kvälarna. Detta blef så småningom ett problem, hvars ekvation måste lösas. Och en kväll erbjöd sig Kalle Hallberg, den djärfvaste af oss, att undersöka sakförhållandet.

Hunden började skälla som vanligt. Beväpnade med en lång stång smögo vi tyst i diket, som sträckte sig längs trädgårdens baksida. På en lämplig punkt placerade vi stången, ett ögonblick då hundskallet tycktes aflägsna sig något. Kalle Hallberg klättrade vigt upp och kikade öfver planket. Så närmade sig skallet. Vi stodo andlösa.

Men plötsligt hasade Kalle sig ned, drog undan stången och började rulla sig i gräset.

— Hva ä dä? Hva ä dä? hviskade vi. Men Kalle tecknade åt oss att hålla muggan och började åter i vansinnig glädje rulla sig, medan han höll händerna för munnen för att kväfva skrattanfallet.

Nu aflägsnade sig skallet igen och under uttrycksfulla gester berättade Kalle *att det var ingen*

hund. Det var gubben Bogren själf som lekte hund.

Vi började alla rulla oss i gräset för att ge luft åt våra känslor. Det var ett af den tidens sätt. Månne det begagnas än?

Nog visste vi att Bogren var snål -- det talade hela stan om, men att han själf gick omkring och skällde, det var en upptäckt af högsta värde för oss pojkar.

Det dröjde ännu några dagar till nyet. Men första lämpliga månskenskväll samlades fem beslutsamma unga brottslingar i diket bakom planket. Stången var naturligtvis med.

Som vanligt gick gubben Bogren i trädgården och skällde. Dofva, grofva skall var det och riktigt naturtrogna, ty han hade öfning, och man kom ej att tänka på någon liten racka utan på en hemsk blodhund, van att spåra indianer.

När skallet upphört, väntade vi väl en timmes tid, tills vi ansågo luften vara ren. Då äntrade vi öfver vigt och tyst som kattor.

Vi voro i de stygga barnens paradiset. I månskenet glänste de härligaste gyllen och astrakaner från dignande grenar. Träden voro gamla och höga, men har det väl någonsin funnits en appelstam nog hög och otillgänglig att af-

skräcka en tolfåring? Efter en stunds försiktig orientering rundt boningshuset, där allt var släckt och där gubben Bogren trött af skällandet säkert snarkade under sitt täcke — för att inte tala om hushållerskan — skredo vi till vårt brottsliga värf. Ett par klättrade upp, skakade försiktigt och plockade och vi andra stoppade fickorna fulla. Ja, ett par af oss hade förtänksamheten att knyta om byxorna vid knäna och proppa dem ända till randen.

Stången och planket knakade under vår tyngd, då vi mödosamt klättrade tillbaka. Bytet fördelades, och stoltare än våra förfäder som återvände från trettioåriga kriget för att fylla sina silfverkistor och bibliotek med tjufgods återvände vi för att på säkert ställe undan föräldrars och målsmäns spanande ögon gömma våra skatter.

Kvällen därpå skällde gubben Bogren ända till midnatt. Han hade inte kunnat undgå att märka förödelsens styggelse i form af brutna grenar, nedtrampadt gräs och naturligtvis frånvaron af en massa frukt. Hans skall lät nu fruktansvärdt ilsket. Han hade gått och slappnat till förut och visserligen skällt groft, men glömt att lägga in temperament nog i rösten.

Pojkar gömma inte länge på äpplen, men klok-

heten bjöd att vänta någon tid med nästa expedition. Gubben Bogren skällde som förut fast något hesare och till slut märkte man att han började tröttna litet. Han gick in efter en stund och lade sig, men öppnade fönstret ibland och skällde några minuter på månen, innan han kröp till kojs.

Så beslöto vi en kväll efter hållet krigsråd att våga nästa kupp. Vi väntade tills vi förstodo att gubben gått och lagt sig. Att han steg upp ibland och skällde genom fönstret skulle icke genera oss. Vi svuro en dyr ed, att den som i vidrigt fall blef gripen — ty mer än *en* kunde han aldrig få tag i — skulle få smörj af de andra och sedan hela sitt lif bli varg i veum, hvar mans niding, om han förrådde sina kamrater. Alltnog — expeditionen lyckades, om möjligt med bättre resultat än förut. Just som vi voro färdiga att släpa bort vårt byte upptäckte vi ett träd, som förut undgått vår uppmärksamhet. Det var det bekvämaste af dem alla. En grof gren var afsågad och den kvarsittande delen bildade en bekväm ståplats, från hvilken man helt lugnt kunde plocka, skaka och slå ned frukt i en vid sfär omkring sig. Det trädet skulle bli vårt nästa operationsfält. För den här gången hade vi nog.

Nästa kväll skällde gubben Bogren icke. Huset och trädgården lågo försänkta i djupaste frid, en frid som verkade hemsk och skickelsediger på oss alla. En hel vecka igenom vågade vi ej tänka på att upprepa våra plundringståg. Det var som om döden lurade innanför planket. Eller var kanske gubben sjuk! — — i så fall! men det vågade vi inte hoppas. Pojkarna då för tiden voro icke vana vid medlidande och kände själfva mycket litet af den varan. Flickor kunde känna medlidande — äsch! — men flickor tyckte vi vara kymiga lipsillar, som grinade vid minsta ryck i flätan. En pojke skulle uthärda sin stut utan tjut. Rinaldo Rinaldini och Skogens Fasa voro våra ideal.

Men Kalle Hallbergs djärfva mod höll slutligen på att spränga hans bröst, och en kväll i nedanet, då det nätt och jämt var plockljust, följde vi honom till planket. Han skulle själf åtaga sig utförandet af det djärfva dådet.

Han klättrade upp, drog stängen med sig och hasade ned. Tysta, med återhållen andedräkt lyssnade vi. Icke en vindfläkt rörde sig och vi hörde ljudet af Kalles steg, tills det dog bort mellan träden. En, två, tre minuter väntade vi. 4 minuter kanske. Då hördes en knäpp som af nå-

got metalliskt, åtföljdt af ett aflägsset klirrande som af en klocka. Så brådskande steg och en grof röst. Det var fasansfulla ögonblick. Åter några ljud, hvars innebörd vi icke förstodo, och gubbens basröst, hes af många natters skällande.

Men plötsligt hördes en gammaldags löjligt intetsägande svordom och någon närmade sig springande. Så slungades ett mörkt föremål öfver planket, någon fumlade med stången och i nästa ögonblick svingade sig Kalle Hallberg öfver till vår sida. Han kunde knappast tala. Han bara hväste fram: — Skubba pojkar, för fan ä lös!

Om vi skubbade! Vi lågo som remmar efter marken och stannade inte förrän vid kyrkogården, vår gamla lekplats, där vi kunde tala ostörda.

Och Kalle Hallberg berättade:

— Kan ni tänka er att jag har suttit i räfsax, sade han, icke utan berättigad stolthet. — När ja klef opp i de där bekväma trät å ställde mej på det flata efter gren' som va afsågad, så slog de till om bene' på mej å åj, hva de sved till, å i däsamma ringde dä inne i huset å gubbfan kommer ut mä lykta å säger inte ett ord först — han tog bara en stege å klef opp å läste opp saxen å så sa han: klif ner nu din satunge, sa

han, å så höll han mej i rockkragen å så klef vi ner å först så tänkte jag kränga åf mej rocken, men så tänkte ja på morsan, för då hade hon fått nys om'et förstås, å därför stog ja still — hva heter du, sa han, Johan Andersson, sa ja, å så lyste han på mössan å sa: — går du i skolan, sa han, å så tog han mössan af mej å läste på märket, jasså 3:dje klass sa han, den här behåller ja för att si om du ljuger också, sa han. Den lämnas te rektorn i morron, sa han. Ä du son af hederliga föräldrar? frågte han. Nej, far min ä bleckslagare, svarte ja. Hut ditt satyngel, sa han, hva har du i trädgården att göra, frågte han. Ja kommer för att kräfva ut hundskatten, svarte ja, å mä däsamma ryckte ja åt mej mössan å sparka omkull lyktan å tog på skubben.

Kalle Hallberg var en hjälte.

En af oss som var skald gjorde en parodi på en passus i Tegnér's *Frithiof tager arf efter sin fader*, den passus där Thorsten Vikingson ensam stiger in i högen till röfvaren Sote och eröfrar ringen:

— — — — —
 Sedan förnam vi ett rasslande ljud, det lät som en räfsax, Sist en gräselig ed; då blef tyst. Ut störtade Kalle, blek, förvirrad, förstörd, ty med Bogren hade han kämpat. Mössan bar han likväl. »Den är dyrköpt», sade han ofta.

»Ty jag har darrat en gång i mitt lif, och det var när jag
tog den.»

Mössan var vida berömd och af mössor ypperst i skolan.

Vi hörde aldrig af gubben Bogren i skolan.
Han var väl generad öfver sin gårdvartjänst.
Kalle Hallberg seglar jag mycket ofta tillsammans
med om somrarna nu för tiden. Han heter
förresten inte Hallberg.

Gamla papper.

Från min barndom minns jag en hälgedom i hemmet, till hvars allra heligaste jag aldrig ensam fick tillträde. Det var mors byrå. En mycket gammal pjäs af ek, hälften barock och hälften rokoko med vackert vridna mässingsbeslag. Där förvarades de underbaraste saker, Golkondas skatter, mystiska månstenar och koh-i-noorer, trodde jag. Små askar som luktade 1700-talet och lavendel och vällukt af den röda laf, som ofta växer på småländska rullstenar. Där fanns en mycket gammal liten ask af ostasiatiskt vittradt porslin, en värklig dyrbarhet, med målade orientaler och en inskrift, som tillkännagaf att den varit en gåfva från en persisk khan till någon europeisk ambassadör. Där fanns gamla sidenband, som jag icke fick röra — — och där fanns en annan ask, som innehöll några gulnade papperslappar. Stundom, någon kväll då familjen var samlad i frid och ro och ensam, läste min mor upp dikter från lapparne och vi barn sutto andlösa och lyss-

nade, ty det var värser, som voro skrifna af vår mormors mormor och vår mormors mor. Och för så länge sedan att vår fantasi icke räckte till att bilda oss en föreställning om dikternas oerhörda ålder.

Nu har jag fått läsa dem på nytt och jag tar mig härmed friheten skrifva af dem. De ge i hvarje fall en liten föreställning om kulturen på landsbygden här neråt trakterna och en aning om den allmänna intellektuella lifaktighet som kännetecknar gustavianska tidehvarvet. Dikterna kunna ge ett litet begrepp om tonen åtminstone i den bildade och litterärt intresserade landtliga prästfamilj, där de tillkommo utan pretention, tillfälligtvis, och utan tanke på att någon skulle betrakta dem annat än gjorda för ögonblicket.

Jag måste förutskicka någon anmärkning för hvar och en för att sätta läsaren in i situationen. Den första dikten tillkom i min mormors mormors hem. Hennes man, prosten Jonas Kastman i Lönneberga, född 1754, hade i sitt hem som fosterson upptagit en fattig, mycket begåfvad pojke, Carl Hedmark, sedermera rektor i Linköping och naturligtvis också död som prost. Ynglingen ville gärna ligga och dra sig om morgnarne, och på den tiden steg man tidigare upp

än nu. Händelsen gjorde, att en af prostinnans hönkycklingar blef sjuk. Då hon var djurvän, lät hon förfärdiga en bur åt kycklingen, hvilken bur hängdes upp i köket, som var beläget under unga Hedmarks vindsrum. Denne var inom parentes begåfvad med ovanligt vacker sångröst och mycket musikalisk. Hvarje morgon störde kycklingen genom sitt kackel den unge sjusofvaren, och så ofta han passerade köket, underlät han icke att utfara i de förfärligaste hotelser mot kycklingens lif. Emellertid blef kycklingen bra och kom i hönsgården. Och en vacker morgon kom en piga in till prostinnan med den forna sjuklingens förstlingsägg. Detta serverades åt unga Hedmark som frukostägg inlindadt i ett papper med följande värser:

Då jag af en Försyn blef skapad till en *Höna*,
 Då gafs mig ock den röst mitt hela slägte fått.
 Af den som jordens krets har lindat i det gröna,
 Af samma starka hand jag också fått min lott.
 Föرنöjd med den jag glad kan sjunga,
 Fast rösten sträf och olärd är.
 Förlåt, min vän, förlåt min tunga,
 Om hon ditt öra gjort besvär!

Men du, förnuftets son, som dust och ljufligt drillar
 Och prisas för sirén utaf en mensklighet,
 Af detta smickrets röst, att du dig ej förvillar,
 Låt klokhet råda dig, lär hvad du icke vet!

Begagna så ditt företräde,
 Att du det värdig vara kan!
 Beskratta icke så mitt qväde,
 Vi ega samma Upphofsman!

Hvad möda menar du? Månn Gud ej kunnat skänka
 Mig lika ljuflig röst som du af Honom fått!
 Men jag är dermed nöjd, åstundar ej att blänka
 Med större gåfvor än Hans vishet fann för godt.
 Jag sjunger bättre än en dufva;
 Men henne aldrig förebrår.
 Och menskan stolt får blygs och kufva,
 Då näktergalen drillar slår.

Du smärtat mig med knot, du sårat mig med bannor
 Och till en neslig död du ofta dömt mitt lif.
 Du slamrat oförskräckt bland grytor, stop och kannor
 Och af tyranniskt nit sökt kökets största knif.
 Du stampar och besvär mitt sqvaller
 Och ropar: »Tyst med detta skrål!
 Det allt allt för tungt i örat faller;
 I sanning, jag det icke tål!»

Och jag, som innelyckt, likt fången uti buren,
 Måst tystna för ditt knot, då du befaller: »Tig»!
 Dock är, o menskoson! jag vaksam af naturen,
 Hvad menar du? Månn ej en förmån framför dig?
 I dag, då du på bädden snärkte,
 Jag tidigt qvädde Skaparns lof;
 Och det i frid, hvaraf jag märkte
 Det, att Hans belät ännu sof.

Men fastän du med mig så smädefullt har spelat
 Af barnsligt oförstånd och ungdoms öfverdåd,
 Vill jag som fridsam är, förlåta hvad du felat.
 Jag älskar dig som bror, jag skänker dig min nåd.

Bevis häraf will jag dig sända,
 Ett prof af äkta vänskapen:
 »Det första offret af min ända!»
 Ack, smaklig måltid, bästa vän!

Detta är ju ganska bra och typiskt för tide-
 hvarfvet både som humör och som form. —

En annan dikt af samma hand bär till öfver-
 skrift:

*Skulle vara
 på
 Mamsell Stina Kastmans
 Födelsedag
 d. 19 Febr. 1786.*

Lycka till att lyckligt sluta
 Jemna sjutton år i dag
 Lycka till att framgent njuta
 Sällhet utaf alla slag
 Att med vett och stadgadt sinne
 Öfvervinna all förtret
 Att ej gömma i sitt minne
 Bagatellers uselhet.

Lycka till att respectera
 Dygden såsom hittills skett
 Lycka till att sig förmera
 Uti slögd och hushållsvett
 Att få rask och munter vara
 Hemma såsom borta är
 Vänligt tala, ljufeligt svara
 Aldrig mulen sur och tvär.

Lycka till att rätt bemöta
 Hvar och en som han är värd
 Lycka till att tappert sköta
 Ögonens och Munnens svärd
 Att en näsvis Junker tukta
 Med ett enda ögnakast
 Om han skulle vilja lukta
 På förbuden blomsterqvast.

Ändtlig lycka till att välja
 När det kommer därpå an
 Att sin ädla frihet sälja
 För att få en värdig Man
 Längre bort jag mig ej vågar
 Med min önskan denna gång
 Mager Vers dessutom plågar
 Och är alltid alt för lång.

Jag tycker mig se gumman då hon satt och skref detta till sin sjuttonåriga svägerska, som sedermera blef gift med prosten Per Meurling i Kristdala. —

Så följa några värser af gumman Kastmans dotter, min mormors mor, dem hon tillägnat min morfar, sin måg, året innan han prästvigdes. Han hade nitisk som alla unga teologer yttrat miss-hag med särskildt de äldre församlingsmedlem-marnes okunnighet i läsning och insikter i ting som ofvanefter äro, och lofvat att klämma efter dem, då han blifvit präst. En vacker dag fick han af sin svärmor en katekes med dessa värser

som devis. De bevisa ju att gumman fast prostinna icke höll så strängt på bokstafven som den unge teologen:

Fast salig Doctor Mårten Luther
 Var något stel och något butter
 Uti sitt skrifsätt och sin smak,
 Kan du härmed hans vänner pröfva
 Då du vill strängt ditt Embet öfva —
 Som till exempel Kneckten Hak,
 Och Lasse Rak
 Och Sara Torn
 Och hennes hedersgranne Kron,
 Och gamla Stina ned vid bron,
 Och Eric Johan uppå kullen —
 Fast Luther hvilar lugnt i mullen,
 Kan han försvarligt relatera
 Om Luthers Tomtar, Rån, med mera.
 Och Fader Jon med sin medalj,
 Som varit uti hvar batalj
 Sen själfva Mårten Luthers tider
 Och känner till hans alla strider!
 Men skräm dock ej de stackars gamla
 Om de ej tanken hinna samla!
 Fast jag nu glammat litet snack,
 Din Luther vare evigt tack!

Man förstår situationen ganska bra. De uppräknade äro några särskildt omöjliga husförhårens exemplar och bland dem var fader Jon, medaljör från Gustaf III:s krig med Ryssland, en storskrytare och krigshjälte. Men som afslutning vill

gumman i alla fall komma med en liten éloge åt sin nedärfda Lutherdom för att inte störa den unga prästens känslor.

Och nu slutar jag med en devis på ett par silfverkragar, skriven af min mors morfar, kyrkoherden Marcellus i Lönneberga. Han var bondson, och då han skulle tas in i Vimmerby skola och skulle ha ett en lärd värdigt tillnamn, föreslog fadern för rector Scholæ att pojken skulle heta Marksarius, »därför att jag heter Marcus och gumman Sara». Men rektorn tyckte namnet vara för fantastiskt och föreslog i stället Marcellus såsom mera klassiskt.

Då för tiden var en prästkrage af silfver en omtyckt present åt en nyinvigd ordets tjänare. Värserna äro ju icke i någon mån märkvärdiga. Men om man läser dem rätt, kan man förstå att de härröra från en tid, då prästerna förstodo att hålla sitt yrke i respekt och insågo att en silfverkrage gjorde sitt till i det hänseendet. Den som fick kragarne var min morfar, om det kan roa:

Nog wet jag wäl att silfverkragar
 En ung Magisters prydnad är.
 Men under höstens kulna dagar,
 Då husförhören wanka plär,

Och wid en bädd, där Gumman pustar
Och i ett lag, där Bönder rustar,
Du dessa gagna kan, Herr Per!

Bland det trefligaste jag vet är att rota i
gamla saker.

Talare.

Jag tycker om alla slags människor. Särskildt som studieföremål äro de intressanta. Skulle jag någon gång tycka illa om någon, så tror jag att felet ligger på min sida. Ty jag kan ju alltid lära mig något nytt af hvarje individ och bör vara tacksam för lärdomen. Jag tycker hälst om att kunna få tro på hvad människor säga.

Men det är värkligen ett slags människor jag har svårt att tro på, och det är talare.

Nu finns det ju skillnad på talare och jag hoppas att de goda, väl menande, lättrörda talarne med barnasinne, som ha fått talets gåfva, icke skola ondgöra sig öfver min misstro, ty den gäller icke dem.

Men jag kommer ihåg en situation från min gymnasisttid. Jag bodde under en resa en trettondagsafton på ett hotell i det här landet och blef inbjuden af källarmästaren att äta och dricka. Jag var ju ett barn och kände mig fruktansvärdt enkel i sällskap med de andra gästerna, gamla

krogvana herrar med blå näsor och stora magar och uppsyn, som närmast värkade som en köttvorden längtan, konstant, efter kvinten vid smörgåsbordet. Nu var källarmästaren en mycket populär person och dessutom en hedersprick, som gärna skulle ha tagit af sig skjorta och byxor för att därmed bekläda någon behöfvande. Detta hade jag fått veta och kände därför en ungdomlig sympati för den gamle herrn, som satt där så gemytlig med sin blåa mage och sin stora näsa — 1000 ggr ursäkt! Jag menar tvärt om. Jag skref värkligen fel.

Plötsligt reser sig en af gästerna. Det var en lång, svartmuskig man, ett slags adelsman, som på den tiden jobbade i underbara affärer med skogar. Ingen af de närvarande trodde på mannen. Man kände som i luften att han var den personifierade humbugen. Kanske han till och med var skyldig källarmästaren-värden.

Men han — jo han var skyldig värden, jag kommer ihåg det nu — steg upp och höll ett tal för källarmästaren. Det var det vackraste tal jag har hört. Känslöstämningar, det tunga artilleriet af vackert uttryckta tankar, som han hade i sin andliga väska, flödade öfver. Han blef lyrisk, han blef extatisk, han blef skald, och jag började

gråta. Han beskref med hvilken vänlighet källarmästaren hade tagit emot sina gäster, med hvilket änglalikt öfverseende han som hotellvärd hade tillåtit fullkomligt obekant folk ta in och tillbringa mer än en natt där. Jag grät och de andra gästerna började gråta också. Vi höllo i våra champagneglas och gräto. Vi voro väl en 12 à 15 människor bänkade rundt omkring julbordet, och intet öga var torrt. Gamla, i alkohol och kortspel rutinerade grosshandlare — och särskildt kommer jag ihåg två kurrar. Den ene var disponent för ett stort trävarubolag. Han blef först obehagligt berörd vid åsynen af den svartmuskige adelsmannen, ty denne hade lurat hans bolag på en stor summa. Den andre var en major med en näsa som ett öfvermoget plommon. Jag tror, att om någon hade vågat krama på näsan, hade han fått fram en kärna med blåsyra i. Dessa båda gräto mäst, tunga, feta tårar, som stannade en stund under näsan innan de droppade ned på duken och frätte hål genom ekbordet.

Och Gud, hvad jag grät!

Nå, den där talaren var ungefär den typ jag ville åt. Det talade ordet är bland de farligaste vapen som finnas. Den svartmuskige fick väl ytterligare kredit. Det var talet värdt i alla fall,

ty det var fullkomligt konstnärligt och den effekt han åstundade, uppnådde han.

Nu, när jag tänker på den där situationen, tycker jag att den är nästan makaber emedan den är så absolut fylld med humbug att man strängt taget har svårt att förstå, hur gamla, i lifvet tränade karlar kunna känna sig rörda. Gamla fyllhundar!

Det är egentligen bristen på kultur i situationen som är mig motbjudande — trots det att samma, liknande situation upprepar sig sorgligt nog i samkväm bland samtidens mäst kultiverade. Dessa tal, som hållas för att fira en man, som i hvarje fall icke gjort mer än sin skyldighet, värka på mig, som om en vilde skulle sätta ring i näsan och fjädrar i håret på en annan vilde som han vill utmärka på något sätt. Särskildt fina ringar och fjädrar, förstås, ty alla vildar ha ring i näsan af samma orsak som kvinnor ha valkar i håret, puder på kinderna och lösstjärt. Ha de inte det sista också? Jag vet inte, ty jag bor på landet, dit lösstjärten ännu inte hittat sig väg.

Men så kommer jag att tänka på, och jag skriver alltid direkt det jag tänker: Kanske dessa tal och dessa lösstjärter äro ett uttryck för vår skönhetslängtan?

Men så kommer jag samtidigt att tänka på, att alla dessa förgyllningsförsök måste vara en vanvördnad mot naturen. Till exempel: Då man älskar en kvinna, vill man gärna att löshåret och det andra skall vara borta eller åtminstone aflagdt för tillfället. Och då man älskar, är man väl naturligast. Jag säger till och med, att då är man felfri, utan vank och brist, en gud som härskar. Ja, jag kan lugnt säga, att man är Gud själf.

Men tankarne flyga igän, och jag måste sluta med detta att talarne, de födda vältalarne ändå gärna kunna få syssla med sitt yrke att göra vackra krokaner. Den lugne iakttagaren locka de till humoristisk iakttagelse. De proppa ens själ full med sund, medveten humor. Och känslan af förståelse under iakttagandet är bland det mäst hälsobringande en människa kan upplefva. Att se på en fästtalare gör mig glad och god och frisk för en längre tid. Ni bör inte tro att det är ironi eller ringaktning, utan det är helt enkelt den där gamla historien om pigan, som fick se krokodilen: Äsch, inte finns dä såna där djur, inte!

Kornelius senior och junior.

Kornelius hade varit smed och en bra sådan. Men så fick han ett slags tvinsot, benen ville inte bära honom, han låg sjuk i flere år. Och under tiden blef han religiös. Det fanns knappt något kött kvar på hans ben. De krympte hop och förlamades. Men öfverkroppen förblef mäktig, full af hälsa. Det blef fråga om att han skulle komma på socknen och kommunalordföranden och de andra stora männen besökte honom och talade med honom, men han svarade med bibelspråk och försäkrade, att Gud nog skulle hjälpa honom. Han ville börja med handel. Han hade funnit på att det skulle gå bra att handla med ullkardor, sådana som gjordes nere i Skede och i socknarne omkring. Och pengar hade han nog kvar att skaffa sig ett litet lager af kardor.

Han slöjdade en pall åt sig, en låg en, och på den satte han sig och vickade sig fram, ett å två, ett å två. På ryggen hade han påsen med kardorna, mellan knäna hade han Nya testa-

mentet och Sankeys sånger. Och, ty järnvägen var nyss färdig och han tog en station i taget och gjorde utflykter därifrån till närliggande bondgårdar, bakefter hade han ett nattkärl af järnbläck fastsurradt vid pallen med en kedja. Det kunde behövas på järnvägen ibland, ty i kupén var han hjälplös, och konduktörerna bara svuro öfver allt besvär de hade med passageraren Kornelius, som de måste lyfta på och af tredjeklassvagnen.

Väl inkommen i kupén, tog Kornelius fram testamentet och började utlägga Ordet. Och gummorna kunde icke nog förvåna sig öfver att en karl, som var så lytt, hade nåden till den grad. Fosterlandsstiftelsens utsända voro bara grön-gölingar emot Kornelius — och hur rörande värkade han icke då han vid nästa station vickade sig fram till kupédörren på sin pall och sjöng omkvädet till en af Sankeys sånger:

»Hemåt det bär,
Hemåt det bär,
Tackom och lofvom att det fort hemåt bär!»

Det hände ofta att lättrörda gummor köpte ett par kardor af honom i kupén. Och när han sedermera från destinationsstationen vickade sig fram utåt landsbygden, sjungande sitt

Hemåt det bär,
Hemåt det bär,

sålde han bra.

En gång i månaden kom han hem och stannade i kammarn bortåt en vecka.

Det bör omtalas, att Kornelius var gift och hade kammarn full med barn och det bör icke förtigas att den yngste var född flere år efter den sorgliga dag, då han började vicka pall utåt landsvägen. Men nu var det väl slut ty hans hustru närmade sig femtitalet. Hon var en stor, grann kvinna — och Kornelius där han satt i sängen hade en stor, grann öfverkropp. Hans armar hade under pallvickningen fått kolossala muskler, hans bröst hvälfde sig högt och svarthårigt och hans smedansikte med det svarta skägget, klippt på metodistvis, haxskägg, rakad öfverläpp, såg ut som om det skulle ha tillhört en Guds Nazir. Hans pepparögon spelade — och när han drog fram litern bakom kudden och sjöng

Hemåt det bär,
Hemåt det bär,

kunde det väl hända att gumman och de minsta hemmavarande barnen stämde i med.

Ty det var icke så farligt med Kornelius' religiositet. Hufvudsaken var att han fick sälja ullkardor.

Kornelius' äldste son, Kalle, hade gett sig i väg med briggen Sjöfröken för 20 år sen från Kalmar. Han hade varit en rackarpojke, svår efter flickor redan som läsbarn, och han fick för rästen inte gå fram. Då tog han hyra som kockspojke och sen dess hade han inte låtit höra af sig. Jo en gång för väl femton år sen! Då hade det kommit ett brefkort från något främmande land och på det stod med krångliga bokstäfver:

»Var inte lessna far och mor. Jag kommer ijen med skägg och pänga när jag blir stor. Vennligen
Carl Kornelius.»

Han var den äldste, hjärtebarnet, gullgossen, som skulle ha tagit släggan efter fadern. Och Kornelius kom ihåg honom så väl från smedjan, slaggbiten som kom i ögat på honom, och när han brände sig på låret med en röd hästsko och allt stryk han fått. Och Kornelius suckade och gumman suckade, och Kornelius svor en lång ed och tog en klunk ur flaskan och vickade sig ut igen framåt landsvägen och sjöng vid gårdarne:

Hemåt det bär,
Hemåt det bär,

Tackom och lofvom att det fort hemåt bär!

och gick in och predikade och fick mat och sålde ullkardor.

Men en dag — för icke så värst länge sedan, när Kornelius vickade sig ned utför Långemåla lid, mötte han ett lass med en bonde på och en herre som gick bredvid. Den herrn hade plommonstop på sned och fin doffelkavaj och vida byxor och ett stort svart helskägg och rökte pipa. När han fick syn på Kornelius, stannade han och sa: — Hvaffan ä dä mä dej, gubbe lilla? Har du sömstucki' klöfvarne eller går du i marvatten?

Och så tog han upp portmonnän och ville ta fram en slant — men så började han jura hvasst och glo som på ett underverk och så sa han: Gå nu rakt in i hälskota, ä dä inte sme'n själf? Rigger ä klar, dä sir ja, å skrofvat med, men hur fan ä dä mä kölen å kölsvinet?

Och så fick han fatt i gubben och krängde af honom påsen med kardorna och sparkade till pallen så den gick i diket och satte farsan på åket och så började han lipa som en sill, så sjökaptan han var.

Nå, gubben försökte vara gudsnådlig ett slag, men det var ju bara ytligt, för skjutsbondens skull. Då drog Kalle fram en plunta af silfver och rottingflätning och stack in mellan framtänderna på Kornelius och sa: Dä ä lite men godt, sa han, som patta' kattan, drick farsan!

Och gubben drack.

Det blef annat af än att vicka pall utåt vägarne. Kalle hade tagit engelsk sjökaptensexamen. Och en dag hade han fått sådan hemlängtan. Hans båt låg i docka i Hamburg och han hade minst fjorton dar på sig och kom att tänka på att sme'n möjligen lefde. Men att han skulle få se honom på det viset, det hade han aldrig trott. Nu kom han från Oskarshamn med en ny amerikakoffert och två kistor fulla med grejor och gumman och hela rasket skulle bli fina som fläsk och pengar fanns mer än hos fan själf. Och religion skulle han ta ur kroppen på gubben på en eftermiddag om han fick ha honom för sig själf.

Det lyckades värkligen också, ty den hade aldrig funnits. Gubben hade kommit i dåligt sällskap med kolportörer och annat byke, evangelister och mera sådant.

Jag var med om afskedsfästen hos gubben, då Kalle reste ut igän. Gubben ville bara ha igän sin pall för att kunna vicka i takt efter oss, då vi dansade till melodien:

Hemåt det bär,

Hemåt det bär,

Tackom och lofvom att det fort hemåt bär!

Kan man inte för en gångs skull få skriva en berättelse som slutar bra — i dessa bistra tider? Jag njöt värkligen af situationen. Att se gubben på tillräckligt vid ekonomisk basis för att icke behöfva hyckla. Att se Kalle, frisk och ogenerad ordna denna basis. Att se hans glada sjömanshumör och att påminna oss vår skolpojkestid. Det är något särskildt med de småländska sjömännen. De klara sig längre än andra och ha ett lättsinne som är mer än gudomligt, en smidighet, som är imponerande och ett hjärta som är många gånger värdt sin vikt i guld. Kalle Kornelius var skald också. Och när han på sin första resa som kapten förlist i Nordsjön diktade han i storbåten, medan folket i hög sjö rodde för lifvet, följande visa att ro i takt efter: Jag kommer bara ihåg en liten bit, dumt nog.

Kom alla svenska sjömän som hafver ett friskt mod,
Så tar vi oss en hyra på lilla briggen Rose,
Kapten, han het Kornelius, han var från Kalmar stad,
En resa till Amerika, Filadelfia det var.

Och nog så kan ni tänka hur ledsamt som det var
Att skiljas från den flickan, som man så älskat har,
Och skeppet gjorde tio till elfva knops fart
För att vi skulle hinna Amerika med fart.

Den fjortonde oktober jag ej förglömma kan
På kvällen klockan åtta, när storstängstaget sprang,
Gick äfven våran stormast och den föll öfver lång,
Gick äfven våran styrman, han gick på samma gång.

Lycka.

— Om det finns lyckliga äktenskap? sade den gamle häradshöfdingen och smuttade på groggen.

— Nu ska ni inte vara så där modernt skeptiska, pojkar! Jojomen, hvad det finns lycka, och sådan där gedigen, plåtbeslagen, nitad lycka. Jag skall berätta om det lyckligaste äktenskap jag sett och det var ändå på nära håll.

— Det var när jag var domare i Lundköping. Där fanns en rik grosshandlare och bankdirektör som var gift med ett litet fruntimmer som var så vackert, att hon ansåg sig inte behöfva göra något annat än dra sig på en divan och läsa romaner. Jo, dansade gjorde hon också förstås. Nu var direktören mycket ofta och länge ute på affärsresor. Sådant är ju inte nyttigt — och så kom den nye provincialläkaren. Han var ung och skön och ogift och dansade som ett halft dussin gudar. Och efter ett par baler var det rent märk-

värdigt, hvad unga direktörskan började tackla af. Hon led af den fruktansvärdaste migrän och allmän svaghet.

Provencilläkaren tillkallades och ordinerade massage, och hvad var naturligare än att han gaf den själf.

Vid balerna piggnade emellertid lilla frun till på ett högst uppseendeväckande sätt, för att inte tala om middagarne. Direktören var en klok man och, hvilket äfven hör hit, en mycket stark man. Han observerade och kalkylerade och efter några veckors studium och utvecklande af lugn listighet öfverraskade han efter en fästmiddag paret i fruns egen boudoir. Han lyckades emellertid obemärkt dra sig tillbaka. Han hade tur, men turen är kloketens belöning.

Direktören visade ingenting på flere dagar utan afvaktade tillfälle.

Så skulle unga frun ha ett par nya toaletter och direktören var nog generös att låta henne resa till Stockholm till hennes föräldrar på ett par dar och köpa klänningarne där. Hon reste full af tacksamhet.

Samma dag fick doktorn middagsbjudning till dagen därpå från direktören. Som den unge mannen var angelägen att behålla skenet och

direktörens vänskap, kom han. Han gick ju där förut som barn i huset och blef ej alls förvånad öfver att han var ensam gäst.

Nå, det blef en fästmiddag, det vill jag lofva, och direktören var den älskvärdaste, mäst skämtsamma värd man kan tänka sig. Vid middagens slut var doktorn öfvertygad att direktören sväf-vade i absolut okunnighet om gästens ställning till familjen, och hans lynne steg också jämsides med värdens. Han kom öfverens både med sig själf och direktören, att han aldrig varit på en så rolig tillställning.

När jungfrurna satte in osten och kaksen, sade direktören som ett uttryck af sitt briljanta lynne: — Flickor, eftersom frun är borta och vi äro ensamma, får ni ledigt genast och hela kvällen! Roa er duktigt! Sätt bara in kaffet och likörerna och whisky och vatten i rökrummet.

Flickorna döko tacksamt sin väg. Direktören hällde upp kaffet åt sin förtjuste gäst, men plötsligt tycktes han erinra sig något. Han sade: — Kanske är det mäst praktiskt att jag piskar upp dig före kaffet! Sen kommer kanske char-treusen att smaka bättre.

Doktorn gapade: — Hvad menar du?! Pi-piska upp mej — —

— Ja, hvad märkvärdigt kan du finna i det? Direktören reste sig och närmade sig.

Doktorn blef vit i ansiktet. — Hva — hva ä det här för dåligt skämt?!

— Jo, det skall du snart komma underfund med.

Och nu började det. Det blef smörj af bara fan. Doktors skönhet försvann för hvarje munfisk, och när ansiktet var ommodelleradt, öfvergick direktören till den öfriga kroppen, som behandlades med spanskt rör. Direktörens lynne tycktes hela tiden vara det bästa. Slutligen började doktorn skrika på hjälp, men flickorna voro ju aflägsnade och dessutom hotade direktören att börja om på nytt efter samma tågordning.

Så småningom var det slut med hvarje, äfven den allra aflägsnaste likhet med den elegante provincialläkaren och det stycke kött och lump som pustande vred sig på brysselmattan.

— Nu kanske en chartreuse skulle smaka, sade direktören. — Eller kanske snarare en konjak! Jag tror jag tar en själf, ty jag känner mig litet echaufferad. Han hällde upp två glas.

— Jaså, du dricker inte, du vill inte dricka?! Drick, karl, annars börjar vi om från början! Inte ett ord! Hör du inte hvad jag säger? Inte ett ord!

Doktorn drack.

— Och så ta vi oss en ordentlig grogg efteråt. Vet du, jag är så ovan vid kroppsörelser, fast jag reser mycket, men jag skall börja med systematisk gymnastik hädanefter. Det piggar opp obeskrifligt, tycker du inte det? Skall jag laga till groggen åt dig? Är du nervös — ja, du behöfver inte förklara något — tyst, lille bror, inte ett ord, tyst, säger jag. Drink! Så där, ja, det friskar opp. Och nu ska vi komma öfverens om en sak — tyst, och hör på, annars — — — jo, jag ville bara säga, att efter sådan här gymnastik är så nyttig för oss båda, så ska vi upprepa den närhålst och hvarhålst vi träffas, på gatan, i salongerna, på teatern, med ett ord, öfverallt där jag får nöjet träffa dig, börjar jag med gymnastiken, och kom ihåg att jag håller ord.

Det var knappt en skugga som släpade sig utför direktörens trappor och vacklade hem för att följande dag lägga in om sjukpermission.

Direktörskan kom hem strålande i nya toaletter och skulle börja med massagen igän. Men doktorn var sjuk. Direktören var sig lik, lika älskvärd.

— Kan du inte få massage hos lasarettsläkarn tills provincialläkaren hinner friskna till?

— O, nu är jag ju van vid ett slags behandling och han är så skicklig så — — —

— Nå då ser jag ingen annan råd än att du väntar tills han blir bra.

Och hon väntade.

Vid pass 14 dagar efter doktors insjuknande stod annons i tidningen att han återtagit sin praktik. Direktören inställde en tillämnad resa och gick mycket ofta ut på promenad. Fruns migrän återkom som genom ett trollslag. Så skulle de ha stor middag. Kort skickades naturligtvis till doktorn, men han var förhindrad af sjukbud.

På förmiddagen tog direktören en promenad. Plötsligt mötte han doktorn midt på Storgatan. Han gick rakt på honom och gaf honom några bastanta örfilar. Flere personer hade sett det. De förvånade sig att doktorn inte stämde direktören. Naturligtvis blef händelsen samtalsämnet en längre tid. Några dagar efteråt möttes de båda herrarna ånyo med samma resultat.

Inte ett ord om saken hade fallit mellan direktören och frun. Den förre var sig lik, utom det att han inte reste så mycket. Han förklarade för frun att hans intressen att bevaka i stan blifvit allt flere, så att han med tiden

skulle få njuta hemlifvet i intensivare grad än förut.

I tidningarna lästes att doktorn sökte sig ett annat distrikt.

— Nå, hur är det med din migrän? frågade direktören en dag. Skall du inte börja med din massage?

Och frun brast i tårar. Det blef en stor scen, en ganska vacker scen till på köpet. Makan fick förlåtelse. Hon insåg att hon gjort ett snedsprång som inte kunde försonas med annat än obrottslig trohet. Och för rästen sjönk doktorn ihop till en liten strykrädd figur utan de värkligt manliga egenskaper hennes man lagt i dagen. Si så skall en karl vara.

Två gånger till fick doktorn stryk offentligt. Sista gången gick han upp till mig och ville ha mig som jurist. Men jag rådde honom att söka sig bort så energiskt som möjligt och under tiden hålla sig inomhus. En rättegång skulle göra honom ännu löjligare. Och vidare skulle han tänka på hennes rykte.

— Nå, det hela inskränkte sig till några oskyldiga smekningar — — —

— Hm, oskyldiga — tja — men lyd mitt råd i alla fall!

En vacker dag slog doktors befrielse timme. Men han var så tillstuckad, att han icke vågade resa med tåget, ty han var rädd att träffa direktören på stationen. Och där hade han fått afskedskoket, det vet jag, ty direktören var där och en hel del andra intresserade, som anade något, fast de icke säkert visste den verkliga orsaken till direktörens animositet. Jag och doktor voro de enda initierade. Utom de båda andra förstås.

Från den dagen var direktörskan ett mönster på alla sätt och är väl ännu den gladaste, charmantaste värdinna i stan trots sina hvita hår. Det är oskuldens färg, om också håret varit eldrött.

Det är det lyckigaste äktenskap jag sett! Det är verklig lycka.

— Ja, men farbror, invände en af »pojarna», antag att doktorn varit starkare än direktören!

— Ja, då hade olyckan kommit på allvar. Endast en stark karl kan bli lycklig och förtjänar att bli det. Tro mig, att ett par bra knytnävar äro bättre än den sinnrikaste ceinture de chasteté. Ty de äro det enda som inger honan och de andra hannarne respekt. Så var det nog bland grottmänniskorna redan och så är det i skogen än. Och bland oss också för rästen.

— Farbror är cyniker, sade en ungdom förnumstigt och tog en djup klunk.

— Jag är vis, sade gubben. Men det var fan — är inte bridgebordet i ordning än? Stina!!
Förbaskadt söl!

En journalistbragd.

Det ringde i helvetesmaskinen. Då ingen tjänsteande var tillstädes, måste jag själf manipulera detta storartade men vidriga alster af mänskligt snille. Som vanligt hördes det dåligt.

— Hvad är det nu för en äldre, ogift mara, som lyssnar igän? Strax hördes det bättre.

Det var naturligtvis Anders Forsberg. Hans röst var blidheten själf. — Vi skulle ha ett utställningsnummer och du skulle skriva om utställningsrestauranterna.

— Jag! Som bara varit på Bispen!

— Det är inte bara, det! För rästen vet du väl hur det går till på en restaurant!

— Ja, gunås, det vet jag. Jag har lärt mig det så grundligt att jag för mjölkdiet. Nej, jag kan inte skriva om restauranterna. Och inte reser jag särskildt för den sakens skull in till stan. Ska det skrivas, måste det göras samvetsgrant och näringsställena måste studeras skrupu-

löst noga. Tja, jag får väl ge mig in till stan då — — nu lyssnar den där gamla maran igen! Adjö!

Jag reste min tvåmilsskjuts till stationen, skakade mina mil på tåget och befann mig efter ett kort besök på Rydbergs bar i en automobil på väg till utställningen.

Under tiden kände jag på min mage och tilltalade den sålunda: Gamle vän, hur sablarne ska vi reda upp det här tillsammans? Jag vet att jag mot min vilja och i bästa afsikter af ovist nit råkat göra dig illa. Vi ha ju så olika intresen och jag har kanske uppträdt väl egoistiskt mot dig. Om jag i dag på grund af mitt uppdrag måste afvika något från mina föresatser beträffande ditt välbefinnande, måste du öfverse med mig. Min ställning är svår som du kan förstå. Vill du ha ett glas mjölk mesamma? Du hör att jag älskar dig, men jag hör att mina känslor inte äro besvarade. Bråka nu inte kära du! Hör du inte hvad jag säger! Hvem är egäntligen herre i detta den helige andes tempel, jag eller du? Om du håller dig lugn, ska vi senare på kvällen kompromissa med en äggtoddy, ty den representerar den högre rättvisan, och båda parterna böra bli tillfredsställda!

Vi voro framme.

Innanför porten stod en skald och stirrade in i sig själf. Han höll på med den sista och svåraste terzinen i en 10-kronorssonett. Jag gaf honom både resonen och rimmen och gråtande af tacksamhet anslog han i skaldisk yra halfva honoraret till lunch på Bispen. Jag viggade honom summan med fast tro på hans redaktörs litterära smak.

Så här ljöd sonnetten:

Tristesse.

Jag vandrar vilsen kring i Hvita Staden.
I mänskohopen ingen alls jag känner.
O, det är tungt när sorgen Psyken bränner
att knuffas kring i landbokavalkaden!

Jag reste hellre ut till Saltsjöbaden
till skogens ro, ty Handarbetets Vänner,
där fåfäng kvinnoskara idligt ränner
kan vara bra för sig, men tröttar vaden.

Jag är så trött en stackars skald kan vara.
När hopen larmar skär det i mitt öra.
Mig äckla ölet, portern, vinet, punschen.

Jag ville bort så långt som drömmar fara,
till ängd, där missljud ej min blomsjäl störa,
men först jag måste ägna mig åt lunchen!

Den sista terzinen har jag gjort.

Nå vi åto vår lunch. En liten kumminsup och ett stort glas pilsner kom min mage att utfara i okvädingsord på sitt språk. Men nu var jag herre på täppan. En liten, liten Hennessy till kaffet kom honom att inse det lönlösa i en opposition.

Skaldens spleen var som bortblåst. Han ville göra en gladare sonnett. Jag gjorde genast en åt honom. Han blef så nöjd att han viggade en hel tia.

Så här blef sonnetten. Inte så dum, tack vare Hennessyn.

Bispen.

Hvar finns en ljufligare plats än Bispen,
där stolt i Saltsjövåg han mitran speglar!
Här susar sommarvinden, måsen seglar,
på smörgåsbordet lyser frukostrispen.

I köket täcka tärnor röra vispen,
på sin servett gourmeten saligt dreglar,
af inga murar hindrad, ömt besneglar
Ung Pyramus inunder lagrar Thisben.

Från sin gondol Venezias ädle son
dig lockar till en lustfärd mot en hacka —
Du anar Lidos dyning fjärran från — — —

Stig i och dröm dig Canale Grande, bracka,
och räds ej sjön, fast lifvet är ett lån!
— — — *Anda a bordo come una vacca!*

Så skall det låta. Men om jag får igen min tia, vete fan.

I sin öfversvallande glädje öfver de lätt förtjänta pängarna föreslog skalden att vi skulle besöka det roterande kaféet, hvilket ju för öfrigt var min plikt.

Mig tyckes att kaféet roterar för sakta. Det borde gå så att man tvunges att hålla sig fast. Glasen skulle vara placerade i trallar och endast tunga drycker finge serveras. Det vore åtminstone en sensation. Nu går det som på tjärad näfver. Skalden ville dricka en liten, liten förmiddagsgrogg medan jag gjorde anteckningar. Efter åtskilliga anteckningar började vi besöka ölserveringarne. Jag studerade så samvetsgrant som möjligt tills det blef tid att äta middag på Bispen igän. Jag kommer inte ihåg den så noga, emedan jag förlorat mina anteckningar.

Men framemot 12 befann jag mig sittande i ett stort sällskap herrar med S. S. S.-mössor, feta prissar. Jag hade blifvit bror med dem alla. Bordet var fullt af punsch, whisky, gin, konjak och likörer. Af hela resonemanget minns jag bara orden *motorbåt* och *förbannade stängningstider*, *Warburg* och *bigotteri*.

Sedan kommer en lakun igän.

Så ser jag mig i sommarnattens dunkel sitta i en berså utanför en krokanvilla i stort sällskap, som vill sjunga, under det en blond fet herre hyssjar och säger *Tst!!* så uttrycksfullt en människa kan säga det, under det han pekar på ett fönster i villans öfre våning. Lakun igän.

Jag minns ordet *kinesning*.

Jag minns att den fete blonde och jag i strumpfötterna gå uppför trapporna till ett vindsrum och han säger: — Här skall du ligga, men vi går väl ner och tar nattgroggen först! Jag kör de andra in till stan med motorn. Nej, gå du först!

Jag går tyst som en vålnad ett par tre steg nedåt, men min värd halkar och drar mig med i fallet. På våra abdomina åka vi hela trappan utför under ett buller som i en kugelbana och dunsar i en dörr midt emot. Förfärade sitta vi på golvet och stirra på hvarandra, då dörren öppnas och ett fruntimmer fixerar oss med minst sagdt hotfulla ögon. I den ljusnande morgonen observerar jag att hon har skäggvårtor.

Jag säger fånigt! — Vi tänkte bara smyga oss förbi — — —

Hon svarade med en blick som innehöll volymer, *volymer*, och slog igän dörren med energi.

Jag sade: — Jag tror det är bäst att jag följer med motorbåten in till stan.

Den blonde: — Ja kanhända det, se min hustru är litet nervös. Hm — — —

I detsamma tog det öfriga sällskapet upp: »Här är gudagodt att vara».

Med förtviflan målad i sitt ansikte rusar den olycklige ut. Han gestikulerar och hväser *tst* och förvrider ansiktet som i en dödsscen.

En af sällskapet söker skämtsamt härma hans gester och slår omkull bordet. *Tabula rasa*, död och förstörelse.

Osäkra skuggor vackla öfver den daggiga gräsplanen ned till bryggan.

Då motorbåten lägger ut, öppnas ett fönster i villan och en röst som en rakknif kommer de vaknande fåglarna att tystna: *Fridolf! Fridolf!*

Men Fridolf tar själf upp: Här är gudagodt att vara. Hans leende är ansträngdt, men han har räddat en liter *Black and White* och äran.

Fridolf, akta dig för morgondagen!

När jag vaknade i mitt hotellrum hade jag åter ett längre samtal med min mage. Jag blidkade honom tillsvidare med ett stort glas mjölk, steg upp, satte mig på ångbåten och reste hem. Vi äro åter vänner, men med reservation. För-

hållandet blir kanske aldrig detsamma som förut, då det verkligen var kordialt.

En tidningsmans förnämsta egenskap är plikt-känsla — nära på. Men kan detta verkligen kallas journalistbragd?

På resande fot.

Jaha, mina goda svenskar, nu är jag parisare igän. Jag har hyrt mig in i ett litet lokus i hjärtat af Quartier Latin, i Hôtel de Sénat, alldeles bredvid Palais du Sénat. Jag har gifvit mig ut att vara svensk riksdagsman, som på grund af politiska förföljelser under storstrejken måst lämna fäderneslandet. Jag har lofvat min värdinna att då jag kommer hem igän, skilja kyrkan från staden i Sverige. Hon föll mig om halsen och satte ned rumspriset med 1 franc. Man märker på mycket att man är i ett kulturland.

Under min frånvaro har man lömskt nog passat på att inviga en kyrka i Grisslehamn. Visserligen uppfattar jag förfaringssättet i viss mån som en artighet mot mig, ty det hade icke alls varit behagligt att åse ståten. Men faktum står kvar i alla fall. Nu har jag fått tydliga bevis på att äfven ärkebiskop Ekman som förrättade jord — — — invigningen hyllar sin store och länge

föregångares maxim att vi måste ha kvar ett hälvetete åtminstone för bönder. Och detta hälvete kommer naturligtvis att förkunnas i den nya kyrkan. Pastorn själf har nämligen anförtrott mig att han tror på en personlig djäfvul.

Härute finns det präster också, feta, slätrakadelismande skurkar med flottfläckar på kläderna och flott i mungiporna. Men det finns också eleganta och väl friserade präster, som gå på de förnämsta restaurangerna, äta den bästa maten och dricka det bästa vinet och kasta glödande blickar på de unga svartögda, storhattade kvinnorna. De äro de bästa biktfäderna och äro fulla med skandaler. Jag skulle värkligen af litterära skäl vilja lista mig in som biktfar ett par dagar. —

Härom dagen reste jag ut till det gamla Moret, togs om hand af vänliga människor och kände mig som hemma. Vi togo en vagn och kommo till Grez-sur-Loing, en plats kär för alla svenskar som tycka om konst. Det var där vår unga konst föddes. Där bodde Carl Larsson, där bodde Strindberg i ungdomens vår. Luften i Chevillons värdshus var tung af minnen från den tiden. Jag måste ha varit med då, ty jag kände igen allt. Inte på grund af taflor och alla *corpora delicti* som täcka väggarne, utan på grund af något un-

dermedvetet medbrottslingskap, en sympati, hvars speciella hjärnceller utvecklade sig blixtnabbt så snart jag steg ur vagnen.

Det ragnade — detta särskilda franska, våta hösträgn som faller som dimma och fuktar som begreppet väta. Men det var vackert ändå. Det var som skulle molnen ha släpat på floden, och trädens teckning och grönskans diskreta toner blifvo till ett allvarligt skönt valörkonstverk, bättre än någon kan göra det med pänslar på duk.

Vi reste till Fontainebleau och betraktade i sällskap med en massa landsortsbor Napoleons hatt och en lock af hans hår. Jag fick icke en gång tårarna i ögonen.

Vi reste genom Fontainebleauskogen mellan ekar, plataner och akasior. Och solen kom.

De där småstäderna några mil utanför Paris ha en obeskriflig charme öfver sig. Gamla torn och murar, vin, murgröna, vegetation som vår herre arrangerat vid särskildt godt humör. Och floder som liksom motvilligt röra sig mot hafvet. Det är som om de skulle vilja stanna och försjunka i betraktande af all rikedom som de smeka på sin väg. Och allt idogt arbete, all glädje öfver lifvet som de passera.

Kommer man efter en sådan färd in till Paris

igän och af makterna tvingas åskåda den magra och perversa Polaire dansa apachedans och hyckla passion i den makabra stilen, blir man böjd för att brista ut i gapskratt.

Sådant är för bourgeoisien, som vill blanda upp sitt paltbröd och fläsk med något rafflande, något ur en storstads rännstenar.

Det finns mycket af Paris som är gjordt särskildt för resande utlänningar. Man går naturligtvis dit i början, ty man vet ingenting bättre. Men med åren börjar man förälska sig i det arbetande, det flitiga, gigantiska Paris. Att sitta i sitt lugna studentrum och skriva ned sina erfarenheter från dagen är något värkligt roligt. Eller att helt enkelt berätta det man ser under det man låter pännan hvila.

Här utanför, på andra sidan gatan, stå två cigarrettrökande affärsmän i hvar sin dörr. De äro grannar. Den ene säljer ved och kol, den andre vin och likörer. De tala om någonting lustigt. De slå sig på knäna och gestikulera och skrika och skratta så att man måste skratta med. Kan herrskapet tänka sig till exempel chefen för Nordiska kompaniet och chefen för Anglais stå i hvar sin dörr och meddela sig med hvarandra under gapskratt tvärsigenom vimlet af automo-

biler och promenerande? Nej — det dröjer länge, men det är ett önskningsmål. Vi ha för litet lifsglädje i Stockholm. Jag har försökt med Strix i snart en människoålder, och det finns folk som är surt ändå.

Nu skall jag snart ut och se på hur man flyger i mono- och biplan. Därför — mäst — är jag här. Det imposantaste jag sett af bildkonst än så länge är en fotografi af Santos-Dumont stående vid sitt monoplan, som har bara 9 kvadratmeters areal. Det ser ut ungefär som om en man skulle vilja flaxa i väg med ett par frimärken. Vi lefva i en underbar tid. Vi hålla på att eröfra luften. Jag brukar värkligen skicka en suck ibland längst intill den oändliga rymd, som mitt — och ditt också, käre läsare — väsens centralpunkt representerar: Låt mig få upplefva flygmaskinen! Låt mig få flyga!

Jag har inte tid längre, ty posten är ännu så länge en världsmakt. Flygmaskinen skall ordna allt det där!

Flyga.

Paris 14. 10. 1909.

Trots präster och annan reaktion ha vi kommit så långt att vi kunna flyga. Det är visserligen med fågelungars osäkra och sökande vingslag, men det går, och somliga äro till och med nästan fullvuxna. Inom kort skola vi ha eröfrat luften, och sedan — sedan söka vi oss längre ut i oändligheten, och vi skola lyckas. Den som tror att det finnes gränser åt något håll, han är dum och slaf och värd att släpa sten till sina stolta, medvetna, glada bröders pyramider.

Här i Paris lefver man nu i aviationens tecken. Frankrike har alltid gått i spetsen då det gällt stora, befriande omhvälfningar. Här känner jag som om jag lutade mig mot ett mäktigt bröst och lyssnade till kulturens hjärtas starka slag, sunda jämna slag. Ty det hela går lugnt, orubb- ligt framåt. Tycker du annorlunda, käre läsare, är du icke tillräckligt mogen.

Grande Quinzaine d'Aviation de Paris, »de stora flygveckorna», fortgår sedan några dagar vi Port Aviation. Man reser från Gare d'Orléans en halftimmes väg till Juvisy eller Savigny. Trafiken är oerhörd under dessa dagar och har blifvit järnvägsstyrelsen öfvermäktig. Sista gången jag var där tog återfärden tre timmar, men den har tagit längre tid och publiken har reagerat med stenkastning, slagsmål och allehanda småtrefligheter. Tänk er själf några hundratusen ilskna medmänniskor och ett par tre tusen automobilier med hvar sitt olika signaltjut samtidigt, och ni förstå hvilken orkester det hela bildade. Skrik af klämda kvinnor, vrål af retade män, brutala poliser — fast gud skall veta att polisens arbete var fruktansvärdt svårt, men ändå — det finns ju gränser!

Nå! Detta var detta.

Jag kom till Savigny, den station som är belägen närmast de stora tribunerna. Det är endast från de bästa platserna man kan se aëroplanernas start och den är ju nödvändig att ha tagit kännedom om. Det hela är sedt ur ekonomisk synpunkt, ett ohyggligt roffarsystem, och gör främlingen från början osympatiskt stämd mot allt hvad aëronauter heter, ty på dem beror det na-

turligtvis i första hand, att priserna på allt bragts i höjden i så hög grad som nu. Det annonseras i jättereklamer att 40 maskiner stå färdiga till flykt kl. $\frac{1}{2}$ 1. Nå, man infinner sig samvetsgrant och vill icke låta en sekunds njutning gå förlorad. Men ännu har ingen startat före 4. Då har det börjats de dagar jag varit med. Hvarför fungerar icke motorerna förrän klockan 4? Det talas högt man och man emellan, att flygmänniskorna dejeunerar till 4 och behöfva ohyggligt mycket champagne för att skaffa sig den för starten erforderliga energin. Under tiden måste vi jordmänniskor lefva, äta och dricka till priser, för hvilka fransmännen själfva baxna. Det är alltså byggdt på klåsystem. Något konsortium tjänar in millionerna som borde användas till pris, till maskiner, till uppmuntran åt uppfinnare inom flygfacket. Antagligen äro flygmänniskorna själfva aktieägare, ty annars skulle de icke pröfva främlingars tålmod i så hög grad. Just då man känner den första kyliga aningen om höstkvälens skymning, startas det. Man skyller på motorerna. Men motorer som envisas att vilja fungera just omkring kl. 4, ha alldeles för mänskliga egenskaper. En maskin skall väl för fan vara slaf. Jag talar om detta innan jag talar om

själfva flygningen, emedan man bedt mig om det i litterära kretsar för att kunna visa »les Hommes—Oiseaux», att främlingarne, som till stor del möjliggöra deras ekonomi, icke äro alldeles kritiklösa. Flygmänniskorna ha svarat: — Hvem ber er komma hit och titta? Jag svarar och har svarat: — Ingen, men sportsmän borde visa att de också kunna vara gentlemen. Sporten kan förråa och göra hjärnan till en biceps inom ett benfodral med några hål i. I två af hålen ser man två fåniga fårögon och i ett ryker en cigarett. De som haft lyckan födas lagom till flygningen och kunna bli verkliga kulturmotorer, borde fatta sin ställning.

Jag skulle ha önskat göra denna artikel till ett dityrambiskt entusiasmeradt lofkväde öfver flygmänniskorna. Men jag kan det ej. Jag betraktar dem — *exceptis excipiendis* — som ett slags cyklist, som inte få mer än hufvudvärk om man tar bort lillhjärnan på dem. Och knappast det, men jag betraktar dem som medel, verktyg för finare komplicerade hjärnor. Deras djärfhet och ekvilibristik har icke så mycket med intelligens att göra, ty idealet är väl att mänskligheten skall en dag tillgodogöra sig deras förarbeten så allmänt, att den lär sig sköta ett monoplan lika lätt

som vi lärde oss sköta en bicycle. Och därtill behöfs inte ens genomsnittsbegåfning. Ett gammalt halfidiotiskt fattigstuhjon i Paris går lättare tvärsöfver Place de Théâtre Français än den knipslugaste bondriksdagsman från Sverige, då trafiken är som intensivast.

Ni förstår hvad jag menar!

Mais revenons à nos moutons!

I kanten af det stora flygfältet, i vinkel mot de stora tribunerna stå *les hangars*, aëroplanstallarna.

Framför tribunerna och på dem trängas människor från alla kanter af världen. Det är en förbistring af franska, engelska, tyska, spanska, italienska, japanska, turkiska, allt. Araber i oklanderliga burnuser dricka seltersvatten i stilla, afskild förnämhet. Officerare, de oundvikliga kokotterna, exklusiva sportsmän med engelska kläder och ett sätt att gå och röra armarne som om musklerna vore för utvecklade — gubbevars! Kvinnoosakskvinnor med amerikanska skor och lindade ben, lesbiska blickar och fula herrpale-tåer. Spanjorer, som diskutera fallet Ferrer och se rädda ut — ty i natt höll man på att storma spanska ambassaden, brände tre autoomnibuser och gjorde en liten barrikad på en avenue samt sköt på polisprefekten M. Lépine, bara ett litet

sår i tinningen, men karlen bakom stöp stendöd. Det blåser friska vindar i nationen.

Nå — genom allt detta lif och lefverne höres som grundton aëroplanmotorernas surr. Klockan har blifvit mycket och massan på enfrancplattserna börjar hvissla — med rätta — som jag påpekade. Vi som äro på sadelplatsen, om uttrycket tillåtes, äro för fina att revoltera. Och dessutom är kvällsvinden laddad med en obeskriplig kokottparfym som lägger sig som kokain på våra tinningar. Behärskning framför allt, behärskning, idiotisk behärskning. Ty vi moderna människor ha bara en uppgift då vi äro samlade så här, den att se likgiltiga ut — till hvilket pris som hälst.

Ändtligen! Ändtligen! Det går ett sorl genom massorna: *Paulhan* skall flyga!

Hans stora biplan skjutes ut ur hangaren, han sätter sig upp vid ratten och börjar ordna med motorn. Ett dussin karlar hålla i maskinens stjärt, ty det gäller att få den sympatiska, regelbundna takten i propellern, innan det blir praktiskt att rusa i väg. (Obs! Under hela tiden hör man de andra motorernas surr från hangarerna och kokottparfymen sveper om våra näsor än mer koncentrerad genom den animala utdunst-

ningen, som på grund af situationens raffinemang blir intensiv, som af räf eller gräfling. Det är lustigt, djuriskt!) Kvinnornas näsborrar vidga sig och pupillerna se ut som revolvermyningar. Pang!

Paulhan ger ett tecken med handen. De blåklädda drängarne släppa sitt tag och biplanet rusar iväg på sina velocipedhjul öfver gräsmattan med en hastighet, som värkar imponerande. 75 – 100 meter susar maskinen framåt och man hinner undra: — skall han höja sig? Skall han inte? Men plötsligt stegrar han sig som en ädel häst och lämnar jordytan och våra små förhållanden.

Tvärsigenom de andra motorernas surr höjas enfrancplatsernas obehärskade applåder, ty han går 30 à 40 meter högt alldeles i kanten af deras område. Biplanet vinglar litet, lotsen har väl icke fått tag i just det som situationen kräfver, ännu. Dessutom blåser det en sex à sju meter i sekunden. Men Paulhan är herre öfver situationen, och inom kort lyder maskinen honom. Han går ett hvarf banan rundt och stiger ned lugnt som man bromsar en auto. Biplanet tar marken och glider på sina fyra hjul några meter på gräsmattan, tills det stannar. Applåder!!!

Under tiden ha åtskilliga andra biplan dragits fram ur respektive hangarer. Motorerna surra och hvar lots undersöker sin maskin — ty det gäller ju en allvarlig sak. Det gäller lifvet om något skulle klicka, om en propellervinge skulle knäckas eller ett stag springa.

Gaudart startar med sitt biplan *Voisin*, 50 hästar. Han far barhufvad och så snart karlarne akter öfver släppt fartyget, rusar han iväg med bakhjulen högt öfver marken. Han har tydligen svårt att höja sig, ty horisontalskifvorna tyckas fungera endast motvilligt. Men med ens höjer han sig och flyger några hundra meter, tills han plötsligt i en vacker båglinje tar mark igän. En häst drar honom tillbaka till hans hangar.

Under tiden har Paulhan beslutat starta igän. Efter en omsorgsfull undersökning af maskinen bär det iväg och efter några få meter går han till väders. Nu höjer han sig. Han sväfvar i väg allt högre och högre. Nu är han väl 150 meter högt. Här tyckes han ha fått ett med fältet parallellt plan som passar honom. Hans biplan går lugnt nu, utan vickningar. Gång på gång passerar han vår tribun. Det låter som om en stor broms skulle flyga till sin älsklings möte.

Jag undrar om han hör applåderna för motorns fruktansvärda dunder.

Under tiden har man dragit fram ett monoplan. Det är Koechlin med en Wrightmotor. Det är den jag längtat efter, ty monoplanet är näst likt en fågel, och det var ju på ett monoplan Blériot flög öfver kanalen. Koechlin sätter sig upp, karlarna sätta klackarna i gräset, motorn surrar som en arg bålgeting, man släpper och Koechlin susar fram, framåtlutad med ögonen på horisontlinjen. Pang! nu höjer han sig som en mås, men pang! — nu slår han ner på hufvudet med monoplanets stjärt i vädret. 10 meters fall snedt framåt nedåt. Det gick en samfälld suck af tillfredsställd sensationslystnad ur kvinnornas bröst då han tog mark. Men det var bara underredet som gick sönder — och ögonblickligen förde vinden med sig till våra näsor vilddjurens menagerilukt, missräkningens och det instängda hatets.

Jean Gobron startar och flyger halfva fältet, går ner utan missöde och en häst knogar hem med honom. Delagrance startar men höjer sig ej. Han passerar fältet som en jättelik velocipedfågel och kommer utan hjälp fram till sin hangar. Orefve Lambert startar, stegrar sig,

susar fram, höjer sig, tar mark och rusar in igen.

Men under hela denna tid, tre kvarts timme, flyger Paulhan rundt fältet. Han kan tydligen yrket, och hans motor är oklanderlig. Han håller sig högt, så högt att jag knappt kan urskilja hans silhuett. Men jag hinner kritisera hans biplan som estetiskt intryck. Det är icke vackert, men det är imponerande. Det ser ut som en massa tom-lådor, förd af en hjärna, och surrningen påminner om en broms som råkat in i en lampkupa — eller om en sländas ljud bland vasstrån.

Vi applådera — och jag måste medge att jag fick något vått i ögonvrån. Wentzel Hagelstam, som stod vid min sida, sade: — Tror du att det här är sant?

Jag svarade: Ja — ty hvarför skall man tro på begränsning?

Men nu efteråt står det hela som ett ganska ovärkligt minne för mig. Wentzel hade rätt som skald.

Men ingenjörerna äro också skalder, framtidens skalder, som en gång skola förmedla våra kommunikationer med världar, där friheten och blodet få sjunga sina sånger utan sordin. Naturligtvis med hjälp af andra skalder, af oss.

Det blef mörkt och den röda flaggan dök ned. Genom det hvitlök- och myskstinkande människo-hafvet summo vi till stationen och doko in i en första klass kupé, ockuperad af en något passerad kvinna med en hatt som ett upp- och ned-vändt badkar och en gammal herre med heders-legionens kommendörsknapp. Han petade sig energiskt i näsan ända till Gare d'Austerlitz, där han steg af.

Gallia est divisa in partes tres — skrifver den gamle Cæsar. Våra båda reskamrater representerade två tredjedelar. Men den sista tredjedelen, som åkte i tredje klass och som lefver och värkar och gör Frankrike stort och skönt och mäktigt, som arbetar och sparar och ännu har förmåga att känna naiv glädje — det var den som hvisslade åt les Hommes — Oiseaux — och aflar dem utan att veta af det.

Paris 26. 10. 1909.

Mina goda medmänniskor!

Jag lefver fortfarande i flygningens tecken. Häromdagen flög grefve Lambert från Juvisy in till Paris, höjde sig bortåt 600 meter, sänkte sig något och gick rundt Eiffeltornet samt återvände

lugnt till sitt skjul i Savigny. En världsstad jublade under honom.

Men ändå är flygkonsten icke uppfunnen. Fortfarande längta vi efter en maskin med ett propellersystem som utesluter faran. Fortfarande darra vi, då vi se jättefågeln surra i väg som en slända, och vänta att han i nästa ögonblick skall göra en manöver, som slungar honom till marken — eller ner på ett hustak, där karlen får en plåtskorsten genom magen på sig.

Fortfarande imponera monoplanen på mig mer än biplanen, och det beror på att de likna fåglar. Men jag tror ändå icke att monoplanen äro idealet. Jag vill ha en tung maskin, som icke har något med fåglars flykt att göra. Ty en fågel-liknande maskin skall ha en fågels hjärna — alldeles som en mås seglar mot en orkan. Jag utesluter ju icke möjligheten, att en mänsklig sport-hjärna efter generationer skall kunna servera så mycket ekvilibristik, att hon skall kunna besegra en tyfon, men den möjligheten kräfver en sådan serie af generationer, att vi få börja räkna med geologiska perioder.

Med detta resonnemang vill jag ju icke försöka afskräcka flygmänniskorna. Jag vill snarare invärka på deras intelligens i en riktning som

kommer dem att tänka mera på vetenskap än sport. Ty ännu är en karl som flyger med ett monoplan bara en barnunge i händerna på sin motor. Och en motor är som en kvinna, oberäknelig, beroende af tillfälligheter, journalière, kanske kokett. Hvilken karl ger sig i händerna på en kvinna?

Du säger: Alla karlar!

Jag säger: Hm! Hm!

En man som in i sitt aëroplan lyckats få en lydig motor, en man som har nog kallblodighet och tillräckliga chaufförsegenskaper, klarar sig ju bättre än en man som saknar alla dessa fördelar. Men än så länge är hvarje flygmänniska bara en försökskanin i händerna på vår herre — eller kanske på en motorfirma, hvilket kan vara det samma.

Jag tviflar emellertid icke på att flygsporten med mono- och biplan möjligen skall nå den utveckling, som automobilsporten fått — och i samma praktiska riktning. Men den blir alltid än så länge ett våghalseri. Den som bott en tid här i Paris måste konstatera, att automobilchaufförerna äro konstnärer i sitt yrke. I Stockholm är det ingen konst att köra ännu. Men kom hit i ett brinnande hälvete af vagnar! Chaufförerna

här äro absolut konstnärer, och lagarne efter hvilka de köra äro så kloka, att faran nästan är utesluten. Paris har kommit så långt i kultur, att det är lugnare och ofarligare att åka i en auto än i droska.

Se bara i går kväll! Det rägnade och asfalten var hal som en ögonglob. Jag kom i en auto och såg hur två droskor kolliderade i ett gathörn. En droska utan kusk fortsatte i rörelsens riktning. Kusken låg död på gatan. Poliserna sprungo. Människorna löpte till platsen. Vi, kulturens herrar, fortsatte lugnt, ty endast en omnibus med större tyngd än vi skulle kunna ha hindrat vår framfart.

Det hela blir en fråga om tyngd, alldeles som i boxning. Om jag kan sätta in mina 83 kilo i kroppen på en karl som klokt möter med sina 84, är jag såld. Möter en automobildroska en autoomnibus är droskan såld.

Häromdagen intervjuade en medarbetare i *Le Matin* polisprefekten M. Lépine angående greffe Lamberts flykt öfver Paris. »Hvad har polisen att göra, om en sådan där kurre ramlar ner på en gata och slår ihjäl ett dussin människor?»

Han svarade ganska klokt:

»Om en takgesims ramlar ner, har ju polisen bra litet att göra med saken.»

Intervjuaren (fånigt): »Det är ju arkitektens fel. Alltså bör arkitekten anklagas.»

M. Lépine: »Alltså böra arkitekterna undvika att göra gesimser.»

Jag minns inte fortsättningen, men min uppfattning af Lépinés resonemang resulterar i, att alla medborgare böra akta sig för flygherrar som passera öfver den här staden.

Hållen er inne, godt folk, ty rätt som det är kan en grefve slå er i skallen och ta lifvet af er.

Det enda som oroar mig är kommunernas svårighet att klara den blifvande lufttrafiken. Luftent måste indelas i kubikområden. Polisen måste ila omkring i Santos-Dumontmonoplaner och ordna det hela. Men att lägga vantarna på ett monoplan hvars ägare är full och utan nummer torde bli svårt. Det hela beror på hur mycket benzin vederbörande ha med sig. Jag tror att flygtekniken kommer att införa anarkien i vårt hittills så lugna samhälle.

Jag hälsar skaldernas århundrade. Fräckt sköna och intelligenta människor, hvar och en med sitt eget monoplan, som flyga omkring i rymden och spotta vackra grodor på all dumhet, allt baksträfveri, all aktergång. Vi kunna ju komma öfverens, vi alla som vilja vackert, att vi skola ha

gula monoplan mot en luft som Gud skall göra evigt blå — och en sol som vi en gång skola nå, skall stå och darra af längtan, att vi snart skola kunna dyka ned i fläckarna — ty solen skall ju ha fläckar — och rundt omkring skola stjärnor dansa — icke som vi se dem från jorden — med en tråkigt stillastående Karlavagn — utan vi skola få förmåga — där vi sitta på våra små krogar — att uppfatta det helas ringdans, det fruktansvärda, heliga, svarta lifvet med stjärnskott så täta och vackra, att rymden verkar guld med evig sol på.

Så skulle jag vilja ha det — och jag vet att jag har det redan. När jag sluter ögonen och ser ut genom ögonlocken, blir allt guldstoff, som rör sig i en underbar dans. Läkare kalla det nervositet, men jag skrattar högt åt deras naivitet och sluter ögonen igen och ser en tätare ringdans af stjärnstoft — så tät att den verkar en polerad yta, där jag ser mina vackraste, naivaste, oskuldsfullaste tankar speglade, som speglingen af näckrosor i ån hemma, där jag snärjde gäddor och badade långt innan jag blef läsbar.

Det är onödigt att skriva mera, ty jag har blifvit sentimental och det anses ju icke förstklassigt numera. Men jag tror ändå, att unga

konstnärer och skalder kunna lära sig litet af oss äldre, som i alla fall ha lefvat litet längre än de. Vår längtan efter skönhet är så intensiv och vår ödmjukhet inför det, som gör oss till konstnärer, är så djup, att de unga borde åtminstone taga oss i betraktande.

Ni kan inte tro, hur vi ha älskat och — ja, lidit, och arbetat — och ni njuta just nu af frukterna af vårt arbete. Vi ha arbetat för att ni skulle lära er linjerna och valörerna. Jag har gått och sett på salongen här, på Matisse, denne Matisse, som har dirigerat de unga under åtskilliga år. Det är ju klart att karlen är begåfvad. Men en humbug är han. Tro mig! Han kan bra litet. Han kan bra litet i jämförelse med Er, unga skandinaver! Det vill säga — Ni kan bra litet själfva, men i alla fall tillräckligt mycket för att icke behöfva bli entusiasmerade af en ryggradslös karl. Om än begåfvad! De två blomstermålningar han har på salongen äro af den art, att jag skulle genera mig för att utställa liknande. Jag tycker: — De äro dåliga! De äro ett hångel med färg. Karlen är dum. Dum! Dum!

Och en skola i hans stil är om möjligt ännu dummare.

Jag kan inte hjälpa, att jag tycker om, då folk

kan sitt yrke. Jag är den förste att vara med, då en man *kan* en sak, beskrifva den, vare sig inom konst eller litteratur. Men den afsiktliga naiviteten är mig en styggelse. Och en karl som gör en skola af afsiktlig naivitet är mig en vidrig figur.

Så tycker jag denne Matisse är. Han är en *Streber*, ein Hochstapler, som tyskarna säga, och han håller på att göra ondt inom vår skandinaviska konst — där ändå finns så många unga krafter, goda i valör och uppfattning af landskap. Jag tycker nämligen, att de unga svenskarna äro dåliga porträttmålare. De äro för afsiktliga — det finns för litet uppfattning af karaktär i deras arbeten. Jag går så långt att jag kan säga, att jag inte på många år har sett ett verkligt ärligt porträtt gjorts af någon svensk ungdom.

Förrästen vill jag inte tala mera i den här frågan.

Nedanför på gatan — Rue de Tournon — röra sig automobiler och droskor. Hästarnes tramp förenar sig med motorernas surr och det hela blir en satanisk symfoni, som gör att jag ger mig, att jag slutar. Godnatt!

Bon Marché.

Paris, 5 nov. 1909.

Det finns något här i Paris som kallas Bon Marché. Det är en plats där man kan få köpa de mäst vansinniga damhattar, de längsta silkesstrumpor och de dyraste spetsar i världen. Det är damernas paradis.

En dam af mina bekanta kom därifrån här-omdagen efter att ha tillbragt tre fjärdedelar af en solig, bedårande frisk dag i Bon Marchés kvaftva, cocotteparfymmättade atmosfär.

Hon hade ingen aning om hur vacker luften öfver Paris låg, hur stort allt blef i diset öfver Seine, medan hon gick därinne och andades in bakterier, farligare än öknens lejon. Men hon hade beställt en klänning, ett förtjusande konstverk af luft och spetsar.

Hon rusade in till sin man, en välbesutten atelierägare och berättade kvittrande som en liten fågel, som glädes öfver Guds välvilja mot alla

skapade varelser, om sitt fynd. Hon hade köpt en klänning, som för en gångs skull motsvarade hans fordringar på en dylik — att den skulle vara praktisk.

Nå, klänningen kom hem. Hon bad mannen hjälpa sig med iskrudningen. Han gapade: Klänningen var ju praktisk! Kan du inte ta på den själf?

En tår glänste fram i hennes svarta, meterlånga ögonfransar, — och han föll till föga.

Klänningen måste knäppas i ryggen. Det var det enda sättet att få den att hänga på. Han hjälpte henne, eller försökte rättare sagdt hjälpa henne, men han tappade räkningen bland de tvåhundra häktorna, blef förbannad, svor, lugnade sig och började om från början, blef nervös, ref sönder luften mellan spetsarne och gaf sig. Han gaf sig och funderar ännu på det underbara, som kvinnorna kalla praktiskt.

Men jag öfversatte ordet praktiskt för honom. Med en praktisk klänning mena kvinnorna en, med hvilken de kunna bedåra oss, stackars karlar. Och mannen blef värkligen bedårad, då han skickat ut efter en sakkunnig piga, som hade nog matematikhufvud att lista sig fram bland häktorna. Han blef kär på nytt och gaf frun

pängar till en hatt, hvars kvadratinnehåll motsvarar en mindre herrgård i Sörmland.

Men själf svär han på, att han med en praktisk kostym menar en som man själf kan ta på sig, är af vadmal, outslitlig, rymlig och varm.

Har någon af mina manliga läsare varit med om något dylikt?

Paris, den 13 nov. 1909.

Stundom kommer ännu den gamla människan till sin rätt som i ungdomens vår. Jag betraktar alla ungdomliga symptom som glädjande tecken.

Sök bevara din ungdom, gamle gosse och förtvifla icke, ty du har resurser, cellembyron, som ligga i botten på din själ och bara längta att bli befruktade!

Lefve det glada Paris! Rundt omkring oss skratta människorna. Handlanden, som du köper ditt bröd hos, ler vänligt och slänger ett bon mot efter dig. Tiggarn skämtar med sin fattigdom, då han inte gråter krokodiltårar, polisen är skojsfrisk, om du bara är gemytlig själf. Och kvinnorna le — men det kanske de göra öfverallt, så länge de inte blifvit ertappade med något djäfvulskap — eller kanske le de då som värst. Jojomensan!

Vi voro ute och härjade härom natten, några stycken, en svensk skulptör, en finsk målare, en fransk lyriker och jag. Jag kommer naturligtvis inte ihåg allt som hände, men jag minns några situationer.

Nere i caveauerna under Hallarne, med sång och musik. Små zouaver sjöngo sina visor, yrkessångare föredrogo de sista politiska skämten och hiskliga ligaynglingar förde väsen, visade knif och revolver och gjorde stora gester för att imponera på en gammal atlet. Men allt med godt, lätt, gladt sydländskt humör, som måste göra den trumpnaste gladlynt.

Så minns jag Moulin de la Galette med små kommisser, som förde sina små storhattade flickor i vals, studenter som drucko öl och långhåriga målare, som slängde vågade lustigheter tvärs öfver salen.

Så minns jag en kusk som körde oss till en liten ostronkrog. Han var gammal och hade varit med i kriget 70—71. Vi bjödo honom naturligtvis på så mycket ostron han orkade äta och han berättade om kriget. Han blef sedan vår ciceron till morgonen. Vi voro uppe i Gare de Montparnasse ett slag och dansade hambo med två poliskonstaplar som med förtjusning

ägnade sig åt den svenska dansen. Så minns jag dunkelt, att vi drucko öl på en krog där det blef slagsmål mellan ett par underbara individer och ett gräl sådant som endast parisare kunna åstadkomma. Polis, häktning, diskussion efteråt och gemensam öldrickning.

Och i den ljusnande morgonen började finnen och kusken på gatan utanför senaten tala om kriget igän. Kusken hade fått så mycket ostron att hans liflighet steg till orkan. Plötsligt ser jag honom och finnen störta gatan framåt och lägga sig ned, medan vi andra stodo kvar hos hästen. De resa sig upp, ila framåt igen och lägga sig ned, hvilken manöver upprepas tills vi måste rusa efter dem och fråga hvad fan nu då!

Å — de lekte endast skyttelinie och kuskens minnen hade blifvit honom öfvermäktiga.

Och när gatuförsäljarnes rop började skalla nedanför mitt fönster, slocknade jag i en härlig sömn, sådan som man får sedan man skrattat riktigt hjärtligt under timmar tillsammans med glada människor, som kunna leka barn.

Det här var ju ingenting märkvärdigt, tycker ni. Nej, men det är strängt taget ingenting annat håller.

Efter en utställning.

Paris, den 6 dec. 1909.

Jag har varit och tittat på en konstutställning. Jag säger allvarligt, att det är intet snobberi, då jag framhåller att jag icke på många år under mina resor sett på konstutställningar. Jag har tyckt att lifvet på gatorna och krogarne gifvit mig mera af konst än kringirrandet på gallerier. Att betrakta ett ansikte som lefver under inflytande af växlande själstillstånd och att söka sätta sig in i detta, — detta att känna sig midt i försöket att lösa en psykisk sjättegradsekvation och tro sig lyckas ibland — det är uppfinnarens, ingenjörens lycka, och jag har känt den. Jag har värkligen känt den.

Nu vet jag mycket väl, att det jag känner som upptäckt då jag tror mig ha genomskådat en karaktär, bara är en landvinning hos mig själf, ett närmande till lösningen af min egen ekvation, ty skillnaden mellan människor är så liten

att den blir löjligt liten, nästan oupptäckbar, ju närmare man kommer den. Skulle man värligen förstå, förstå, skulle allt bli lika. Det är vår begränsning, som åstadkommer att vi se olikheter i lifsföreteelserna.

Nu kom jag ifrån konstutställningen. Men det bevisar endast, att den var bra och befruktande.

Jag tror, att den hade ett namn också: La comédie humaine. Ett reklamnamn alltså, en uppfinning af konsthandlarn, som tar sina 40% och därmed glupskt — det värkar nästan ungerska eller ryska, detta glupskt med fyra konsonanter och låter som man skulle ha en fot kvar i tertiärformationen — glupskt begagnar sig af konstnärers fattigdom, naivitet och generositet, den gudaborna, kristliga välviljan, som är född af Gud och återvänder i döden till Gud, den strålande oegennyttan, vänligheten, vänskapen åt allt och alla, det skönaste som lifvet bjuder genom oss som komma med öppen famn emot potatis och tigrar och kokotter och fallande höstlöf och bara tigga, tigga: Förstå, känn, älska!

Å, om jag bara kunde få veta något! Om bara ett ögonblick en kvadratmillimeter af slöjan kunde lyftas! Alldeles som om en blindfödd en

milliondels sekund kunde få se ett grönt strå eller en flik himmel! Och förstå!

Jag kommer ihåg en blind man hemma i Småland. Han var icke alldeles blind, ty han kunde skilja på ljus och mörker, men han tycktes särskildt älska dagen. Han kunde stå timmar i sträck och vifta med en tingest framför ögonen. Det var för rästen ett lårben af en kalv — och han stod och njöt af att känna hur skuggan af benet strök öfver hans stackars blinda ögon. Och det benet var blanknött af hans längtan efter ljus. Hans sätt att manipulera det var så konstnärligt, så invandt karaktäristiskt, att man fick intrycket, att det var en pipa, en flöjt, på hvilken han spelade lofsånger till Gud för att han fått lyckan att känna dess skugga öfver sina döda ögon.

Jag kommer allt längre ifrån konstutställningen — eller allt närmare den — hur ni vill, goda människor!

Jag är riktigt generad, då jag skrifver utrops-tecken, ty jag är rädd att det skall värka stil, snobberi. Och ännu räddare är jag, att det verk-ligen kanske kan ligga något snobberi i det.

Men sådana äro vi ju, vi människor, som mena något vackert.

Emellertid! Den här utställningen, den var hos Georges Petit, 8 rue de Sèze, var verkligen bra, befruktande som en utställning skall vara. Jag tror att de små Matissepojkarne, som känna sig så ljufligt perversa, så satans intelligent dekadenta och innerst i sina små bakhufvuden så djäfligt okunniga emot gammalt folk som verkligen vet hur en stöfvel eller själen i ett öga skall göras, inte kunna njuta uppriktigt af utställningen. De säga: Guillaume är söt! Men de förstå inte luften, känslan, bouqueten i en boudoir eller en salong, ty de ha för det första inte pängar nog att vistas i hans miljö och för det andra skulle de bli utsparkade ögonblickligen.

De förstå inte hvilket arbete som ligger bakom Jean Vebers uppstoppade kroppar, bakom Leandres stundom gudomligt intimt gjorda porträtt, bakom andras färagsaker, mjukt, själiskt, poetiskt, lyriskt — och ändå så realistiskt gjorda saker.

Det är samma okunnighet, samma grönska som kommer ungdomarne af Matisses skola att sitta halffulla och kritisera Larsson, Zorn, Liljefors hemma hos oss. Dessa tre så olika konstnärer, alla tre skilda genom två bibliska svalg.

Det hela beror väl på grönska och okunnig-

het, men jag har inte tid att vänta med mitt om-döme tills alla dessa unga målare bli fullvuxna.

En sak tycker jag om: Höflighet! Jag tror inte, att någon människa lyckas utan denna egen-skap. Jag vet inte precis, om det är den enda egenskap, som behöfs för att bli konstnär — men jag tror att den är en bidragande egen-skap. Har man pengar till färg, ett »motiv», och ödmjukhet inför det som ändå aldrig kan besegras, så tror jag att man kan börja fundera på att bli konstnär. Därnäst skadar inte ett par kilo gudomlig fräckhet — men den är nästan identisk med ödmjukheten. Jag talar nu lite på sidan om saken, men jag har värkligen blifvit litet berörd af det faktum, att unga, starka, friska germaner spela i samma orkester som franska snobbar. Jag vill bara: Eftertanke, arbete, kun-nighet, yrkeskunnighet till och med. Det sista får man genom arbete, och eftertanken födes under arbetet.

Nu håller jag inte vidare styft på den filosofi, som jag söker lancera här och nu. Men jag vill varna unga begåfvade konstnärer och bedja dem tänka på, att dagens heroer kanske icke äro heroer i morgon. Jag skulle vilja påpeka faran i att försöka börja där man egentligen skulle

sluta, och att under sken af kunnighet söka dölja en afgrund af okunnighet. Det finns nämligen inga genvägar inom konsten — en gammal sund regel. Ett barn kan förvåna genom sin lätthet att fatta. De unga Matissepojkarne förvåna mig precis inte, men de ha apinstinkter, somliga förvånande, andra motsatsen. De flesta äro slätstrukna och borde sitta på kontor och ha en chef öfver sig — nå, det ha de ju.

Prosit!

Gå och titta på utställningen hos Georges Petit — *La comédie humaine* — och se hur man kan vara vacker och god och fräckt skön och kunnig och ödmjuk — och alltid vid godt humör, glad och god och förstående inför alla lifsformer. Det är nästan nog.

Jag hälsar alla goda konstnärer och alla som ha gett sig fan på att bli det.

Wonderland.

En typisk Londonhöstkväll med gul, halftjock dimma och de elektriska lyktorna som en vintergata af talgdankar längs husraderna. Min vän doktorn hade lofvat mig något äkta, något exciting långt nere i Whitechapel. Jag skulle få se på boxningen i Wonderland.

Det var inte utan att jag var litet nervös af nyfikenhet på hvad kvällen skulle medföra. Jag har visserligen boxat själf något litet, men bara på lek. Här skulle jag få se lifvets allvar i en brutal, kanske rå, men intressant form. Och jag skulle få trängas med världens största stads värsta slödder, studera ansikten och åthäfvor och bli vittne till en underjordisk exaltation, halft pervers och halft djuriskt naiv.

Vi klefvo upp på ett omnibustak på New Oxford street, ännu litet bländade af båglampsljuset i Hôtel Russels ståtliga vestibul. I sakta mak passerade vi Holborn, Newgate, Cheapside, Cornhill,

Leadenhall och Aldgate High streets och befunno oss i Whitechapel. Dimman lättade något och vi kunde observera skillnaden i karaktär på allt vi åkte förbi. Där uppe på Oxford Street och omkring British Museum hade gatmodden varit gul. Men på Whitechapel Road var den svart — just nu fann jag bilden: Gatan och trottoirerna verkade intvålade med en blandning af dimma, sot och kolstybb, en smuts som aldrig kan tvättas bort, och när vi stego af omnibussen för att gå en bit till fots, observerade vi att de mötandes ansikten hade något af oljig gatsmuts öfver sig. Vi voro i judestaden, ghettot. Öfverallt små bodar med hebreiska skyltar, Cohn, Levy, Rosenstengel, Blumenzweig, hebreiska plakat, och annonser.

Under en transparang med namnet Wonderland står en kö skrikande, rökande, spottande människor, ordnad af några män, som man icke gärna skulle vilja möta ensam i en skog. Vi ställa oss i kön, skrida långsamt framåt, och när dör-
 rarne slås upp, möter oss en syn som sent skall gå ur mitt minne. Den som läst Paul Févals stora bok Londons mysterier och minnes dess Skärseld, kan göra sig en föreställning om hvad jag vill säga. En jättestor sal med bänkrader halft uppemot taket, fylld med typer, sådana en-

dast Londons buskvarter kunna uppamma, en krälände massa af rökande, hvisslande, grälände individer med ansikten, i hvilka de underbaraste ting kunna afläsas, de mäst komplicerade själs-tillstånd, från begreppet lastbarhet till begreppet naivitet, från barnslig grymhet till bestialitet. Men ett gemensamt intresse behärskar sinnena just nu och giriga äro blickarne, som riktas på estraden och dörren till boxarnes rum. På den lilla estraden i rummets midt är allt i ordning. Vattenhinkarne stå bakom hvar sin massiva hörnstolpe och på de tygomspunna repen som omsluta ringen hänga handdukarne och boxhandskarne. De två stolarne och tallrikarne med harts vänta på användning och mot estradkanten lutar sig redan The referee domaren, med en kort pipa mellan de kraftiga käkarnes gula tänder.

Vi ha skaffat oss platser så nära the ring som möjligt för att, som doktorn uttryckte sig, kunna höra slagen.

Emellertid börjar massan bli otålig. Den hvisslar, tjuter och bölar uh!!! Den vill se blod och höra slag.

Ändtligen klifver Mr. Moses Nathanson, the master of ceremonies för etablissemanget, upp i ringen. Han gör ett öfvervägande svart intryck,

svart redingote, svarta lackskor, svart hår och svarta ögon med ett obeskrifligt uttryck i bakom sina guldbågade brillor. Han elegans gör ett underbart rått intryck i detta rum, i denna församling af sluskar och halfsluskar, söndagsklädda i mer eller mindre lyckliga fynd från pantförsäljningarna eller de judiska godtköpsbutikerna.

Han hälsas med tjut af tillfredsställelse. Rundt omkring oss vrålar man på cockneyengelska och yeddish eller en blandning af båda idiomerna.

»Order, gentlemen, order, please!»

När något som närmar sig tystnad inträdt, håller han ett litet inledningstal och på ett tecken banar sig det första boxarparet väg till ringen, tar plats på stolarna med den traditionella posen: tillbakalutade mot hörnstolparne och armarna hvilande utsträckta på repen. De två seconds och deras medhjälpare stiga upp i ringen och börja behandla kämparne, medan direktören presenterar dem och uppger deras namn, vikt och andra kvalifikationer.

Boxarna räcka ut tungan, icke åt hvarandra utan åt the second, som med en i vattenhinken doppad svamp befriar den från litet londonsmuts. Så far han öfver hufvud, bröst och mage med samma svamp, medan han hviskar något i öronen

på sin klient. Han ger råd med afseende på den förestående kampen. Han känner motståndarens sätt att arbeta. Han är kanske specialist på swings, alltså måste ynglingen tänka på paraderna på swings. Motståndaren kanske brukar blotta magen för mycket — ägna dig alltså åt magen etc.

»Are you ready?»

Klockan ljuder, de båda kämparne ta hvarandra i hand och det börjar. Hvarje round skall vara tre minuter, därefter en minuts hvila, så nästa round.

Detta första par är bara ungdomar, pojkar, som endast en kort tid varit professionals. Men de äro pigga, ha vackra kroppar och damma på hvarandra nog så bra, fast det då och då, allt för ofta, blir en clinch, d. v. s. de komma hvarandra för nära in på lifvet och fatta tag i hvarandra.

Break away, break away! skriker massan, de skilja sig försiktigt åt och äro nästa ögonblick efter några slängar fast sammanslingrade igän. Så går det till klockan ljuder och de tre minuterna äro till ända. De sjunka ned på sina stolar, få massage, näsblodet torkas af med svampen, magen får en vattenöfversköljning, hvilominuten

är slut och de börja på nytt. De få som nybörjare endast göra tre rounds. Nästa par! och nästa par! De slåss allt bättre och bättre, ty de sakkunniga ha arrangerat en stadig climax, hvilken skall kulminera med det sista paret.

Snart komma de fram i ringen som äro så tränade, att de få göra sex rounds.

En liten, ovanligt kraftigt byggd judeyngling slåss med en något längre och smärtare med samma vikt. Nu börjar det bli intressant och busarne rundt om mig börja hålla vad, hvilket är förbjudet men just därför så mycket mera lockande. I första rounden ger juden sin motståndare en uppercut, ett slag i ansiktet nedifrån och uppåt. Han vacklar och sjunker ned på ena knät, medan blodet strömmar ur mun och näsa. Men han reser sig upp före utgången af de reglementerade 10 sekunderna. Juden har öfvertaget och den andre håller sig på defensiven för att själf få hvila och samtidigt trötta ut motståndaren. Rounden är snart slut, och massagen börjar, under det de båda seconderna med faderligt, nästan kärleksfullt uttryck i ansiktena ge allvar samma råd för nästa round åt sina patienter.

Så baskar det löst igen. Båda utveckla en energi, som kanhända vore värd ett bättre före-

tag. Rundtomkring mig håller man på juden, men min vän doktorn, som är specialist, svarar för den andra. Och verkligen! Då de båda i sista rounden, utmattade, halft medvetlösa, vacklande, raglande, förblindade af blod och svett stappla omkring i ringen, gör engelsmannen ett anlopp och sätter in en swing i judens högra kind. Juden slungas mot barrieren och är knocked out. Men han sjunker icke till golvet, utan då klockan slår, har han återhämtat sig så mycket att han ungefär vet hvar han befinner sig. Engelsmannen har segrat och kringjublas af sina vänner bland busarne, medan judarna häda på yeddish.

Nästa par!

Två kraftiga, ytterst välbyggda, allvarliga män klifva upp i ringen. De tyckas båda vara favoriter, ty skränet och vadhållningarne hota att ta ner taket.

Order, order! skriker ceremonimästaren.

Det är vackert att se en kropp, som icke har ett uns öfverflödigt späck, att se hur musklerna arbeta som delarne i ett beundransvärdt maskineri. En af boxarne har en tatuering, som fyller hela bröstet. Den föreställer en tupp i halft naturlig storlek, omgifven af en svärm kråkor, en

symbol som kanske inte är så dum. Inom parentes kan jag berätta, att högst få af de boxande voro utan tatuering.

Emellertid — de här båda, två af Londons bästa boxare, skola göra tolf rounds. De äro i bästa kondition. Man ser att de kunna sin sak grundligt. Första rounden aflöper så godt som utan resultat, hvilket fördubblar otåligheten hos åskådarne. De tjuta åt sina respektive favoriter:

- Give it him, Tommy!
- Fight him, Joe!
- Give it him hot!
- Send him back on a cattleboat!
- Use your right and send him home!
- Uppercut him!
- Chuck him out!

Men båda äro ganska oskadade vid roundens slut. Litet massage, och klockan ljuder. Efter tre sekunders blixtsnabbt arm- och benarbete höres plötsligt ett hemskt, doft slag. Tommy har satt in en fruktansvärd right midt för Joes hjärta och som död faller denne till golfvet.

Seconderna och medhjälparne rusa upp i ringen. Joe måste masseras till lif igän. Han placeras på sin stol och seconden börjar knåda ned blodet från hufvudet. Han stannar ibland och

betraktar uppmärksamt den afsvimmade, börjar igän från öronen och nedåt halsen. Icke ett ljud, icke en rörelse. Då tar han hinken, hvars vatten redan är mörkrödt af blod från tio par boxares näsor och munnar, fyller sin egen mun och sprutar i ansiktet på Joe, medan medhjälparne behandla bröst, armar och ben med vatten och massage.

Ändtligen! — och Joe vill resa sig, han är totalt borta ur sinnevärlden, han förstår ännu icke hvad som händt. Och då han plötsligt vaknar, förkunnar domaren att han är knocked out. Tommy kommer fram och trycker hans händer, ja han ser honom in i ögonen med ett uttryck, som jag skulle ha ansett omöjligt hos en man af hans art. Der är ett moment, som biter sig in i ens minne. Det hela blir icke längre så djuriskt, det måtte ligga något i the art of boxing.

Nu har pöbeln fått blodad tand och vill se flera dåndimpar, mera blod. Den vrålar af upphetsning.

Ett intermezzo: — Order, please, order!

Ceremonimästaren stiger upp i ringen åtföljd af en af Wonderlands direktörer, Mr. Levy Mandelbaum och två andra gentlemen i oklanderlig

promenadkostym med elegant sportmässig anstrykning. Vid deras åsyn bryter det löst ett helvete af vrål, ett Niagara af handklappningar och stampningar. Ceremonimästarens och direktörens: Order! drunknar i oväsendet och jag kan icke ens då gurglet lagt sig något, uppfatta mer än att de två gentlemännen äro champions i vissa vikter och att de sätta in 200 pund hvar för en match någon af de följande dagarne. Det är ståtliga, kraftiga figurer med ansikten som skurna i ek. Jag hör någon bredvid mig säga, att den ene har suttit i fängelse för något streck 6 år. I alla fall en bof med hyggligt yttre.

Det är tydligen ett stort ögonblick i Wonderland.

Nästa par, en lång, chokladbrun, treflig neger och en ytterligt kraftigt byggd före detta sjöman. De göra två rounds utan resultat. Publiken tjuter. Boxarna äro tydligen rädda för hvarandra. Sjömannen bara måttar och har icke den rätta ställningen. Negern slår aldrig till. Busarne tjuta: Ned med dem! Dra ut dem! Några rusa ned och fram till ringen, vilja upp för att kasta ut dem. Bullret är obeskrifligt. Slutligen lyckas negern göra sig hörd. »I don't fight that idiot, I will fight Bill Smith!» och han pekar på en karl bland åskådarne.

Men båda diskvalificeras och måste afträda, följda af hvisslingar och tillrop så älskliga, att mitt förstånd svindlar öfver så mycket fantasi.

Nästa par äro två favoriter igän, kraftiga, harmoniska kroppar. Båda aspirera på championskap i medelvikt. Vadhållningen och tjuten börja. I fjärde rounden får den ene en förfärlig uppercut. Han svimmar, men motståndaren är så nära svimning också, att han nästan behöfver samma hjälp. De äro dock så tränade, och när nästa round börjar, synes ingenting på dem. De gå på med friska krafter, men ilskan har efterträdt den lugna besinningen och domaren måste upp i ringen. Ett par gånger i minuten måste han träda emellan och skilja dem åt, då deras clinch blir för intensiv. Raseriet börjar glöda i ögonen på kämparne, allt oftare ryka de ihop och söka komma åt ansikte, mage och hjärta under omfamningen.

Emellertid återvinna de sitt lugn och matchen blir nu först verkligt intressant. Icke ofta kommer ett slag in, men då det sker, sker det blixtnabbt och man hör det korta, dofva ljudet som betyder, att det träffat all right. Blodet strömmar ur näsa i mun, ansiktena äro bultade fileter, kropparna äro fläckiga, och när boxarne ta hvarandra i hand, till tecken att sista rounden skall börja,

märker man att det icke är mycket med dem. Men det är i alla fall ståtligt att ha hållit ut elfva rounds med ett arbete, som nog är det mäst ansträngande människors barn kunna företaga sig. Nu äro vi alla lika intresserade. Doktorn håller sin hand på min axel och säger plötsligt: — »Du slåss ju, du med!»

Jag följer omedvetet med och anstränger mig vid hvarje stöt, hvarje rörelse så att jag blir varm.

»Så har du hållit på nu flera rounds!»

Och verkligen fångar skådespelet intresset så att man tror sig vara uppe i ringen och slåss som satan.

Platsen framför mig äges af en man, som omöjligt kan sitta stilla. Han reser sig upp ibland och tjuter, klappar händerna, uppmuntrar, svär och förbannar allt eftersom händelserna i ringen utveckla sig till den enes eller andres förmån. Jag vill också se och måste rycka honom i rocken eller med våld trycka ner honom. De kring-sittande söka urskulda honom och jag förlåter honom nästan, då man upplyser mig: »Battling Bill is his brother, you know, it's exciting, you know!»

Kampen blir oafgjord, och den ifrige börjar utösa de vildaste förbannelser öfver domaren,

tills han reser sig upp och följer sin bror in i afklädningsrummet, där boxarne få sin efterbehandling och plåstras ihop.

Nya par! Klockan är två på natten. Vätskan i hinkarne är nu mera blod än vatten. Man byter icke om på hela tiden. Med samma svamp, doppad i denna soppa, tvättas tungor, näsor, magar, armar och ben på de kämpande och en och annan gång tar seconden sig en klunk för att bespruta en afsvimmad.

Jag börjar bli trött på allt detta masserande, handduksviftande, all denna massaker.

Luften är outhärdlig af människoutdunstning och tobaksrök. Ögonen svida och jag känner en fadd, obeskriflig smak i munnen.

»Ska vi gå?»

Vi resa oss och tränga oss ut genom den gestikulerande massan, som slänger glåpord efter oss, snobbarne. En man, som ser ut som om han skulle vara född och uppfostrad i en tvångsarbetsinrättning, bjuder oss den enda förfriskning, som försäljes i lokalen. Det är små ålbitar i något gelatinaktigt, tillsatt med ättika, något hvars afskyvärda utseende väl tyckes passa ihop med den här miljön.

»Nej, tack!»

»Å, det passar fan i mej för hvilken snobb som hälst!»

Vi stiga ut i den kalla nattluften och ta försiktiga steg på den med svart oljig smuts belagda trottoiren. Smaken i mun blir olidlig och vi armbåga oss in på närmaste bar för att i en larmande, stinkande hop af boxare, judar, sluskar och flickor få oss en whisky and soda.

Och smaken af den måste vi senare på natten afskaffa i Hotel Russels eleganta smoking room.

Bref från Paris.

Mot jul.

Jag vaknade i den grå morgongryningen och låg och lyssnade på Paris, som också vaknade. Den första omnibusdjaggernauten rullade redan öfver asfalten och snabba steg genljödo mellan husraderna. En tutning och den första automobilen smög i sina gummistrumpfötter om hörnet.

Nu komma de första gatuförsäljarne och deras gälla rop skära genom tystnaden — som håller på att öfvergå i ett växande brus som en morgonbris hemma i Grisslehamn. Här kommer han som säljer legymer och hans melodi låter lockande: — Salade de cresson pour la santé du co-orps!

Så kommer nästa: — De la salade, la petite mignonnette, chicorée sauvage!

Och nu äro de alla här, de sjunga, de vråla, de klaga hvar på sin melodi. Han som säljer rödspottor och hvitling, han som månglar med

gamla kläder, glasmästaren, tunnbindaren, musselhandlanden, rådisförsäljaren, och det hela låter så här:

— Limandes à frire, à frire, merlans à frire, à frire! — marchand d'habits! — vitrier! — y a d'tonneaux, tonneaux, marchand d'tonneaux! — des choufleurs six sous la botte! — des radis deux sous la botte! — V'là la moule, la moule, la moule!

Och porslinssinkaren och förtennaren och skärsliparen, som skrika ut sina yrken: Racommodeur des fayences et de la porcelaine! — étameur, étameur! — rémoleur, rémoleur!

Och tvärs igenom det hela piper en trumpet — det är han som lagar stolar.

Och nu dyker han upp, kurren som ändrar om hundar och kattor. Han vrålar: — Tondeur des chiens, coupeur des chats!

Och käringen som köper lump: — V'là la marchande des chiffons!

Nu är Paris vaket och världsstadsbruset stiger högtidligt, lugnt, oafbrutet som en mäktig hymn mot himlen. Men himlen hör icke. Molnen draga obevekligt och likgiltigt som alltid öfver myrstacken.

Automobilernas och autobussarnes oväsen har

nu öfvertaget, ackompagneradt af det dofva hästrampet och det oafslåtliga, odefinierbara bruset, som tyckes födt i min egen hjärna. Jag sluter ögonen och ser lifvet nere på gatan. Människorna springa öfver boulevarderna med automobiler i hälarne efter sig. Det verkar jakt, förföljelse, och chaufförerna, mänsklighetens behärskare, större strateger än Napoleon någonsin tänkt bli, styra sina maskiner med infernalisk skicklighet. Hvar skall det sluta? Hvert rusar människosläktet just nu?

*   *

Smålandstorpet som jag just nu tänker på ligger skuggadt af snötyngda granar vid en skogstig långt från landsvägen.

Stjärnorna hålla på att blekna för det vintergula morgonljuset, som silar mellan trädens mörkblå grenverk. Rakt upp ur skorstenen stiger röken från morgonbrasan. Det är kallt och tyst. Inte alldeles tyst, ty far hugger ved på lagårdsbacken, men det dofva ljudet af huggen är som en del af tystnaden själf. Andedräkten står som en rök ur munnen på honom. Hans solbrynta nacke lyser röd under det gula nackhåret, då han lutar sig framåt i hugget. Det är i ljuset från

lyktan som hänger på slipstensstegen bredvid, och hans skugga sopar jättelik öfver snön vid hvarje rörelse.

Så lägger han yxan och torkar svetten ur pannan, tittar sig om ett tag och funderar.

Det lider mot jul. Hans jul är bara en hälgdag, då man stiger upp midt i natten för att hinna till kyrkan i tid. Den är en föreställning om ett par hundra rykande ljus i kyrkan och ett bål af bloss på kyrkbacken och trängseln i sockenstugan mellan tjänsterna. Det är ungefär hvad hans hjärna formar ihop vid tanken på högtiden. Tigande har han dragit minsta pojken på kälken bland andra tigande morgontidiga vandrare. Hustrun går efter och skjuter på i målstakarne och ibland pulsa de åt sidan i snön, när bjällror närma sig och blossen spruta gnistor.

Så går en föreställning om brännvinsglögg genom hans hjärna och något af tillfredsställelse spåras i hans drag. Han spottar och lägger in en ny mullbänk Jönköpings åttatumsnus. Ett halskläde skall han köpa åt gumman, och pepparkakor skall han köpa åt pojkarne. Ett bra fläksjok har han redan och korfven är färdig och vörtlimporna skola inte häller saknas. Den feta maten och en god sup, det är julen. Och han tänker

på att grannen som bor längre in i skogen får doppa potatis i sillake och inte ens har till fotogen på den signade dagen. Men patron skall väl dela ut litet extra som vanligt. Annars kunde man väl bjuda grannen på en gök, men då måste man också bjuda hans pojkar, som kommit hem från Norrland och supit upp sina rallarpengar och bara ställa till rackartyg när de få starkt.

Nu tindra stjärnorna icke längre. Men solen stiger och plötsligt strålar det som af eld mellan träden. Grenarnes snökonturer glöda och dagen börjar. Det är som ett artilleri af solstrålar, som mitraljösskott af ljus mellan stammar och grenar. Men torparen ser det icke. När han slänger in yxan i vedboden, mumlar han: — Nu jädraringo räcker dä tess i möra!

Och ur stugan kommer det en doft af brändt korn. Det är tecknet. Det är morgonkaffet, och spottande brunt på den gnistrande snön som knarrar under träskorna larfvar far in för att dricka sin morgondryck. När han stampar af sig på förstubron, syns ett linhår öfver ett par ljusblå ögon bredvid myrten i fönstret. Det är äldsta pojken som vaknar och sätter sig upp i fällbänken.

* . *

Jag vet inte hvarifrån jag fick den fantasin. Den var icke alls beräkning, icke litterär afsikt, icke kontrastkonstgrepp. Kanske den betyder att jag i grund och botten längtar hem härifrån.

Garçonnen kom in, tassande på sina filtofflor. — Mossiédame! Han började göra eld i chemi-néen, blåste och lade på kol. — Voilà mossiédame! Han gick ut efter café au lait. — Voilà mossiédame! och så tassade han ut igän.

Men tvärs igenom bullret och bruset från gatan hörde jag den tysta julen komma och något som man i min ungdom kallade vemod smög sig in i min själ.

Pang! Knackning! — Monsieur! Télégramme!
»Stockholm den etc.

När kommer text julnumret?

Strix.»

Jultankar i München.

Egäntligen är det som möjligen kommer att följa icke alls några jultankar, ty jag skrifver detta dagen före julafton. Men i München är det, och tankar hoppas jag det skall bli — fast jag inte är riktigt säker på det håller.

Jag kom bara att tänka på något 70 à 80-talsvemod af Snoilsky eller Rydberg — något med en liknande titel. Jag blef rörd och kände mig plötsligt biltog. Jag är landsflyktingen, som ägnar sin jultanke åt fäderneslandet som icke höll mig kvar, som icke gaf mig Nobelpriset.

Jag skulle naturligtvis ha refuserat det för min egen del. Jag skulle med en ädel gest pekat på andra — eller en annan mer förtjänt, men hedern af ett erbjudande hade jag dock drömt mig. Det kunde ju bara ha bestått i ett tillsynes tanklöst värdesättande af något som jag gjort, en enda liten vits eller ett litet uppskattande af min konsumtionsförmåga eller ett förstående af ett

värkligt energiskt motstånd mot polis eller en insinuation om min erkända storhet som fruntimmerskarl och oemotståndlig eröfrare af vitala sympatier.

— — — darren, o kvinnor!

Jag ser att jag gått för långt redan. Jag ser hur De Frigjorda råka i löshåret på hvarandra — och jag återgår till det jag från början menade med mina jultankar i München.

Allt det där med filigranarbete, silfverkvistar och bjällerklang i hvitt — det kan ni ju redan! Det upptäcktes redan för 40, 50 år sedan. Smutsen på gatorna, snösörjan, snufvan, lungsoten och Det Ärftliga upptäcktes på 80-talet eller åtminstone gjorde man då realitet af sjuttioalets misstankar om sextioalets ärlighet och renhet. Karlarne dåförtiden verkade kvinnor med stora käftar och sjuka af drömmar om hvitpannade, rosenkindade, ädla läs barn, som tänkte så fint och religiöst att den gamle Martinus Luthérus skulle ha sparkat ut dem — eller åtminstone bläckt ned dem.

Här i München är det vackert just nu. Snön ligger kvar på hvarenda kvist på hvart träd, och ibland kan en grön fönsterlucka eller ett gult hus skymta fram mellan det hvita och göra min

själ frisk och lefvande och glad och mottaglig för Guds vällukt, färgen. Musklerna spännas och man går fram som en ung gud i medvetandet om att förstå och lefva med i allt det vackra som man får alldeles gratis — naturligtvis efter att ha betalt sina räkningar.

Det är julgransmarknad på Ludwigsstrasse. Granarne ha höglandsstruktur. De äro tagna från bärglandet, där allt vill bli gotik, där allt toppar sig, alldeles som om det skulle bereda sig att mottaga en välsignelse af krafterna som leda gletscherna i ledband och måla luften blå mot hvita moln och hvita fjällhjässor.

Butikerna äro fulla af feta, godmodiga, naiva, julklappsköpande människor som sitta, ligga och stå på hvarandra med ett tålomod, som vi svenskar icke begripa. Och krogarne äro fulla af människor, som ha köpt eller ämna köpa julklappar, och som i glädjen öfver det ädelt tillämnade eller det lyckligt undangjorda slänga ned otaliga sejdlar af det härliga mörka ölet. Man ler åt hvarandra. Maken med Bierherz ler åt maken med Bierherz ett fett, lyckligt leende öfver högar af Knödel och Nudel och Schweinfleisch och Sauerkraut och Mastochsenfleisch och Hasenbraten och fan vet allt.

Münchnarna äro ett välmenande, ovanligt artigigt folk, men de äro litet trögtänkta. Jag tror att det beror på ölet, det nivellerande ölet. Generationer ha druckit det och hjärnorna äro litet dåsiga, födas litet dåsiga. Barnet i vaggan har redan litet anlag för Bierherz. Och om man frågar något, får man alltid ett svar som tillfredsställer endast en tiondel af ens vetgirighet. Hjärnorna äro sedan århundraden omtöcknade af den oskyldiga alkoholhalten i ölet, men jag föredrar ändå detta framför nykteristens, särskildt stockholmsnykteristens, oförmåga af höflighet. Den sistnämnde sätter sig — om han inte samtidigt är frälsningssoldat, genast på sina höga hästar inför en vanlig hederlig rödnäst karl, som luktar statens tolererade göteborgssystem.

Jag tycker nämligen om frälsningsarmén i många fall. Kanske i de flästa till och med, ty den är praktisk och söker ge åt fattiga, för exaltation tillböjligen själar det de behöfva af skönhet, lyrik, praktisk, hårdhänt lyrik — och framför allt hjälp. Just hjälp. Där den behöfs.

Med denna halft förvirrade invasion på ett för mig fullkomligt främmande område, nykteristens, den svenske nykteristens, ville jag egäntligen säga just det jag glömde nyss, att jag tycker

det vara ett satans svaghetsbevis att vilja förena nykterism med politik. Att förena politik med nykterhet är mycket bättre, mycket klokare och mycket illslugare.

Det lär värkligen finnas en abstinensförening här i München. Den består af några urlakade, tunnhåriga, halta, blinda och förtvinade idioter, som få stryk af sina hustrur ett par gånger dagligen — och de förtjäna intet annat än straff. Men på den värklige, hederlige, naive, öl-, korf- och surkålförtärande münchnaren skall alltid ett försök att få honom in på absolutismens område värka som ett löjligt och i högsta grad misslyckadt försök att göra honom pervers.

Hvar äro nu mina jultankar i Rom? Jag känner mig icke alls biltog.

Jag känner mig som en german bland germaner, jag håller turkar och slaver, gallier och anglosachsare från mina gränser. Jag känner mig besläktad. Jag kom nyss från Paris, där jag vistats tre månader ungefär. Eller kanske bara två och en half. Parisarnes kalla, makabra humor tilltalade mig ej. Jag hörde många skratt uppe i falsetten, jag kände mycket af medfödd spiritualitet i lanceringen af en idé, men bakom skratet och det rätt ofta liniesköna i idéuttrycket

kände jag alltid kyla, försiktighet, något som vore det från en annan planet än min egen.

Jag är german och jag kan känna blixtsnabbt varmt. Jag öfverdrifver naturligtvis ofta mina sympatier och antipatier, men den som inte kan fånga ögonblickets rättvisa i denna blixtsnabba sympati eller antipati, han bör icke söka prenumerera på den tidning jag kallar min med användande af ett smeknamn, som goda kamrater ha gifvit den.

Nu är jag i München igän. Men i morgon, alltså efter 6 timmar, reser jag med några goda vänner i Simplicissimus ned till Tyrolen, Tirol vill jag hällre säga, ty det låter vackrare. Vi skola jaga och åka skidor och dricka vin — mycket litet, ty vin och skidor passa icke ihop. Men vi skola sitta om kvällarne i ett litet värdshus. Där skall spelas gitarr och sjungas alldeles som i ungdomens vår.

Hej och hälsning!

Vid årsskiftet.

Kitzbühel 31 Dec. 1909.

Omständigheterna ha fört mig till en liten stad nere i Tyrolen. Här skall jag i kväll vara med och låta det nya året gå in.

Snön ligger djup och täcker alperna rundt omkring. Allt är hvitt, och går jag upp halfvägs till närmaste säterstuga och ser ut öfver dalen, tyckes den lilla staden sofva rundt omkring den gamla kyrkan. Sedda genom vinterdimmorna värka fjällen ovärkliga eller åtminstone af samma konsistens som molnen, som dölja deras toppar. I norr står *Der wilde Kaiser* som en blå, förvirrad, söndertrasad dröm, men i öster lyser Kitzbüheler Horn bländhvitt mot de snödiga skyarne.

Plötsligt kommer solskenet som guldfläckar här och där, när molnen skingras, och då observerar man hur snön är fårad af otaliga skid-

spår, skårer af rosa i det lysande violetta snötäcket. Ty här åkes skidor. Mera idealisk kan ingen terräng vara, och nästa generation tyrolare kommer att ta lofven af våra barn. Här skulle jag vilja jaga. Jag skulle kunna tänka mig möjligheten att bo en vinter här bland de vänliga, glada bönderna, om inte turisterna redan hölle på att inkräkta allt hvad de kunna. Men kanske det finns någon mera otillgänglig dal längre bort.

Nu under hælgen har dalen varit full af klockklang. Det låter obeskrifligt vackert mellan höjderna. Jag har också tillbragt en natt i kyrkan, vid *die Kirchmette*, natten mellan julafton och juldagen. Jag och en god vän voro de enda främlingarne och njöto under tystnad några timmar af stämningen, sång, musik, rökelse, böner. Till och med de otympliga hycklande prästerna fingo något sympatiskt öfver sig. Skulle jag öfvergå till någon religion, skulle det vara den katolska — eller kanske de dansande dervischerna ha det trefligare. Hos dem är åtminstone lif och rörelse.

Jag får väl reda mig som jag gjort hittills.

Om kvällarna församlas vi i Hinterbräu, några vänner från *Simplicissimus* och jag och dricka

öl, härligt trötta efter dagens skidlöpning, och om morgnarne vaknar man för att njuta af en luft som kommer en att vilja hoppa öfver små hus och alper och moln och stjärnor.

Detta kan vara nog. Godt nytt år!

Köpenhamn.

Köpenhamn 17 januari 1910.

På min väg genom lifvet mot det slutliga och efterlängtade lugnet har jag ändtligen kommit till Köpenhamn. Det är dock icke första gången jag är här. Många gånger har jag passerat staden och druckit Gamle Carlsbergs Øl. Gamle Carlsbergs Øl har alltid intresserat mig, icke blott genom sina utmärkta egenskaper som øl betraktadt utan kanske mäst såsom motorn till en stor del af Köpenhamns andliga framåtskridande. Bryggaren och filosofie doktorn J. P. Jakobsen är skaparen af Köpenhamn som konstmetropol i Danmark — huru skulle t. ex. Aarhus eller Aalborg ha kunnat bli ens tillnärmelsevis så framstående? För att icke tala om Rønne (en liten stad på Bornholm). Jag beundrar verkligen Doktor Jakobsens framsynthet att förlägga sitt Glyptotek till Köpenhamn.

Herr Jakobsen har dessutom gjort sig känd

som framstående diktare. Huru ofta ha icke våra hjärtan klappat i takt med sådana personnager som Niels Lyhne och Marie Grubbe! Som barn grät jag öfver dessa böcker, utan att dock vara tvungen att läsa dem. En gång (senare) har jag till och med förlofvat mig med tillhjälp af Niels Lyhne. Det gick som en dans. Hon satt i en gungstol och jag citerade den bekanta gungstols-scenen i boken — ja! och så var den saken klar. Vi voro mycket lyckliga i 1 1/2 månad. Då kom skilsmässans dämon i form af en annan kvinna.

När jag tänker efter närmare, är jag Danmarks litteratur mycken tack skyldig. En annan gång förlofvade jag mig med stöd och hjälp af Herman Bangs »Ved vejen» — hvilken jag allvarligt sagdt tycker är ett konstverk.

»Under Gravens Græstorv sover
Stakkels Marianna
Kommer Piger, græder over
Stakkels Marianna!»

Och så den ensamma människan, det bleka, förgrämda ansiktet i stationshusfönstret! Jag var listig på den tiden. Det var en kväll — och jag gnolade sakta vid Hennes sida på: Det er saa yndigt at følges ad for to der gærne vil sammen være — och rågen på båda sidor om vägen

vajade sakta för en ljum kvällsbris — och så skedde det. Jag tackar Herman Bang.

Georg Brandes känner jag mig ofta stå i tack-samhetsskuld till, fastän jag icke har förlofvat mig en enda gång med tillhjälp af hans Hovedströmningar i Litteraturen. Jag var ung och lyriker, då jag som gymnasist läste den boken för första gången. Och jag tackar honom. Han har värkligen *odlat* litteratur och kärlek till konst i Skandinavien.

Numera skulle jag också kunna förlofva mig med tillhjälp af Brandes, om jag skulle vilja rikta mina sultanblickar på någon äldre, oförstådd idkarinna af skaldskap eller skön konst.

Men — jo! det är sant! Jag tycker också mycket om Willumsens konst och om Hammershøjs.

Men, — förlåt att jag upprepar mig! Den man som har bland alla danskar skänkt mig den ädlaste tillfredsställelse och det intelligentaste tidsfördrif är **Troels Lund**.

Jag stryker under hans namn, därför att jag räknar honom till de människor, som ha arbetat mäst för sin samtid, för klargörandet af företeelser, som vi kortsynta, moderna människor icke ge oss tid att tänka på, för ett storartadt arbete

med ett ord. Skulle jag träffa Troels Lund, skulle jag med all säkerhet trycka hans hand, så att han skulle skrika.

Det finns nog många flera danskar jag står i tacksamhetsskuld till, men de äro antagligen för många för att jag skulle kunna påminna mig dem alla.

*   *
                  *

Emellerlid! Det finns ett aber! Jag förstår inte danskarnes språk. Jag kan läsa det, men det talade ordet begriper jag inte (en parentes — jag vill påpeka, att jag också ganska mycket tycker om Johannes V. Jensen) — jag vill påpeka, att jag omsorgsfullt, nästan andlöst, har försökt uppfatta det danskar och danskor ha varit nog älskvärda att vilja upplysa mig om. Men ett språk, som min gamle vän Hjalte Söderberg i sin sista bok symboliserar genom att låta danskarne uttala ordet *Amager* som *A-mäh*, hvilket är alldeles riktigt, måste för en nordbo, om han inte är ett särskildt språkgeni, vara fullkomligt obegripligt. Jag tycker nämligen, att alla danska ord låta som ä-mäh, stundom kanske bara som äh. Och när jag hör en stor stark karl tala detta språk, så undrar jag verkligen, om han skulle vara så sär-

skildt svår att besegra i ett allvarligt slagsmål. Men kanske detta språk är ett uttryck för blyghet, blygheten att icke vilja visa sin styrka.

Men, mina damer och herrar! Köpenhamnskornas språk är förtjusande. Köpenhamnskorna själfva äro änglar i människogestalt. — — — Nej, jag är oartig — de äro änglar i änglagestalt så som Gud själf i sina vackraste ögonblick har menat, just då han var som mäst pigg att skapa.

Jag förstår det där själf, fast jag inte är någon gud.

Jag har gått på Ströget i dag. Och jag sitter med blå glasögon på just nu för att hämta mig efter alla eldblickar, allt förtrollande koketteri, all värlig längtan efter förståelse, som köpenhamnskorna ha behagat ägna min obetydlighet. Jag förstår ju delvis, att det berodde på mitt utseende. Herre Gud, en kvinna kan ju inte springa ifrån sitt väsen och sin längtan efter skönhet — men det var öfverväldigande. Jag rodnade flere gånger.

Ni som äro öfver 40 år som jag böra förstå en blyg åldrings känslor.

Plötsligt stod jag icke ut längre. Röda pilar gledo genom mitt hjärta, röda flammor hvirflade framför mina af skönhetsåskådning dödströtta

ögon — och jag vände mig till närmaste välklädda äldre herre och sade så tydligt jag kunde: Ä — mäh!

Han svarade: Ä — mäh! och jag förstod, att han menade mitt väl. Han förde mig till närmaste krog, där jag fick en Gamle Carlsberg, serverad af en af Köpenhamns härligaste servitöser. Det sätt, på hvilket hon under vårt rätt intelligenta samtal förvred sin rosenmun till ett förtjusande: Aa skidt! höll på att locka mig i fällan igän. Men jag var stark.

Jag begaf mig på hemvägen till D'Angleterre, där jag för tillfället förvarar mina penater. Jag lät kvinnorna passera förbi mig och tittade bara in i butikfönstren, där nyårets »Udsalg» i. e. realisation just presenterades. Plötsligt stannade jag framför ett modehandelsfönster.

Där stod

Et Parti

Underliv

$\frac{1}{2}$

Pris

och bredvid

18—19 & 20 Tommers

Corsetter

*sælges uden Hensyn til Værdien
for kun etc. etc.*

Jag stannade där och tänkte mycket noga öfver dessa speciellt danska uttryck. Det första tror jag på. Det andra tror jag inte på.

Man är väl ingen barnunge heller!

Minnet af en barndomsvän.

Stundom, då man sitter för sig själf på kvällarne och tänker öfver sitt fosterlands öden och möjligheter, kommer man att tänka på, att vi behöfva flere skalder. Vi behöfva folk med fantasi, skaparkraft. Sagorna med hjältebedrifter, som vi berätta för våra barn, jättesagor om klippblock som slungas som småsten, ha ju sin rot i Hedenhös. De äro skapade för så länge sedan att vi börja tvifla på deras kraft. Hvarför uppträder just nu, just nu ingen skald med den gudomliga fantasin och ger oss sagor att bygga värlighet på?

Selma Lagerlöf skref ju en saga som vi lefde på ett par år. Men hon är ju kvinna och har ingen humor. Det är just felet med hennes själ — och det är ju lätt att konstatera — hon saknar absolut humor. Finns det något att skratta åt i hennes produktion? Nej, hon ger oss tragiska figurer, nedtyngda af ödet att lefva! Men

Gösta Berling var vacker ändå. Ett skaldestycke, en vid fantasi, herrgårdsromantik, en kvinnas längtan efter det lefvande lifvet. Jag tycker om Gösta Berling trots detta minus — bristen på humor. Gustaf Fröding — han, mina damer och herrar, han har humor. På hans luta fattas inga strängar. Han förstår en god historia och förstår den icke. Hans leende åt sig själf och åt världsbyggnaden är ett palats med granitgrund under. Jag hälsar Gustaf Fröding just nu. Kommer du ihåg då vi läste Benvenuto Cellinis memoarer tillsammans? Heidenstam började läsa Goethes öfversättning och Acke och Eva och min fru hörde på. Och när vi gingo genom skogen efteråt på kvällen och lyssnade på hafvet. Allt var mörkviolett och våra själar voro rentvättade. Vi menade bara väl med all vår tillvaro och Du hade nyss skrivit om gudarnas dans och om deras hvita skäggs gungning!

Jag talade nyss om skalder med fantasi. Just nu minns jag en småländsk yngling som hade sagan medfödd och kunde berätta. Men han dog vid unga år. Jag tror att Vår Herre misslyckades i sitt skapararbete med den pojken.

Han var son till en brutal, rödhårig och rödskäggig, religiös landthandlande. Modern var en

liten mörk människa med de vackraste ögon jag sett — svarta djup med en mild stjärna på botten och ett mjukt hår, som låg som en smekning kring pannan.

Jag minns särskildt en dag, då jag och pojken — han hade fräknar och sin fars röda hår — plockade hallon tillsammans på en fälla. Långa magra tallar susade och huggormarna hväste mellan rullstensblocken. Vi plockade bär högst på en ås och solen stekte. Rundt omkring låg milsvid skog med en och annan kyrka i och moln-skuggorna gingo snabbt för middagsbrisen öfver skog och ängar och mörkblå sjöar — och jag tänkte på Runebergs novellett Fästningsfångarne: — Vet du, hurudant ett sinne är som älskar? Och så förde han sin hand öfver de blå sjöarne och sade: — Sådant är det!

Jag vet ingen djäfvul som har beskrifvit vår naturbeundran så intensivt som Runeberg.

Nå — vi lågo där i ljungen och åto våra smörgåsar och handlandens pojke började berätta sagor. Han hette för rästen Georg Simon Evergistus Pettersson. De två sista förnamnen berodde väl på faderns religiositet.

Alldeles bredvid oss låg en naturegendomlighet, ett bärg klufvet midt i tu. Det heter Skuru-

gata — jag tror att jag skrivit om det förut. Det är en half mils lång rämna i ett bärg, från hvilket topp man ser nio kyrkor i den fattiga och vida småländska ängden. Nere på bottnen ligger is kvar året om, bärgkristaller glänsa i väggarna och underbara mossor och ormbunkar frodas därnere.

Georg Simon Evergistus Pettersson gjorde en saga om bärget och remnan. Emåns källa ligger där. Georg fick något skaldiskt öfver sig och berättade om en brottning mellan Näcken och en bärgjätte. Näcken ville upp i solskenet och jätten ville ner och så uppstod remnan. Georg berättade detta så bra, där vi lågo i hallon-skogen, att jag med min fantasi befolkade bärget med jättar och såg Näcken stiga upp ur källan. Vi ryste min bror och jag medan Georg berättade. Jag ser just nu för mig hans röda hår och hans fräknar.

Och så slutade han så här: — Den som tror det här, han är dum, och den som inte tror det, han är mycket dummare! Så slutade han alltid sina sagor.

Jag tror just att den där pojken hade den stora skaldiska kraften i sig. Han kunde göra en saga lefvande. Att jag minns honom efter så många

är betyder väl också något. Jag inbillar mig att det är just sådana människor vi behöfva just nu. Vi behöfva folk som sysslar med jättar och näckar. Kärlek skall knappt skrivas om. Det är nog att den upplefves.

Fisksupen.

Vi hade lagt kuttern i lä innanför Simpsundet och jag var uppe i land för att proviantera. Hvem möter jag på skogsstigen, om inte min gamle vän skeppar Ström, liten och stöddig och tofvig och isgrå. Han hade lämnat skutan förra året, för røjmatismen satte åt honom ibland, så han skrek.

Nå, jag måste äta middag hos honom. Det var lake, härlig fisk, brännvin hade han, men inte öl, den förbannade ölbåten strejkar långa tider och nu hade det varit oväder till. Men svagis fanns.

Vi sutto vid hans trefliga långbord framför fönstret med utsikt öfver röda kobbar och blått haf och grå sjöbodar och saftig grönska.

Vi hade just tagit helan, då gubben Ström knep ihop ögonen och kisade neråt bryggan. »Kan du se hva dä där ä för en likbjudare? —

där vid Karlssons sjöbod — han kommer hitåt — å ja som inte har sett nån båt lägga till!»

En lång, svartklädd figur började sträfva upp för backen. — Jag tycker han ser ut som en präst, sade jag.

— Fy tusan, dä nya pastorn, som håller på att bekanta sej på ön. Du ska få se han styr hitåt.

Mycket riktigt. Det stod inte länge på förranden nyankomne knackade på förstudörren och steg in.

— Ursäkta, jag ser jag kommer midt i måltiden! Mitt namn är pastor Helvén och jag — —

— För all del, herr pastor, varsågo — vill inte pastorn slå sej ner å hjälpa oss ett slag? Kan smaka efter seglatsen!

— Tack, men jag åt verkligen så grundligt — —

— Men efter segling, hvafalls? Dä bara lake, men den ä ren å *kan* simma — —

— Ja, efter kapten är så enträgen, så — — en smörgås kan man ju alltid försöka.

— Nå dä låter höra sej! *Stafva! Stafva!*

Och Stafva kom in, och snart satt pastorn i vårt lag efter en lång tyst bön, sysselsatt med att lägga in sikrom och strömmig till smörgåsen.

Pastorn hade hajat till, då jag presenterades,

ty han visste af tidningarna, att jag inte tror på djäfvulen. Han hade desslikes vägrat att ta suppen, hvilket renderade honom en blick af oförställd förvåning blandad med medlidande ur gubben Ströms ljusblå hafsögon.

— Pastorn får ursäkta, att jag inte har bier hemma, men den förbannade ölbåten klickar. Behagas ett glas svagdricka, så står dä i pytsen framför näsan, å nu kan vi öfvergå till affärer. Ja har nog hört, att pastorn har kommit till ön, men hva ä dä nu som särskildt förskaffar mej den äran?

Pastorn slog ned sina beslöjade ögon och såg litet generad ut. Han var en lång, vacker karl med olivhy och svart hår och skägg. Hans hår var omsorgsfullt benadt.

— Kapten förstår, att en ny själasörjare måste göra sig bekant med församlingen. Se i kyrkan lär församlingen känna läraren, men läraren måste gå ut på vägar och stigar, i hemmen för att lära känna församlingen och dess medlemmars särskilda behof — —

— Hör nu pastorn, hva ja behöfver ä bara ett stort glas öl just nu, å kommer pastorn te mej för å tala om själen, så har pastorn gått i fel koj. Dä där talar vi inte om mer. Ja har

varit skeppare i fyrti år å hållit predikan i pas-saderna för flere besättningar än pastorn har fått röster hit till socknen, så nog vet *ja*, hva folk behöfver i den vägen. Men vill inte pastorn ha ett glas svagis?

Pastorn såg med ett nästan hopplöst uttryck i ögonen på kapten Ström.

— Nej tack, kapten, men jag vore tacksam för ett glas mjölk.

— Mjölk! Nehej, komjölk, dä finns inte. Har inte fan råd att hålla ko. Å så får en sån barnsmak i munnen. Å tuberkler, så en ser ut som en potatissäck. Ja råder pastorn: lägg bort komjölsen! Ta en sup å en half öl å lef hyggligt å anständigt för rästen. Dä sa min gamle far åt mej, å ja har aldrig mått illa å dä rådet!

Emellertid hade vi, kaptenen och jag, börjat med laken, medan pastorn med aptit sväljde sikrom och strömming till det goda rågbrödet.

— Ja, hör du bror, efter som dä lake, så tror ja nästan att vi ä mogna för —

— Låt bli det, herr kapten, låt bli det!

Pastorn hade lagt sin hand på kapten Ströms ärm] och såg honom rakt in i ögonen med ett obeskrifligt, apostoliskt, heligt, inspirerad uttryck i sitt ansikte. — Låt bli det!

Ström satte förvånad den redan med fast och hårig näfve fattade brännvinsflaskan ifrån sig på duken, gapade på pastorn och sade, i det han placerade händerna på sina knän med utvikta armbågar:

— Hvaffaen nu då?!

— Jag råder bara: Låt bli det för denna gången!

Ström tittade ömsom på mig och pastorn.

— Hör nu, ä pastorn en sådan där blåbandist eller goodtemplare, eller hvad är meningen? Sjung ut bara!

— Jag kan förstå, att det är fråga om den vedervärdiga fisksupen. En gammal osed, som icke kan nog motarbetas, emedan den sorgligt nog anses obligatorisk. Förlåt, kapten, låt mig behålla ordet! Lägg bara bort fisksupen att börja med, fatta ett fast, manligt beslut att afsäga er denna, och ni skall få se, hur lätt det så småningom blir att lägga bort äfven de andra suparne. Det behöfs bara att göra detta lilla medgifvande till en början — — låt mig tala, herr kapten, det är — —

— Nej så förbanne mig! Hör nu pastorn! Jag har nog hört talas om å träffat både goodtemplare å blåbandister å nykterister, men ingen

har vägrat för en fisksup. Att di ä så tokiga, så di låter bli brännvin ve andra tillfällen, dä må vara deras sak å dä lägger ja mej inte i, men *fisksupen!* Dä va dä mäst stolliga ja har hört i hela min tid! Fisksupen, hör du hva han hostar, pastorn! Lägga bort *fisksupen!* När *fisk ä den enda mat en kan få här i skärgårn!*

Kapten Ström skrattade, så han blef blå i ansiktet.

— Dä vill ja råda pastorn, nu har han gett mej råd å nu råder ja honom: — Lägg sej inte i dieten här ute! Nej, mycke bättre att va föredöme mä komjolk eller sånt, dä värkar långsamt, men kanske säkert. Dä ondt om korna här på kobbarne, så pastorn kanske kan få lida nöd å törst, men ammor ä dä godt om, om dä skulle klicka, å mjolk som mjolk! Ja undrar, om inte pastorn har kommit lite för långt ut i hafsbandet! Dä kan bli ohälsosamt, för här säjs dä ifrån, om man tar emot en gäst, å gästen ger råd om dieten. För rästen skulle ja ingenting ha emot nykterister, om di bara inte gjorde så mycket väsen åf att di inte tål en sup! Skål, Albert!

Pastor Helvén bröt upp omedelbart efter midagen. Han glömde att läsa från bordet.

Jansons luftslott.

Kalle Janson hade haft anställning som boddräng hos bröderna Enkvist i Norrtälje, och som han var en kvickställd man med god handstil och inte så litet full af de dödas ben när det gällde affärder i mindre skala, fick han ofta hjälpa till i boden på torgdagarna och stundom skrifva ut räkningar, när det var mer än vanligt brådtom. Några hundralappar hade han på banken och väntade dessutom ett arf, när gumman mor hans, som var änka efter en liten bonde och sågvräksägare uppe i landet, väl gett sig i väg till de rättrognas paradis.

Kalle Janson tänkte stora tankar och hade höga vyer. Han hade sørjt för sin framtid och med sina små medel sökt ställa för sig, ty att tänka sig lifvet utfyllt af en boddrängs blygsamma existens och förhoppningar hade ju varit dumt, när han bar marskalkstafven i miniatyr bredvid snusdosan i styrbords byxficka i form

af pengar. Han hade alltså med hjälp af kaffekaskar och god vägning i boden innästlat sig i förtroendet hos ganska många skeppare och bönder i trakten och var ägare till ax i flera skutor. Det var visserligen småsaker, men han hade i alla fall ett finger med i spelet litet hvarstans, om han också inte ägde mer än ett ax i hvarje skuta. Och hans goda handstil och förmåga att omsätta bondredarnes dunkla tankar i något litet mindre dunkla ord, när det gällde assurans och frakter och dylikt, gjorde att han började betraktas som en man som måste medräknas. Det var hans stora dagar, då han satt med kråkpenan i hand och med sitt öfverlägsna snille formulerade rospiggarnes längtan att lura hvarandra och herrarne på en gång.

Sådant, stadgadt och växande, var hans anseende, då han började märka att Bröderna Enkvist voro mindre solida och att de närmade sig den ekonomiska undergången. Utan att förändra en min gent emot sina principaler så länge de utbetalade hans månadslön, och inseende att här måste han sträcka ut tentaklerna för att söka bättre jordmån, begärde Janson två dagars permission, dem han också fick. Han hade kommit att litet allvarligare än förut tänka på en till-

fällig kvinnlig förbindelse från ett kalas ombord på en brigg.

Några mil längre norrut bodde den rikaste bonden i den socken, där Janson hade sina mästa ax i båtar. Flickan var ju äldre, men hade sina företräden framför yngre och mera ostadgade. Fadern ägde sina goda trettiotusen. Flickan var bra att arbeta och snål och var enda barnet. Med de pängarna skulle Janson kunna göra storvärk.

Alltnog. Janson tar skärgårdsångaren och uppenbarar sig i Isaksons, svärfaderns in spe gård, där han bemöttes som den redare han var och som den pennans man, hvars anseende han eftertraktade. Saken blef klar. Första kvällen hade flickan trots sin af fadern ärfda ekonomiska läggning skänkt Janson det som hon aldrig kunde återkräfvä, och full af sommarljusa förhoppningar återvände han till sin egenskap af tjänande broder.

Två månader efteråt kapsejsade Bröderna Enkvist, och Janson tog ut sina pängar ur banken samt försvann norröfver.

Efter några dagars kaffedrickning och bygande af luftslott hos gubben Isakson var saken klar. Janson visade sina värdepapper och sin bankbok, redogjorde nöjaktigt för guldrägnet,

som väntade från moderns håll, och lysningen togs ut.

Aldrig har väl lifvet lekt för en lyckoriddare som för Janson de närmaste dagarne efter första lysningen, särskildt som Johanna meddelat honom en ljuf hemlighet, hvilken förstärkte bandet dem emellan. Luftsloppen stego i höjd och började anta form af grosshandlarvillor, stora fullriggare gingo på sjön och förde hem pängar i staplar och buntar åt den lycklige, naturkrafterna voro honom underdåniga och han såg sig som kommunalordförande, riksdagsman, gud!

Så kom det första slaget. Morsgumman dog; Janson reste ner och undersökte status. Det befanns att gubbens sågvärk gått med jämn och stadig förlust, gården var intecknad öfver molnen och den ädle rospigg, som skött gummans affärer hade lagt några tusen välbehöfliga riksdaler till sin förmögenhet. Janson fick inte ett rödt öre. Han begrafde sina dagars upphof och reste hem till den väntande bruden. Han bestormades med frågor, men var klok. Han sade att allt var godt och väl och skulle bli ännu bättre efter utredningen. Det fanns schalanger, plänti mönni! Gubben svärfar ville se papperen, men de lågo i stan. Det var så mycket utestående, men säkra

fordringar och inom en månad skulle saken vara klarerad.

Så kom det andra slaget. Skonaren Herr Kules af Gräsö kom in för att ligga i hamn öfver midsommardagen. Den gick in för rästen för storm och för att reparera ett par saker. I den båten hade Janson två ax och skepparn bjöd honom och svärfar och fästmän och några andra som hade del i skutan. Då sitter den förbannade skepparn på kvällen vid kasken och säger: — Ja, hör du Janson, dä gick åt luften mä dina sågpängar! Men dä gör ingenting mä så rik flicka som du har!

Janson hade gärna stoppat en näfve dref i brödhålet på skepparn, men det var för sent. Man rodde hem i dyster, fast af kaskarne något uppskrufvad stämning.

Det tredje slaget kom bröllopsdagen.

Det var en vacker dag. Allt blommade och vinden var sydväst. Det doftade från gubben Isaksons landtliga rikedom af alla slag och Janson och Johanna gingo och dukade på gårdsplanen, understödda af byns matkunniga gummor och Johannas läskamrater och andra tjänstvilliga.

Prästen kom och Janson blef på dåligt humör, ty Herrans smorde, som hade den sär-

skilda, ovanliga Nåden, hade vid ett tillfälle förebrått brudgummen att han gått de himmelska och världsliga stadgandena i förväg genom att ge efter för den i sig själf onda naturens pockande kraf.

— Si man skall döda naturen, som i sig själf är af ondo!

Emellertid närmade man sig det för vigseln bestämda klockslaget.

Men just som Janson skulle slå upp ölkaggen, kommer svärfar och säger: — Hör han, Janson, följ mä på kammarn, så får ja säja honom ett ord!

Janson anade räfknep och höll på att säga att han inte hade tid, men han ville inte bråka och följde.

Uppe på kammaren sutto tolfman och kyrkvärden och stirrade förbi Janson i väggarne. Så drar Isakson fram ett papper och säger åt mågen att han skall läsa. Janson läser och hans hy förvandlas.

Det innehåller en förbindelse att han skall afsäga sig alla anspråk på det arf han siktat efter. Det är ett paktum, en boskillnadshandling. Han får inte ett öre af gubbens pängar. De tillhöra Johanna och det embryoniska barnet.

Janson bleknar. Borta äro alla hans stolta

förhoppningar. Hans ståtliga skepp smälta ihop till små barkbåtar som man täljer åt pojkar. Hans ax bli så små, så små, att han ser sig som dräng på sin blifvande hustrus gård.

Men så rasnar han till.

— Djäfla gubbe! Komma mä dä här en kvart före vigseln, dä svinaktigt! Jag ger faen i alltihop, behåll käringen, för hva åldern anträffar å belangar, så ä ho inte stort bättre! Ja ger mej i väg! Dä ska faen gifta sej in iblann skojure!

Men den gamle Isakson, som har trumf på hand, säger lugnt:

— Ska han skämma ut sej, fast dä lyst alla gångerna? Å när han har skämt ut Johanna? Å när han ä fatti som e lus? Tror han inte jag har taget reda på hva han ä för en landsvägsstrykare? Eller hva säger vittnena?

Tolfman och kyrkvärden se ut som Guds sändebud och stirra tigande i väggarne.

— Där hör Janson själf, säger Isakson. Skrif unner han bara! Tror han att en sån där boknodd har fått hufve å lura skärgårdsfolk å sjöfiskare, så har han bitet sej bak!

Janson darrar med hakan, tiger och gör ett hastigt öfverslag inom möjligheternas horisont.

Och säger blek, med hat i ögonen: — Ja

skrifver unner! Men ja skrifver unner åt en bonntjyf, å den bonntjyfven ska ha igän 'et, då säger Janson å ja på en gång! Då för prästens skull å för lysningens skull. Annars kunne I ha fått behålla eran doter å era bonnpängar för bå mej å Janson!

Nu klappa de i händerna där nerifrån. Janson skrifver sitt namn med sin goda piktur och slängen under n-et med två kommatecken och två prickar efter. Det skall vara ett slags frimurarmärke, och Janson har tagit det efter en af sina principaler, som hade trean och skref något dylikt.

Tolfman och kyrkvärden skrifva under med tecken som skola föreställa bokstäfver. Det gör Janson godt att känna sig öfverlägsen i skrifning, han höjer sig litet och de fyra klättra utför vindstrappan.

Där nere i salen står Johanna i slöja och myrten. Janson närmar sig henne och hviskar: — Vet du hva ja har skrifvit unner på kam-marn?

— Nää, Janson lille!

— Nu ljuger du, mara!

— Tösst, för Jössu skull, Janson lille, då va väl paktumet.

- Ja, hväser Janson. Visste du inte om'et?
 — Nää, Janson, så visst som — — —
 — Ljuger du, så går ja ifrån er allihop! Visste du'et, ja eller nej?

— Ja, kära goa, men tösst, för Jössu namn —
 — pastorn är inne! Tösst lille Janson, vi ska ändra om'et, tänk inte på'et, tänk på skammen, söte lille Janson, nu kommer ju allihop in. Tösst, söta snälla!

Pastorn börjar.

Och Janson står där med sina grusade förhoppningar. Nu är han i en klämma, i handklofvar, bunden på alla håll. En våg af äckel går genom hans boddrängsjäl. Hans patrondrömmar blekna inför den kalla värkligheten, att nu är han dräng, där han borde varit herre.

— Vill du, Karl Efraim Janson, taga denna etc.

— Ja vars!

— Hur sa? frågar pastorn förvånad med skandalhunger i de fettinbäddade ögonen.

— Jaa vars!

— Säj ja i Jössu namn, hviskar Johanna så det hörs öfver hela rummet.

— Dä har ja ju sagt! säger Janson.

Och pastorn fortsätter som om ingenting hade hänt.

Men Janson är likblek och mumlar hela tiden något. Käkarne gå som på en som får slag. —

Akten är öfver och fästen börjar. Janson dricker nubbar och vrider på ölkranen och när ätningen slutat komma kaskarna. Hans fantasi kommer i gång och han ser räddningsmöjligheter.

Plötsligt — som en blix — slår det honom. Papperet, det ödesdigra, stoppade gubben ner i skänklådan uppe på kammaren. Tänk om!

Och han håller i gubben ett par glas, låtsar afvika åt annat håll och listar sig upp på rummet.

Men gubben hade varit försiktig. Papperet var borta, gömdt, i säkerhet.

Vild af ilska och fästmåltidens agremanger, rusar han ned, häjdar sig, klokheten från boddrängstiden skymtar för hans själ mellan kaskångorna, och han beslutar listigt: Nej, Janson, bara vänta, bara vänta! Låt dom tröttna. Di ska få veta hvem di stungit hafva!

Och till synes behärskad går han fram till stora bordet, där sorlet växer, sätter sig bredvid svärfadern och börjar tala goda ord medan natten faller på. Gästerna skrika redan högt. Han häl-

ler i gubbens glas, hycklar vänskap, dricker, vinner med användande af minnena från tiden då han skötte kunder och skeppare hos bröderna Enkvist, och snart har han gubben färdig. Han stoppar en flaska i fickan, tar gubben om halsen och de gå öfver gården bort i skuggan, talande goda ord och glömska. Ingen märker deras frånvaro.

Om fem minuter är gubben Isakson redlös. Janson släpar honom till hundkojan, som ligger vid utgången åt lagårn, löser hunden, knäpper halsbandet om gubbens hals och placerar honom på näsan bland nässlorna.

Så återvänder han och fortsätter orgien.

Om en timme vill någon tala vid Isakson. Men Isakson finnes ej. Det blir lif, det blir undran. Det kommer lyktor, det blir skallgång.

Och då man äntligen finner den borttappade i en underbar situation, triumferar Janson.

Den historien skall gå länge man och man emellan om socknens rikaste bonde, som låg som ett oskäligt djur, låst med ett hundkoppel.

Hur fästen slutade är inte lönt att tala om. Den slutade som alla liknande i Roslagen.

Men hur Janson fortsatte sin vendetta, blir ämnet för en annan berättelse, som också kom-

mer att afhandla hur Isakson hämnades. Den dröja vi med till något senare, ty saken är inte utklarerad än. Och konflikterna, som blifvit en följd af Isaksons ödesdigra papper, äro värda flere ark.

Vårvandringar.

Nu när våren börjar bli som värst påträngande — i april, då det första egäntliga vårregnet faller, går jag ut i mitt hemlands skogar för att söka påminna mig de gamla stigarne, dem jag kände som barn. Mycket är förändradt, skogen är till största delen borta, och det är bara mina syskonträn, de fyrtioåriga, som nu hålla på att växa sig mogna. Den skog, som var ungskog då jag var barn, ruttnar sedan länge i form af pitprops i Englands kolgrufvor. Jag gick och sökte efter en hänggran i dag. Den såg ut som ett lapptält, då jag var barn och yngling. Men den är också borta. Kanske ha de brutalt huggit af de långa sörjande grenarne till granris framför någon trappa, och okänsliga sulor ha skrapat af leran på de sammetsmjuka barren, som jag smekte i min ungdom.

Allt är förändradt. Jag känner icke igän landskapets konturer. Där skyhöga furor sjöngo för

mig, står landskapet med stubbar upp mot luften. Det värkar svart och lik och död. Fast lafvar och mossor söka dra sin försonande patina af grönt äfven öfver trädens likräster. Alltså — skogen är borta. Men stigarne äro kvar. Tänk, att alla stigarne äro kvar! Mossiga, oskönjbara för en modern skald, men de finnas, de slingra sig markerade mellan enar och under unga trän fram öfver marker, där jag förr letade mig fram med hjälp af träden, men där jag nu erfar minne efter minne af terrängens modellering, som jag förr tänkte mindre på. Och dessa stigar äro svåra att plåna ut. Nybyggarstigar, stigar, där jägare sedan århundraden vant sig att gå till ett tjäderspel. Jag vill slå vad, att ingen, som icke är född i skogen, skulle kunna upptäcka dem. De äro mjuka, och jag vill gå fram som under sång. Ibland ligger en sten i vägen, och ser man efter, är den litet modellerad af mjuka pjäxor, som stött emot den ideligen under århundraden. Stundom kommer en bäck. Och där har kanske någon vid något vårflöde kastat en sten midt i — eller kanske till och med fällt ett träd, och nu ligga svarta stockar, nötta af is och århundraden, och bilda en spång af mörka, vidunderliga, nötta alligatorer och ris och stenar med

gröna slamväxter, som dallra och vinka: ned mot hafvet!

Jag går ut strax efter ett häftigt regn. En ljum, kortvarig dusch, men som väckte de latent krafterna i marken. Solen höll just på att torka allt, och hvarje träd var en fågelbur, fylld af sång. Och en vårmatt fjäril slog stigens tunga doft med trötta, yrvakna vingar. Hvarför blir man så underbart sorgsen och glad på en gång? Fåglarna sjöngo som för lifvet och luften var tjock af dofter — och där krälade årets första tordyffel — och plötsligt börjar en fågel skrika i toppen på en ek. Det är en hackspett, en gröngöling, en spillkråka — jag vet ju inte, ty jag är inte ornitholog, men han skriker och trummar omväxlande. Jag skulle, gamla karlen, också vilja trumma och skrika omväxlande, men så kommer jag ihåg, att det inte är förenligt med min värdighet som familjefar. —

Jag följer en gammal stig, som jag läser af i min hjärna, mitt minne lika mycket som i terrängen. Jag går genom hallonfällor, öfver myrar, uppför stalp, nå, skogen börjar bli bättre. Och plötsligt står jag framför en afgrund. Jättefurors kronor ligga under mig, rullstensblock beklädda med tjock grön mossa

kläda afgrundens brant, och där nere sorlar en svart bäck.

Jag ger mig utför, hänger i smärta björkar, som bågande föra mig nedåt, hasar öfver is med inväfd mossa, klättrar nedför granar och är nere vid bäcken. Nu minns jag! Om jag fortsätter åt väster, skall jag komma till Hässlåsa damm. Och jag fortsätter.

Hässlåsa damm var min barndoms Eldorado. Det var det ensammaste och högtidligaste ställe jag kände. Mellan höga klippor, beväxta med exotiska mossor, mellan hvilka bergkristaller stundom blixtrade, flyter bäcken. Och dammen ligger där fjärran från människors boningar. En jättefura har fallit omkull tvärs öfver vattnet. Och änder snattra i vegetationen, som håller på att öfverflygla den bruna dammen. Där har för århundraden sedan varit en skvaltkvarn. Dammbyggnaden finns kvar, och mörkgröna stockar, som förhistoriska djur, sträcka fram betar och glo med kvisthålögon och göra gester med stympade lemmar i vattnet, som är mörkbrunt med rödbrungul botten. Där finns kräftor. Ni kan tro, hvad ett torrvedsbloss kan värka där nere. Vi pojkar ryste, då vi tittade upp mot den smala remsan himmel öfver oss och de väldiga träden

sträckte trollfingrar efter oss, och vi halkade öfver grönslippriga stockar, där gamla kräftor stannade, bländade af våra kåddrypande bloss.

Nu låg den där, dammen, som en spegel, och tystnaden var högtidlig. Det bara droppade från klippornas mosskägg. Två änder åto och tjattade, och jag kröp tills jag kom alldeles fram till dem. Jag kunde själf inte förstå, att jag frambragte ett ljud, ty marken var mjuk, och jag smög som en indian. Men just som jag stod och njöt af att se dem i frihet, lyfte de med ett förskrämdt kacklande och flögo. I detsamma flögo två tjädrar upp ur skogen midt emot, bara på tjugu meters afstånd, sträckte rakt öfver mig och försvunno. Det var som om de rört upp litet mer af vårdoften åt mig.

Jag går hem, och i kvällningen är våren ännu mera gripande. Myllan och doften af barr fyller lungorna som om man skulle sticka hufvudet ner i ett behagligt ångskåp.

Nästa dag går jag en annan väg. Jag går tvärs igenom skogen upp på höjden vid Boaryd. Därifrån ser jag en god del af Småland. Blåa höjder bortom gröna dalar och himlen är skäckig af hvita vårmoln. På landsvägen bredvid gå bönderna förbi. Det har varit marknad i Eksjö, och

de komma därifrån litet fulla och svärjande öfver en stut eller en ko, som de drifva hem. Men de höra väl till i landskapet, fast de svära öfver backarne. En skjuts stannar högst på höjden, och där jag står dold i aspdungen ser jag en flaska höjas med bottnen uppåt och gå från mun till mun på de åkande. Jag ser flaskan röra sig mot de blå höjderna och öfver den af höjder böljande horisonten.

En annan dag: Sentimental och trött af aprilvårens all lyrik går jag in i skogen, som förr var jättars tillhåll. Men så minns jag en väg, som förr i världen förde upp till Blinda Pojkens stuga.

Blinda Pojken! Jag måste gå till den stugan! Det är väl minst tjugu år sedan jag var där. Då bodde en gumma i ett förfallet torp i en äng, där det växte konvaljer. Gräset var hvitt af konvaljer. Inne i stugan satt gumman och spann, och hennes kärleks barn, Blinda Pojken, som aldrig hade sett solen, men ändå inte var blindare än att han kunde skilja mellan dag och natt, satt dag ut och dag in utanför på en bärghäll och viftade med ett blanknött ben af något djur framför sina döda ögon. Han såg med sina döda ögon, att något rörde sig, då han

viftade med benbiten. Det var hans intryck af det vi kalla ljus och sol. Men då solen gick ned, smög han in och började med något annat. Hans mor ledde honom omkring i socknen och han samlade järnbitar, metallbitar af alla slag, och på dem satt han och knackade om kvällarne och lärde att skilja på olika ljud bättre än människor, som både kunna höra och se. Folk var vänligt mot honom och skänkte honom gamla järnpannor, grytringar, all bråte, de icke behöfde, men vänligast voro banvakterna som gáfvo honom railbitar. Hans mor ledde honom hvar söndag till kyrkan, och där hörde han klockringningen. Med de där railbitarna började han härma klockorna. Han fick många bitar af olika längd och klang. Och slutligen började han lista ihop en sammanringning af två klockor med sina järnbitar, som alltmer närmade sig idealet. Hans mor dog och Blinda Pojken kom på fattighuset. Men då hade han trampat den lilla gångstigen, som ledde till torpet så många gånger, att han hittade vägen själf, så länge det var sommar. När vintern kom med snö och dolde hans millioner märken, måste han hålla sig hemma. Men första vårdag, då isen började tunnas af på de våta stigarne letade han sig hem, där han hade

sin skatt af järn. Den hade växt, så att den belamrade stugans enda rum. Och där satt han vid fönstret och viftade ömsom med sin benbit och slog ömsom på sitt järnskrot från morgonen till kvällen, då han med fötterna trefvade sig tillbaka till fattighuset.

Nå — när jag utan tanke på att Blinda Pojken möjligen fanns kvar i sinnevärlden arbetade mig upp för den gamla vanliga skogsbacken och kom till en glänta i skogen, hörde jag tunna, spröda ljud som af metall. Jag raskade på. Ljuden blefvo allt klarare — och när jag kom fram till torpet, satt Blinda Pojken därinne och pröfvade olika sorter pannors och skrotbitars välljud.

Jag steg fram till fönstret och tittade in. D. v. s. där fanns inga fönsterrutor och dörren var också borta, men Blinda Pojken satt på sin vanliga plats och viftade ibland med sin benbit mellan försöken på järnskrotet.

Blinda Pojken hade blifvit grå i hår och skägg. Jag sade — dumt, men jag var rörd djupast inne i min själ: Känner Johan igen mig?

— Nej, hvem är det, så här tidigt på året kommer aldrig något härrskap hit.

— Jo, det är Albert på Stationen.

— Jaså, å, ja de ä länge sen dä!

Det var det också, det var väl tjugufem år sen.

— Nå, men hvarför har Johan det så här i stugan? Inga fönster och allt är förstördt.

— Jo, si pöjka är så stögga ve mäj. Di kommer hit om lördaskvälla å på söndaa å slör söner allt ihop å drar ut mia järnbita — ja då fäll inga pöjka, då sånna där på femtan, tjuje, tjuvfem år, men di ä di vassta.

Jag måste undra öfver den fond af råhet, som ännu finns kvar hos våra bönder.

— Vell Albet, att ja sa ringa för 'an? Prostinna Petterson, ho sae, å ändån har ho rest möe, att då monga körker som inte har såna klocker som ja.

Johan klef ut genom fönstret medförande två railstycken med vidfästade skinnremmar.

— Då sarskildt vacker klang i dom här, sade han. — Å nu förresten kan ja tala om, att ja har blett orgeltrampare, tillade han. — Di har lôfvat mej tjuje kronor om året, så nu sa en la kunna dra sej fram!

Johan började slå sina järnstycken mot bärget. Det var verkliga kyrkklockor. Och han var fullkomlig konstnär i att slå. Genom ett raffineradt, omväxlande sätt att låta järnet träffa graniten hade han lyckats alldeles illusoriskt återge de

variationer man kan iakttaga i en ringning med två klockor. Det värkade malm med all malmens välljud. Jag studerade hans händer, som genom knappt märkbara vridningar på fingrarna åstadkommo att det hela ej blef monotont. Och särskildt var hans återgifvande af afslutningen, då ringarne sakta häjda klockorna i deras svängningar för att så småningom tvinga dem att alldeles afstanna, och kläpparnes sista svaga anslag, det hela, storartadt.

Men så hade Johan också användt kanske trettio år att välja ut dessa båda bitar bland allt skrot. Nu satt han kanhända därinne i stugan mellan ringningarne och sysslade med stora musikaliska problem, där han slog på små järnbitar och pannor. Och så kommo pojkarna ibland och gjorde oreda i hans materiel.

Behöfver jag berätta att Johan och jag skildes åt som vänner? Jag gick hem genom skogen och undrade öfver lifsöden. Jag har fått se så mycket och njuta af så mycket — men det kanske Johan har också. Hvem bestämmer värdena?

Men i dag är det så varmt, att jag tror att det här året hoppar öfver våren och beger sig direkt på hufvudet in i sommarn.

Johan, som tills han blir en gammal gubbe,

och kanske mycket gammal, skall sitta där uppe i torpets ruin och vifta med en benbit framför ögonen och ringa med sina järn, förstår nog lika mycket som vi af det som sker.

Men våren är farlig.

Träbenet.

Humoresk.

Ni har naturligtvist inte läst Casanovas memoirer? Nå, jag vill inte rekommendera dem, om ni är yngre än fyrtio år, fast de äro nog så instruktiva. Han fick ett godt råd af en lärare: Vill du framkalla tårar hos ditt auditorium, så gråt själf, men vill du kalla fram skratt, så håll dig absolut allvarlig.

Humorn är allvarlig till sin karaktär och kräver allvar hos humoristen. Den som skrattar högt åt sitt eget bon mot förlorar i respekt för hvarje *ha* i sitt *hahahaha*.

Jag hade en bekant, som var döf. Han var professor och iakttog sin värdighet som sådan. Men han var humorist, och det ensliga sjäslif han som döf måste lefva och hade left en lång följd af år, hade åstadkommit, att han var likgiltig för bifall. Detta är ett kännemärke på den sanne humoristen. Han gläder sig själf i sin

enslighet, äfven om sällskapet, för hvilket han strör ut sina guldkorn, icke förstår hans humor.

Min döfve bekantning berättade gärna vid ett glas. Ett stort lugn afläste man i hans ögon och hans ansiktsuttryck förändrade sig icke, äfven då han presenterade de vidunderligaste lögner. Hans blick hade af naturen en mild glans, och han tycktes skåda in i ett fantasirike af glad tillfredsställelse. Om man vrålade i hans öra — ty han var icke absolut döf: — Nu ljuger du! log han öfver sitt höjda glas och sade:

— Ja, nog duger den!

Jag tror för rästen, att han hörde bättre, än han ville låta påskina.

En dag träffades vi oförmodadt på Café Versailles i Paris. Professorn hade samma dag kommit från Skottland, där han bott några år. Vi fingo våra absinter, och jag vrålade i hans öra:

— Nå, har du målat mycket?

Hans blick var full af godhet, då han svarade:

— Jag tycker, att det är du som vrålar!

Jag krossade opalen i mitt glas och tömde en god slurk, ty det hade blifvit tyst i lokalen och allas ögon litade till oss. Jag vrålade åter, men mera hväsande, in i hans öronskägg: — Nå, har du träffat något trefligt folk??

— Nej, jag talar engelska som en infödd.

Folk — tolk, aha!

Jag sjönk tillbaka i soffan, krossade på nytt min opal och började studera de andra gästerna.

I detsamma inträdde en gäst med träben. Han tycktes endast med svårighet släpa sig fram, stödd på en käpp. Hans ansikte var blekt och uttrycket lidande.

Professorn fick plötligt lif. Han såg på mig med sin goda blick och sade: — Du skall inte tro att en sån där är så hjälplös, som han ser ut! Det kan vara den mest renodlade humbug.

— Ja, men man ser ju, att han har träben! vrålade jag.

— Är *det* något minus? Det *kan* vara det, men nödvändigt är det icke. Jag minns i Skottland —

Jag skålade med professorn, ty jag hörde på tonen, att han höll på att draga upp sig. Jag väntade en historia.

— Ser du, jag bodde på landet oppe i Aberdeen, inte stan utan landskapet, i en liten håla som heter Inveramsay och i en annan håla, som heter Pitcapple, bara en liten bit därifrån bodde en fotograf, som jag använde ibland för mina landskap. Han hade träben också. Vi blef goda

vänner, och alltid då jag kom till honom, bjöd han på en drink och gjorde för rästen ett godt arbete. Så ansåg jag mig böra bjuda honom igen, och jag skaffade hem en massa saker och mat och whisky, och vi blef bröder, och han larfvade iväg från mig fram på morgonen. Jag gick och la mig förstås, men på förmiddagen kommer hans hushållerska hem till mig och gråter och säger, att mister Mac Nab hade inte kommit hem än. Det var på vintern och vint-
rarne i Skottland kan vara kalla, och jag blef rädd och trodde, att något hade händt honom, så jag klädde mig och rusade i väg utefter vår vanliga stig. Mellan ett par berg var det en vattenpöl, som det hade frusit på om natten. Och där fanns Mac Nab. Han hade kommit på god tro som vanligt och gått midt i pölen och stigit igenom isen med träbenet. Men tror du, att han märkte det? Han stod kvar med träbenet och gick rundt omkring det med det friska benet. Han tyckte nog, att det tog litet mera tid än vanligt att komma hem, men han tänkte också på, att de 16 groggarne hade inkräktat något på omdömesförmågan, så han fortsatte att gå rundt träbenet med god förtröstan att hinna hem, bara han gaf sig till tåls. Jag tog honom under

armen och hjälpte opp honom, och det enda han sa' var *all right!* Detta kallas flegma af utlänningar, men jag kallar det uppfattning. Det här kunde visserligen ha händt honom efter 16 groggar, om han också inte haft träben, men då hade han förkylt sig, så det var träbenet, som räddade honom — — Och det räddade honom en annan gång också. Jag hade varit hos honom i Pitcaple och ätit middag. Men på middagen var också hans fästmö och hans blifvande svärmor, och han vågade inte ha någon sprit på bordet. Men så midt under middagen reste han sig opp och sa, att det var något, som han nödvändigt måste framkalla, och sprang ut i ateljern och dröjde där en evighet. Så sade jag: — Låt oss se efter, hvad han framkallar, och vi stepade ut i ateliern, och där stod han bakom den största kameran med det svarta skynket öfver nacken. Jag såg, att hufvudet rörde sig bakåt nästan rytmiskt, så gick jag fram och lyfte på ett hörn af skynket, och stod inte den fan och tog djupa klunkar ur en whiskybutelj! Jag slog ned skynket och sa:

Låt oss inte störa honom i utöfningen af yrket! Han framkallar.

Nå, han kom in igen röd i ansiktet efter fram-

kallningen och vi fortsatte och slutade middagen. Vi följde fästmön och svärmodern hem, och sen skulle han följa mig en bit på väg hem till Inveramsay.

Men det var en söndagskväll och några verkstadsarbetare var ute med sina flickor, och de hann ifatt oss och började skoja med Mac Nabs träben. Jag tyckte det var fräckt att skoja med en lytt människa och jag sa det också och bad dem go to hell. Men då skulle du ha sett! Mac Nab skrufvade af sig träbenet och begagnade det som tillhygge. Han hoppade omkring på det friska som en gräshoppa och slogs som en djäfvul.

But I got off with uppercuts and swings to the jaws and landed terrible blows to the stomachs and knocked them out, because I'm a hardhitting fellow, you know.

Emellertid skildes vi åt under stridens hetta, och det var nedan för rästen, så vi såg inte mycket af hvarandra. Busarne sprang sin väg och jag började skrika på min fotograf.

— *Come here, old chap!* hörde jag ur mörkret. Jag sprang ditåt och såg honom stå vid en gärdesgård. Han hade brutit af en gärdsgårdsstör och stod och mätte med den på det

friska benet för att tälja sig ett nytt träben. Han hade slagit sönder helgdagsbenet på fiendens skallar.

Skål för rästen!

— Men hör du, min gubbe, finns det gårdsgårdar i Skottland? vrålade jag tämligen oskyldigt.

Professorn såg på mig med ett oändligt mildt uttryck i ögonen och sade: — Det finns två ställen i Europa, där dom har gårdsgårdar som hos oss. Det ena är Haslidalen i Schweiz, det andra är Inveramsay i Skottland.

— Hör du min käre professor, du är allt en stor skämtare, du!

— Ja, naturligtvis ska vi ha en klämtare!

— Du hör bestämdt just så mycket du vill!

— Jag sa ju, att vi ska ha en till!

Jag (vrålade som en mistlur): — Hände det inte fotografen något mer?

— Nej, han gifte sig. Skål!

Landskap.

Åter jagar jag i mitt hemlands, min hembygds skogar. Jag undrar: Hvar faller snön så mjukt, hvar täcker den granarnes grenverk så känsligt, hvar kör yrvädret upp sådana drivvor med så ståtligt sköna profillinjer, som en vackert formad tanke, en allvarligt oomkullrunkligt juste ritad kurva. Detta är i skogen, men jag känner icke längre igän träden. De äro unga, kanske så unga som jag, och det är icke ens konfirmationsålder för ett träd. Men ändå är det som om hvarje ungtall och unggran skulle säga till mig: Hej på dej! Hvarför gick du din väg just då du var mogen att stanna hos oss? Hvarför skrifver du dumheter, hvarför växer du inte som vi?

Då jag skrifver detta, undrar jag värkligen, hvarför det inte växer ut barr på fingrarne, gröna barr rundt om, och hvarför inte kådan sipprar ut ur mage och ben — som smycken af bärn-

sten — eller hvarför inte en korsnäbb hackar i min armhåla.

Jag har varit ute och jagat med ett par goda vänner, fast tiden är framskriden och de kärlekskranka hararne gå milslångt. Men skogen var vacker och gaf mig ersättning nog för misslyckad jakt. Det är värkligen själfva fan, hvad en skog kan vara skön. Ingen linje stör — det är som om man skulle andas och lefva i en atmosfär af ornament. Ingen brutal linje — allt är plastiskt ädelt och hänsynslöst vackert modeleradt. Man vill stanna och knäppa händerna och tillbedja detta felfria, ordnade kaos af hvitt och grönt och milliarder färger och milliarder linjer. Och hvad ett harspår kan berätta! Hur har icke haren tryckt af sin själ, sin sinnesstämning i hvarje spår! Det är värkligen som ville man smeka spåren och gömma i sitt minne just det typiska för hvarje aftryck af det lefvande intelligenta väsen, som pryder snön med bevis på tillvaron. Jag stannade plötsligt midt i skogen. En bäck sorlade under is och smärta björkars skelett vajade för den där kalla vinden, som inte känns som blåst, utan som en andning. Enarne stodo som sockertopppar, hvita och utan annat än sin karaktär som byggnad. Frostkristaller gjorde björk-

grenarne fyra gånger så tjocka som grenen i verkligheten var, och då en sakta vind andades försiktigt genom skogen, föllo kristallerna ned med ett frasande ljud, ett högtidligt, hymnartadt, lugnt evoë, en hyllning af naturen, ägnad åt dess egen storhet och ostörbara lugn. Jag såg tillbaka på mina spår. De värkade brutala, okänsliga, dumma. Men hur vackert stod icke harspåret! Och hur skönt sorlade inte bäcken. Jag kände nästan hur den svalkade i min strupe samtidigt med att den sjöng i min hjärna — som klockor af silfver och rastlöst, som om den skulle vilja springa ifrån en melodi med hjälp af hastigare rytm. Då man står på isen öfver en sådan där liten bäck, förstår man att ordet sorl är ett onomatopoietikon — kanske kunde s:et vara borta, men orl eller rl målar tillräckligt.

Eller då en tjäder flyger öfver och in bland träden — äro inte dess vingslags ljud någon dignitet af suset i trädtopparne? Det är som om en koncentrerad del af skogen plötsligt skulle ha lösgjort sig för att hasta, just hasta till ett mål, om hvilket vi människor inte ha en aning.

Rätt som jag stod där, värkligen gripnen af min egen känsla af att jag höll på att lära mig förstå, att jag fått lyfta på slöjan, att jag fått

kika in genom en springa och beskåda all härlighet, som döljer sig under det vi se af världen, kom där en kall vindkåre och susade genom skogen. Granarne vajade och det var som om hvarje gran skulle ha sagt något, yttrat sitt miss-hag öfver att den inte kunde gå, inte förflytta sig. Jag tänkte att det måste värka som tandvärk i rötterna hos en gran som vill gå. När den känner ekorrar kila upp och ned, det måste kliä ohyggligt. Och småfåglar eller kanske en orre, som sätter sig i toppen, det kan bara väcka längtan. — Men jag märker, att jag går för långt nu.

Det är bäst att sluta innan det kommer ut i för vida kretsar, hur sentimental man är innerst.

Isbåten Pilens sista resa.

Personerna äro:

Janne Mattsson, skeppstimmerman, blond jätte med väldigt helskägg och ett par ögon, så fasta, att man tycker sig se dödens allvar i dem. Bara med de ögonen har han en kväll rensat en hel hamnkneipe i Hamburg, och den blef tom så hastigt, att båda dörrposterna höllo på att stryka med.

Matts Holmström, fiskare med tjugu års erfarenhet af Ålands hafs vintrar och somrar och ett humör, som ingenting kan slå ned.

Gustaf Persson, fiskare, död nu sedan ett par år. Man riggade af en bark på Grisslehamns-slipen, rackbandet ramlade ned från märsrån och klöf hans skalle.

Perssons son, Kalle, pojke på tjugu år.

Summa fyra man, alla väl förtrogna med hafvet, rådiga, fatalister, intet kink.

En dag i början af mars 188* fick Grisslehamn besök af en stor potentat, själfva brännvins-

kungen i Mariehamn, en man som länge furnerat hela Ålandsarkipelagen med sprit och var rik som ett troll. Nu kom han från Bremen, där han köpt en skuta, och brådtom hem hade han. Isen låg ända öfver till Åland, vädret var vackert, och inom kort hade han gjort upp med ofvannämnda fyra personer, att de för en summa af femton riksdaler pr man skulle frakta honom öfver till Signildsskär. Därifrån skulle han klara sig själf.

Man stufvade alltså in mast, segel, proviant och brännvinskung i isbåten Pilen och begaf sig iväg. De tre milen tillryggalades utan några uppehåll, och i skymningen var man framme.

På Signildsskär äro Grisslehamnsbor alltid välkomna sedan kongliga postföringens tider, och där glammades och dracks kask, tills man sent på kvällen kojade.

Klockan sex på morgonen voro Grisslehamnsboarna på benen, ty de längtade hem och ville begagna sig af den utmärkta isen. Några af deras värdar, som voro spåmän, anade oväder och rådde dem stanna dagen öfver, men både Mattsson och Holmström röstade för hemfärd, och därvid blef det efter några afskeds-koppar kaffe.

Med gladt mod gåfvo de sig i väg. Långt i väster sågs en blå strimma. Isen hade alltså brutit upp en ränna midt i hafvet, men vinden var svagt västlig och man hade alltså utsikter att få hvila sig med bidevind-segling en stund.

En god mil räckte den fasta isbänken. Men då de kommit fram till kanten, såg det mindre trefligt ut, ty därutanför dref ett halfmilsbredt band af issörja och mindre iskäl snabbt norrut för en kraftig sydlig ström. Nå, att arbeta i isen voro de vana, men läsaren kanske icke vet, hvad ett sådant arbete betyder. Att tvinga fram en båt genom ett kanske meterdjupt band af sörja, som rör sig med ett par tre knops fart, kräfver sitt folk, synnerligast om det är så bredt som vid detta tillfälle. Man vill icke drifva för långt ur kursen, och man lägger manken till. Mellan de större isflaken drar man båten, springande utanför sidan. Man jumpar öfver remnor. Man tar djärfva steg på små isbitar, man hoppar ombord, sedan man gifvit sista bäriga käl en kraftig spark. Man får icke släppa relingen. Man måste akta sig att bli klämd. Man drar sig fram med båtshakar, pikar sig fram, ror där sörjan tillåter, man arbetar med ett ord.

Ändtligen voro de på öppet vatten, hissade

på och började segla bidevind mot Understens fyr, ty de hade drifvit med issörjan ett godt stycke norröfver. Under tiden hade det hunnit bli afton och började skymma.

En kvarts mil utanför Understensbergen säger plötsligt Holmström, som satt till rors: — Titta åt norden! Hvad är det som kommer där?

De andra sågo ditåt och sågo — jag begagnar Holmströms ord — »som en rök af millioner ångbåtar».

— För fanken, det blir väder, vi måste ta ner seglen!

Knappt hade Mattsson hunnit ta ner klutarna, förrän orkanen var öfver dem. Fortare än en soldat gör vänster om — Mattssons uttryck, — vred båten, akterlastad som den var, näsan mot sydväst, och i samma ögonblick voro de inhöljda i en tjocka af vatten. Skummet rök och förblindade dem.

Mattsson kröp föröfver och sökte hissa stagfocken, men båten lade sig på sidan. Då knopade han om hälften på den och lät bara en bit som ett lakan stå uppe, men då han skotade an, ville lä sud ögonblickligen gå under, hvarför han lät fockstumpen stå som en säck.

Med rasande fart började de slöra mot fasta

isbänken på svenska sidan. Snart voro de framme vid iskanten, drogo upp båten ur den växande sjön, togo ned masten och andades ut. Nu var det nästan mörkt, men de voro ju bärgade och kunde till och med börja tänka litet på en matb —

Pang!

Ett fruktansvärdt brak, och isen som de stå på, är en oreda af gungande flak. Sjön har vuxit för hög och brutit sönder isbänken. De börja drifva söderut.

Nu börjar ett arbete, hvilket den, som icke varit med i hafsisen, har svårt att göra sig en föreställning om. I början äro ju isflaken tämligen stora, men de brytas i allt mindre bitar. Det gäller att springande och hoppande bredvid båten hindra den att komma tvärs för sjöarna, ty då knäckes den som ett nötskal mellan iskälen. Stundom möter ett större käl, båten drages upp på det och karlarna stå två på hvar sida om båten på det våldsamt gungande kålet, tills det brister. De klifva i båt med ena benet, gå och springa med det andra, och bara en tanke: att icke komma tvärs. Möter en ränna mellan två käl, springa de bredvid båten, täpper ett käl rännan, tages fart och de stå åter på gungande och osäker grund, tills kålet kanske dyker med

ena kanten under ett påträngande käl, och de åter klifva i båt för att börja arbeta med båts-hakar och pikar. Ni må tro att detta är lifvet.

Medan bakom dem i den mörknande natten sjöarna stå som svarta väggar med isstycken som vältra, slå kullerbyttor i de hemskt lysande brotten, dyka och dåna mot hvarandra. Så möter man en stockning och måste ut med benen igen. Ett felsteg, och benet skulle klippas af som mellan ett par hajkäftar.

Nattkylan tilltar, båt, kläder, allt är nedisadt.

Efter bortåt en timmes springande, pikande och dragande undan de hotande hvita kammarna akter öfver märkte de, att Pilen började läcka. Lyckan gjorde att de stötte på ett större iskäl, där de drogo upp båten. Men det var dock icke större, än att det sjönk ett par fot genom båtens och karlarnas tyngd. Det bar dem emellertid kanske tjugu minuter, innan det bräckes, hvilken tid de begagnade till att ösa ut det mesta vattnet.

Då de åter voro i sjön, gällde det att arbeta sig in i isen åt land till för att få mindre sjö. Pilen började läcka än värre, och nu började ett dubbelt arbete, för lifvet. De säga sig icke minnas mycket af detta arbete, som de beräkna ha

varat åtminstone ett par timmar, under det natten blef allt mörkare.

Slutligen träffade de ett iskäl, som var litet större än de andra, och där drogo de upp Pilen igen. Det kälet bar, ehuru det icke var större, än att man nått och jämt kunde gå rundt båten. Sjön sprutade ju öfver, men kylan tog till ytterligare, så att det blef tjockare och säkrare, och Pilen frös fast, så att de icke behöfde stödja honom som förut på det mindre kälet, där de måst stå i vatten en aln uppåt sjöstöflarna. Detta sista käl kommo de upp på midtför skäret Halsaren.

Hungern tog till, men det var omöjligt att komma åt provianten, ty båten var som en kopp full med is. Mattsson berättar: — Jag rotade i mörkret bland grejorna och fick tag i ett stycke bröd, som en fjärdedels kaka, men det var fruset. När jag talade om att jag hittat brödbiten, sa Holmström: — Ack kära, låt mej få en bit! Då sa Persson: — Det är säkert mitt, för jag hade mjukt bröd med mig. Då gaf jag det åt Persson, och han sökte knäcka det mot båtsuden, men det gick inte. Han försökte bita i det, men han fick inte loss något, och så sa han: — Det här får du försöka själf med, Mattsson, jag kan inte!

Jag började tugga, och då var det en frusen vante. Jag hade just tänkt ge det åt Perssons Kalle, för han frös, så att kroppen drogs ihop som en fällknif. Han kunde inte räta ut sig, och vi trodde rakt att han skulle bli slut.

— Tror du, att vi nånsin får äta skarpt bröd mer? sa Holmström. — Det kan du ge dej fan på! sa jag. Så där pratade vi för att hålla modet uppe, fast det såg mörkt ut.

Men rätt som det var, började vinden se ut som om han ville mojna, och det var ju ett godt tecken. Värst var det med kläderna, för de var bara is och sprack, när man rörde sig, och det var ju tvunget för att inte somna, för det hade varit döden. —

När det blef dager, var det fullt mojt, och då voro de utanför Simpnäsklubb, strax norr om Arholma. Så långt hade de drifvit på natten. Kölden hade varit så stark, att blåisen, som frusit mellan kälen, bar. Det måste alltså ha varit rätt många grader kallt.

Nu höggo de loss båten och aflägsnade så mycket som möjligt af isen inombords samt började draga rätt på land. Men emellan Simpnäsklubben och land började svagare blåis, båten gick igenom och började läcka. Således måste

en ösa, medan blott tre kunde arbeta med framkomsten. Det började se dystert ut igen, då plötsligt som ett skott vinden sprang öfver på sydväst.

Detta var räddningen. I tunn blåis går bra att segla, fast båten skärs sönder af de hvassa kanterna. Den var ju läck förut, så det gjorde ingenting, om den blef alldeles förstörd, bara man kunde rädda lifhanken. De visste, att för frisk akterlig skulle blåisen snart ha ätit sig igenom borden, om de icke stundom ändrade »faret», d. v. s. vattnets linie på sidorna under forsen. De lastade alltså ned båten så mycket som möjligt i förn, hissade och började segla norr på. Då de tyckte att isen ätit sig igenom tillräckligt, lastade de allt i aktern och seglade så en stund, bytte om igen och krånglade, ända tills de närmade sig Grisslehamn. Under tiden hade de huggit loss litet proviant och stillat den värsta hungern. Och det var inga modlösa karlar, som stego ur Pilen på den fasta isbänken vid Grisslehamns Ställudde. Men trötta voro de, och reaktionen efter spänningen inställde sig våldsamt.

Tullvaktmästarna kommo ut och togo hand om båten. Den äldsta af dem, gubben Eliasson, sade: — Ni har varit ute i natt, kan jag se på

båten. Jag har lefvat sjuttio år, men aldrig i min lefnads tid har jag tänkt mej ett sådant väder.

De fyra vacklade hvar och en till sitt. De voro isstoder, och vid knän och armveck och öfverallt i lederna hade isrustningarna spruckit, så att kroppen lyste igenom. Det blef kaskar och dygns — lång sömn.

Detta berättade Mattson för mig, medan han tjärade sin båt.

— Det kan Engström gärna skriva om, så att de får reda på inåt land, att här är inte som att gå och böka i en åkerlapp. Och vill Engström rita af Pilen, så står han i skjulet nere vid sjöbodarna som ett minne, för stort mer duger han inte till.

Jag gick ner och ritade af Pilen.

Sjöfågeljakt.

Äntligen sutto vi i skärgårdsekan, slörande af för jämn bris söderut från Sandön. Vi voro sent ute, men sträcket borde väl inte riktigt vara slut. Resan gällde Bullerön, där vi förvärfvat oss en i dessa dagar svåråtkommen jakträtt.

När vi passerade Hästskären, upptäckte vi, att vi glömt ölkorgen. Efter några väl valda uttryck af missnöje lugnade vi oss i medvetandet om att ha matlådan och spritlådan i båten för att inte tala om gevär och ammunition, tobak och filter. I brist på öl dricker man grogg. Hur många får för resten inte släpa fram en usel tillvaro till och med utan grogg. Vi kommo öfverens om, att vi voro relativt lyckliga.

Det började friska i samtidigt med skymningens inbrott, och då det väl mörknat, blef det byigt, alldeles lagom för att vi skulle få det krångligt bland kobbarne mellan Mellanskär och Bullerön.

Nu kommer en by, inte en sån där vanlig bondby, utan en som kan ta hatten af den morskaste karl i världen. Fockefall springer, och en sjö sätter halfannan fots vatten i båten. Och mörker rundt omkring.

Nu ha vi, Gud vet hur, listat oss fram mellan skären och grunden och börja närma oss båt-hamnen på södra ändan af ön. Sjöarna gå öfver båten, och jag pumpar som man pumpar i ungdomens vår. Rockarne ha vi tagit af, i fall — — —

Ändtligen svänga vi in i den lugna viken och landa vid båtbyggnaden. Det är midnatt och kallt, och vi längta efter den lifgifvande toddyn, ty vi äro våta som tångruskor. Grejorna skola i land, och jag langar åt kamraterna.

Den stora matlådan, vårt lifsvillkor, lyfter jag och stöder dess ena ända mot byggnaden. Båten glider undan byggnaden, och jag måste hoppa i sjön, med vänstra handen hållande mig fast i en plank, medan matlådan hvilar tung som ett magasin mot mitt bröst och i min högra arm. Fingrarna hvitna, och jag börjar fundera på att ge tappt och låta lådan lyda tyngdlagarna, men i sista stund får någon tag i den.

Vi äro räddade, men jag kan inte gärna bli våtare än jag är. Och aprilkyllan tränger in i blodet.

Vi väcka de båda gubbarne, de enda manliga invånarne på ön, och inom kort står jag framför en brasa. På bordet ryker en tillbringare med varmt vatten. Det öfriga kan ni själf laga till eller åtminstone tänka er.

Så sjunker man ner i ejderdunsbolstrar och låter kroppen sköta sig själf, medan den så kallade själen i drömmen ser vackra gudungar och ådor i långa rader passera tätt öfver ens näsa. Men i drömmen är det alltid krångel med patroner och gevär. Man trycker och trycker, och hanen slår inte ner, man springer för lifvet efter fåglarne och flyger slutligen. Antagligen snarkar man också.

Dagen därpå var full storm och på jakt var ej värdt att tänka. Priffe och mariage äro dåliga ersättningar, men — in der Not frisst der Teufel Fliegen. Om ändå Falb vore här och om Falb vore att lita på! Tittar på vädret och ber stilla böner vid åsynen af en och annan sträckfågel.

Natt med vansinniga jaktdrömmar, patroner för kaliber 12 till gevär kaliber 16, flykt bland moln af ejder.

Men medan vi vänta på att gubben Åkerlund skall komma in och väcka oss och förkunna att vädret ändtligen är lämpligt för skytte, måste jag

tala om en historia à propos patroner, som ej passa till bössan.

En man var ute på älgjakt. Han var inte vidare styf jägare men brann af ifver att få skjuta en älg. Han ägde en bössa och lånade patroner och gick till skogs. Och si, plötsligt står han ansikte mot ansikte med icke mindre än 5 älgar. Med darrande fingrar skulle han lägga in patroner. Men dessa gled ut genom mynningarna och trillade i mark, ty de passade inte riktigt. Han lade in nya med samma resultat. Han höll bössan så att patronerna inte skulle ramla ur, tog sikte och klickade som en ursinnig människa. Han lyftade sina händer mot skyn och läste något luterskt-evangeliskt, han snurrade rundt kring sina egna axlar och lade in nya patroner, som med håfullt metalliskt ljud gled genom piporna. Han klickade och svor, allt under det älgarna stillatigande betraktade hans åtgöranden.

Slutligen lade han ifrån sig bössan, lade sig ned på alla fyra och ropade till följd af de brustna illusionerna på Ulrik — för att uttrycka sig gentilt. Då vände älgarna och gingo sin väg.

Jag förstår honom så väl och tycker att historien är god.

*

*

*

Nu är klockan två, och gubben Åkerlund står i dörren förkunnande att tiden är inne och vädret gentilt. På med kläderna, tvätte sig veklingen, patroner — som verkligen passa, ty sjösjuka lär vara obehaglig — i pälsfickorna. Snart sitta vi vid hvar sin åra och glida genom en stilla dyning ut mot kobben, där vättarne skola sättas. Allt är blått och som i en dröm i skymningen. Vi ro oss varma och äro framme. Skåren af gamla åror och säckar är snart i ordning. Jag placerar mig bakom de skyddande trasorna, medan gubben sträcker ut sig på rygg bakom mig. Han är svår att skilja från berget, där han ligger. Nu väntar jag på den första flocken.

Det börjar bli rödt i öster. Jag vill inte söka beskrifva en sådan där stämning, ty den är nog vältaligare själf. Nu börjar det. Högt öfver våra hufvuden hvina ett par skrakar som kors i silhuett. Trutarna börja vakna och sillmåsarne kretsa spanande efter en frukostbit.

Tyst, där kommer en flock ejder. Det susar i luften. De tyckas inte observera vättarna utan fortsätta. Men så skiljer sig ett par från de öfriga, gör en vacker dubbelsväng och faller. Gudungen får ett skott, just då han med utbredda vingar och sträckta ben skall tangera vattnet. Så ett

skott efter den flyende ådan. Hej! Hon damp också. Bravo, du börjar ta dig! Detta skall hädan-
efter bli min musik!

Och gubben Åkerlund ror ut och hämtar upp de båda fåglarna.

Har du sett en gudunge? Har du sett, hvilken färg och hvilket maskineri i den fågeln? Han är just en son af hafvet, en riddare, klädd i hafvets färger, dess skuggor och dagnar, skummet och det gröna vattnet i sol och det förfärande svarta i skuggan under en vågkam, då det är storm.

Men här har ingen tid att bli sentimental. Skrak och ejder flyga öfver. Alfågeln singlar fram öfver vattnet och faller stundom, hälsad med ett par skott. Ejdern faller dåligt i år, säger Åkerlund. Det blir allt sämre och sämre. Fågeln blir skrämnd och sträcker längre ut till hafs, ty de skjuta för ovåligt. Nere på Långviksskär sköt herrarne 400 fåglar i år. Hvad ska det tjäna till annat än för att briljera med vackra skott? Skjuta är ett och jaga är ett annat.

Och gubben Åkerlund har rätt. Egentligen bör man väl inte skjuta mer än man behöfver, antingen för sitt uppehälle eller för förtjänstens skull.

Jag skjuter fågeln för att äta upp den, säger

jag till Åkerlund. För jag tycker den är god. Således skjuter jag för mitt uppehälles skull.

Hm! säger Åkerlund.

— Pang! Där fick jag ned en ur flocken. Pang! pang! bom! bom! Ett skott till på den som ligger på vattnet och så ut med båten.

Nu är det morgon med sol, och brisen kommer, så vätterne börja gunga. Men än sträcker fågel.

Här kommer ett band skrak susande. Jag lyckas få ned den första. Det skottet var vackert. Jag undrar verkligen, om glädjen öfver ett vackert skott är *bara* en exponent af rofdjursnaturen i människan. Kanhända, och äfven då är han berättigad, men nog tycker jag, att man blir liksom hyggligare i afsikten med sin tillvaro under en sådan där morgon, då en och annan medgång sätter krydda på jakten. Jag har pröfvat det och hoppas på instämmande af andra som jagat.

— Nu skulle allt en akvavit smaka oss, säger Åkerlund. — Nu får du nog inga skott mer. Klockan är 8 och solen bränner genom blåsten.

Vi sätta oss till årorna och ro hem. Där står frukosten, och vi finna, att mjölken är lika bra som ölet, hvilket drömmer i sina flaskor i Sandhamn.

Kamraten, som haft den andra gubben i sällskap, har också haft tur, och vi berätta våra intryck från jakten för hvarandra, där vi ligga på sängarne med piporna i munnen och känna en härlig domning smyga sig in i kroppen.

Jag måtte snarka, påstås det.

På middagen vakna vi och gå ut på berget framför stugan. I vikarna sjunger alfågeln. Du har kanske inte hört det där.

A—a—ala, a—a—ala, a—ala a—a—a—ala.

Som en orkester som stämmer sina instrument, eller kanske som en symfoni. Kärlekssånger är det och vackert är det. Du vill flytta hitut. Det är inte alls som spårvagnsklockor eller ånghvislor.

Middag och så ut igen, aftontoddy och samspråk om livvets mening och historier.

Så gå dagarna, och vi måste hem, ty sträcket är inte evigt, och jakten är inte tillåten i evighet. Men vi längta inte så synnerligen intensivt hem. Än åtminstone. Men nästa år ska vi ut igen.

Adjö farbror Åkerlund, adjö farbror Sjögren!
Snart ligger Bullerön bakom oss.

* * *

Man måtte få ganska sunda synpunkter efter ett nära åttioårigt lif därute i hafsbandet. Vi talade med farbror Åkerlund om litteratur.

— Jag läste en roman en gång, men det var en förbaskad lögnhistoria. Lögn alltihop. Det är alltid en massa hål di har att krypa igenom, innan di får hvarandra i såna där böcker.

Alldeles min åsikt.

Grisslehamn 1900.

En kuttergäst.

Madame Österberg berättar:

Ja, de kutterherrarne, de kutterherrarne! Jag säger bara det! Inte precis kutterherrarne, för dom kan en fattig alltid förtjäna en styfver på, men deras gästar, de är som de stora plågorna i Egypti land. Fina är de med sina båtsmansmössor och ylletrojor och smärtingsskor — jag har också varit ung skall jag tala om — men ånejamej! Jag säger bara det!

Aldrig glömmet jag, om jag också skulle bli såsom tusen år, när grosshandlare Tegel kom hit för 6 år sen med sin koster och kastade ankar innanför Måsudden. Det var just en mid-sommarafton och ungdomen dansade som bäst och gjorde lekar. Då kommer grosshandlarn opp till dansplanen med sina gästar, två stycken stockholmsglopar. Först stog de och tittade på en stund, men så säger grosshandlarn:

— Här har ni ju flickor, pojkar! Dansa nu bara!

Det var ett olyckligt ord och det skulle han aldrig ha sagt. För den veckan som började den kvällen, det var den svåraste vecka vi har haft här vid Österudd. Det var inte grosshandlarns fel, för det var väl vår Herre som tillstodde det. För midsommardagen fick grosshandlarn bud efter sig från Stockholm, att han måste resa in på några dar, och gastarna fick ligga och vänta med kostern. På kvällen gaf han sig iväg, och då var de herrar på täppan.

Nog kan våra pojkar dansa, men det var ett intet mot Tegels gästar, isynnerhet den yngste af dem. Han var en riktigt vacker pojke, otäckingen — ja, jag säger som det är, för jag har också varit ung — han hade ljust krulligt hår och ögonen spelte i skallen på honom, och han spelte handklavér så gammalt folk knappt kunde stå still. Våra flickor blef som om de varit bortbytta, och våra pojkar blef ilska, förstås, men se Tegels gästar hade akvavit ombord i skansen, och Gud tröste oss här i Roslagen, men en roslagspojke kan en dra igenom en ekvägg med en kaffekask — jag säger som det är, fast jag skäms för'et.

Dagen efter midsommardagen hissade gastarna flaggspelet på kostern och bjöd flickor och poj-

kar ombord, så många som ville. Där stod som en ström af folk hela dagen, och Herran vet, hvarifrån de fick allt kaffet och allt brännvinet ombord. Det var då som Mats Jans Johannas Janne drunknade — vill säga drunknade gjorde han inte, men nog var han så död en stund som en människa kan bli. Jag tror, att många som är begrafda, inte är så döda som han var då. Det var då inte gastarnes fel, om en skall vara rättvis, för han kom från Östhammar och var full och fick höra kalaset på kostern och ville ombord och skrek båt ohoj. Och när ingen kom ut gaf han sig till att simma, och rätt som det var blef han blå i synen och gick till botten. Då hoppade yngste gästen, Ossian hette han för rätten, i sjön och dök efter Janne och fick opp honom och rullade honom och blåste ande i honom igen — ja, det var ju bra gjordt, men det kunde ha varit ogjordt om de hade släppt honom ombord först som sist.

Ja, där kalasade de ombord och Ossian spelte dragspel och sjöng visor våt som han var och flickorna tyckte förstås, att han var som en hjälte, otäckingen. Och rätt som det var gick han rakt fram till våran Hulda som satt på rufftaket och kysste henne midt på mun, flickstac-

karn. Det fick jag veta af de andra jäntorna efteråt. Se Hulda skulle vara liksom förlofvad med Sjöbergs Viktor, som är vaktmästare i Sandhamn. Och inte nog med det utan han kysste de andra flickorna med, det fick jag veta af Hulda sedan. För pojkarne visste ingenting. De drack kask och skrek så det ekade mellan tullhuset och sjöbodarne. Och till slut så somnade de som de satt eller låg. Och så blef det kväller och tyst ombord, men hvarken flickor eller pojkar kom hem, utan gubben min och tullroddarn gaf sig ut i skötekan till kostern och där satt flickorna, fem stycken, nere i salongen och Ossian satt i knäet på Bodéns Alma, just när gubben kom in. De hvarken hörde eller såg, och pojkarne låg på däck och i sittrummet och snarkade så det gick stora vågor omkring båten. Gubben blef arg förstås och började skälla och lofvade gästarna smörj, men Ossian, otäckingen, han hade frestaren i kroppen, och har en sett på maken, lurade han inte både gubben och tullroddarn kvar ombord ända till det blef ljust på morgonen. Jag blef orolig, förstås, och gick och hämtade Roddar-Malena och gick ut på bryggan för att se efter våra gubbar. Vi skrek och hojtade, och båt fanns inte, för alla båtar som fanns låg för-

töjda vid kostern. Men när vi hade stått där och skrikit en halftimma och solen skulle till att gå upp, då blef det rörelse ombord. De började skrika och sjunga och väsnas, och till slut ramlade gubben och tullroddarn ner i skötbåten och fick flickorna till årorna. Pojkarne stannade kvar för de skulle ha morgonkask förstås. Men gubben fick när han kom i land, så sannt jag heter Fia. Och tullroddarn med och flickorna också. Gubbarna kunde knappt stå på bena och det gurglade i dom. Men så var det sista gången de kom ombord i den kostern, det svarade jag för. Och Roddar-Malena med.

Men jäntorna var som bortkollrade här i Österudd efteråt. Ögona stog på skaft på dom och när de hade någon stund smög de sig ut och spankulerade med Ossian. De svarade tokigt när en frågade dem om någonting och så blef de osams allihop. De gick och lurade på hvarandra hela dagarne, men när kvällen kom och det skulle bli dans — för det dansades mäst var kväll då omkring stången, måste de ju träffa Ossian och hålla öga på hvarandra. Att inte pojkarne slog ihjäl Ossian förstår jag inte än i dag, men då hade de ju inte fått någon kask. Det var väl orsaken.

Men en kväll fick tullroddarn se dottern sin, Beda, stå bakom Larssons båthus och kyssa Ossian. Han började skälla förstås och fick tag i en åra för att basa opp gästen, men Ossian ryckte åran ifrån honom och fick roddarn i kragen och satt opp honom emot väggen och sa: — Valsa inte med Djurgårdspojkar för de ä hårdvalsade, sa han.

Roddarn blef arg och så fort telefon blef öppen dagen därpå telefonerade han till grosshandlarn, att Ossian hade öfverfallit honom. Och Ossian blef hämtad till telefon och hade väl fått sej en oppsträckning, för när han kom därifrån hade han varit hvit i ansiktet och talat för sig själf.

Det var då det började bli oroligt i Österudd.

Samma kväll midt på natten väcktes vi allihop af en smäll som ruskade hvarenda ruta i hela byn. Någon hade skjutit af ett skott ur den gamla signalkanonen, som inte har skjutits med på hundra år. Och tullroddarn, dummer, gick och telefonerade igen till Tegel, fast han inte kunde bevisa att det var Ossian som gjort'et. Ossian fick sig en ny oppsträckning och när han kom ut från telefonstation, stod roddarn och hångrinade och sa, att nu blef Ossian nog inte

gammal hvarken på kostern eller i Österudd, det hade han styrt om. Ossian svarade, att hvem som än hade skjutit af det där skottet så skulle det nog vara liksom en varning, särskildt för snokar.

— Vore du inte öfver 50 år, skulle jag ge dej stut, sa han, men nu får du gå fri för Bedas skull. Hälsa henne och säj att hon kommer ned på bryggan i kväll. Adjöken på dej!

Tullroddarn fräste som en orm, men han var liksom litet försiktig med att ta i gästen den här gången.

Nu var det så, att handlande Lundgren hade tre famnar ekved af vrakbjälkar från tysken som stötte på 79 härutanför. De vedfamnarne låg strax bredvid båthuset nere vid hamnen. Och folk sa men inte vet jag, att tullroddarn — han är död nu och inte vill jag säga något ondt om honom — inte brukade vara så noga om mitt och ditt — men som jag sa, jag vet ingenting. Men jag såg ju själf hur det minskade i famnarne, och nog brände tullroddarn ekved ibland, det såg jag också. Se, den ene famnen hade ramlat omkull och det var ju lätt att ta af bitarne som låg på sanden.

Nå, ett par dar efter Ossians sista bråk med tullroddarn, hade Malena satt på en potatisgryta

till middagen. Rätt som det var small det till och grytan gaf sig iväg ur spiseln och ville ut genom ett fönster men stannade mot fönsterposten. Och kol och aska och potatis yrde omkring, så att allt som var hvitt blef svart i stugan. Det var rent en Guds lycka, att ingen var inne när det hände. Dom sa, att det var Ossian som hade narrat pojkarna att borra in krut i några vedträn och plugga till sen. Det är rent märkvärdigt hvad krut har för en kraft, för efteråt var ingen som tog något af veden. Och Lundgren själf tordes inte bränna den, utan han sålde den till kyrkoherde Åsenlund.

Ja, de gasterne, de gasterne! Dagen innan Tegel skulle komma, så kom fabrikör Enbom från Norrtälje, för han skulle med på kostern. Dom skulle öfver till Mariehamn. Enbommen var en toker som gick omkring med bössa förjämnan och sköt och knallade på allt han fick se. Han tog Ossian med sig och de gick utefter bergena och tittade efter fågel. Nu var det så, att handlande Lundgren brukade bada, tokstollen, och hoppade i från Österudden mäst hvar dag och gaf sig ut att simma. Just när Enbommen och Ossian kom fram till signalkanonen, skrek Enbommen till:

— Där är en säl!

Och så sköt han. Och en Guds lycka var det att han inte sköt bättre, för det började vifta i vattnet och skrika:

— Skjut inte, jag är ingen säl, jag är specerihandlande Lundgren!

Men Ossian han bara skrattade och sa:

— Tro honom inte, han ljuger, skjut Ni bara!

Är det nu ord af en kristen människa?

Ja, och så kom då äntligen grosshandlande Tegel. Och det märkvärdigaste var, att han bara flinade åt alltihop som Ossian hade ställt till, fast det hade gått på lifvet för flera människor. Han gaf tullroddarn en tia till litet ved, som han sa, och för att han hade hållit reda på hans gast, sa han.

Och när de seglade, var hela byn nere och såg på. Jäntorna stog med ögon på skaft, för jag tror, Gud tröste mej, att de inte förstod eller ville förstå hvilken lufver Ossian var. Jaja, jag har varit ung jag med. Men det blef ingen ordning med dem på många veckor. Och det fastän det kom bref från Mariehamn till två af dem, att han ville gifta sig med dem, bara de inte spred ut det i otid. Men en vet väl, hur det är med jäntor att de prata lite med hvar-

andra, och nu är de på det klara med att Ossian var inte att lita på mer än andra karar. För de ä gifta de flesta hvar på sitt håll, de som var med då. Och Ossian är gift också — i Furu-sund, har vi hört.

— Så nu har han fått för sina synder, me-nar madam Österberg.

— Ja, inte hoppar han väl tokig längre åt-minstone.

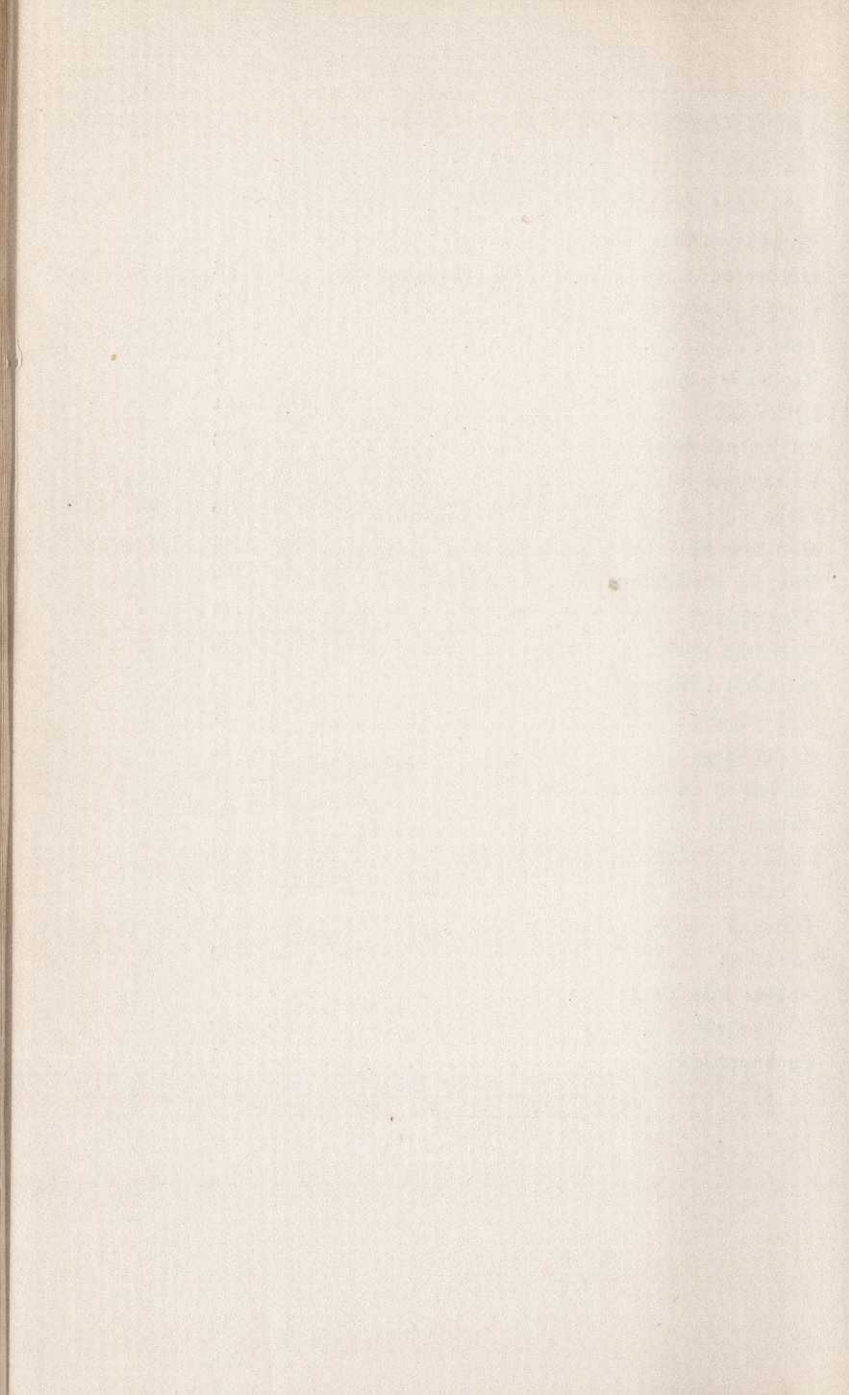

INNEHÅLL:

En brusten illusion	sid.	7
Gårdvaren	›	13
Gamla papper	›	22
Talare.....	›	31
Kornelius senior och junior.....	›	36
Lycka	›	44
En journalistbragd	›	53
På resande fot.....	›	61
Flyga	›	66
Bon marché	›	84
Efter en utställning.....	›	89
Wonderland	›	95
Bref från Paris.....	›	109
Jultankar i München	›	115
Vid årsskiftet	›	121
Köpenhamn	›	124
Minnnet af en barndomsvän	›	131
Fisksupen	›	136
Jansons luftslott	›	142
Vårvandringar	›	154
Träbenet	›	165
Landskap	›	172
Isbåten Pilens sista resa	›	176
Sjöfågeljakt	›	186
En kuttergast	›	195

P. B. 14

6000096430

Göteborgs universitetsbibliotek

